

Maja Erdeljanin

NAGLAS

Džungla je puna lepota,
ali i opasnosti.

Tarzan

Kakvu moć imaju misli

Stajao sam na vrhu krova, lep i ponosan. Onda sam se šetao napred-nazad duž ivice i posmatrao ostale krovove. Samo su oni bili crveni, a sve ostalo ispod i iznad njih je bilo belo. Zidovi kuća i nebo šljaštali su se od silne vreline. Usred one gornje beline užario se krug. Pržio je sve što je od njega bilo manje belo.

Nije mi smetalo toliko da se žalim. Živ stvor se na sve navikne i preživi. Ili se pretvori u nešto drugo što će da preživi.

Pored mene je stajala moja draga, zagledana u more. Skoro da je i ono izgubilo boju. Duvao je blag vetrić, tu na našem krovu i hladio nas ispod sivog perja, vrlo bledosivog perja.

Svojim tankim dugim prstima držao sam se za ivicu krova i sigurno koračao po usijanim bledocrvenim crepovima razmišljajući o onome što volim: o hrani koju su turisti razbacivali svuda oko sebe i o najsigurnijem načinu da do nje dođem.

Na obližnjoj terasi velikog hotela gosti su slatko razbacali nestašne ostatke deserta koji su sa ručka poneli u svoje sobe. Gotovo polovina poda terase je pozivala na gozbu.

Šta je to s tim ljudima? Šta sve čine jedni drugima da bi do hrane došli, umesto samo da se, kao ja, mudro i staloženo osvrnu oko sebe! Sve što mi je potrebno uvek je tu, u mojoj okolini, tik uz mene.

Punim plućima prhnuo sam u pravcu hotelske terase. Draga je poletela za mnom.

“Lako je osećati, misliti i raditi kao neko drugi. Izmišljati nešto što bi neko drugi trebalo da misli. Čovek se oseća sigurnije u svojoj školjki, kada se obavije tuđim životom ili barem onim što zamišlja da je taj život.

Da, lako mi je kad osećam, razmišljam i radim kao neko drugi. Izmišljam kako bi neko drugi trebalo da misli. Tako se osećam sigurnom, bezbednom i skrivenom u svojoj školjki. Obavijem se tuđim životom ili barem onim što zamišljam da je taj život. Ako nešto i pođe naopako, opet sam bezbedna – pa, to nije moj život!”

- Da, prvo lice je čudo. Čim istinu izgovoriš u prvom licu, stvarnost dobije na težini. Valjda zbog blizine biću. Napravila sam se pametna, pošto sam pročitala novu mudrost svoje sestre. Nataša voli da piše, da govori, voli puno da govori. Voli reč, a za razliku od nje ja malo govorim, malo i čitam, što ne znači da malo i mislim. Mislim sporo, ali mislim dobro. Moj mozak je naklonjeniji drugoj vrsti jezika koji je nažalost za mnoge nemuš.

- To si lepo rekla – pohvali me Nata kao malu, i nastavi u vatri. - Prvo lice je čudo. Reč je čudo! Reč je moćna, kao i misao, jer reč oblikuje misao.

- Slika je oblikuje šire i brže - žacnu me u staru ranu.

- Ne tupi, nego pokupi te mrve sa poda. Vidi šta si napravila! Opet će nam se navući golubovi i zasraće celu terasu!

- Velika misao! – spremno sam dočekala njeno povlačenje iz naše večite bitke.

- Nego šta! Misao mora da bude i praktična! Tebi nered uopšte ne smeta. Mogla bi da živiš i u kontejneru, samo da te niko ne dira... i da ti ne dokači sliku, naravno.

- Ne bih. Tamo smrdi.

- I ti smrdiš. Otrovaćeš se od tih boja!

- Neka. Možda me pukne kosmička energija u glavu.

- Samo se ti zajebavaj, pa kad... – nastavila je da mrvči, ali je više nisam razumela, jer je ušla u sobu po krpu. Nije baš bitno šta je dalje govorila. Doći će već i po njene mrve neki golub.

Kako je vruće! Lije sa mene. Kako to da se opet osećam?! Pa sad sam se istuširala. Čista mi je i haljina. Izdržala je tolike godine. Kvalitetan pamuk. Dezen više nije u modi, ali bitno je da je čisto. Da bar imam da kupim novu haljinu, nego mala plata... Kako to da neki imaju sve?

Vidi je, kako se utegla sva u nove krpice! Mlado, jedro... letuje na moru. Sve joj ide, a kako sam ja u njenim godinama... Ne znaš ti, dete, šta su muke.

Kako me pogleda! Retko neprijatan pogled. Još koji trenutak duže u tim očima i uvukle bi me u svoju nesreću. Daleko bilo, pomislih vraćajući se u sobu da obučem kupaći i pokupim Natu da idemo na meni vrlo dragu plažu.

Jeste, smrdi mi haljina.

Šta sam ja Bogu zgrešila? Marko neće da studira. Odvući će ga ulica. Jelena se samo šminka i telefonira. Ništa mi ne pomaže u kući. A onaj moj...

Jel moguće da je nesreća kao crna rupa? Velika privlačna moć ničega, nečega pretvorenog u nepovezive sastavne delove, koja u sebe usisava sve što je još uvek nešto i postoji?

Možda smo mi ogledalo kosmosa više nego što pretpostavljamo?

Ostavila sam ključ i cigare na sto i potražila kupaći. Negde sigurno visi. U ovoj sobi sve negde visi: ili se suši ili se luftira. Evo ga na kvaki.

Gde je Nataša do sada? Trebalo je već da se spremimo za plažu i siđemo dole. Čakaće nas kolege. Uvek mora da kasni. Nataša je zaista jedno komotno biće. Prava mlađa sestra. Ma koliko da je naša mama tolerantna žena, nijedna stvar nikad nije mogla da je izludi koliko Natino "Evo, sa' ću". To je svaki put značilo "Evo još samo beskraj minuta". Možda ona vreme meri u svetlosnim minutima, a savlađuje ga u ovim našim domaćim?

Otkako je završila taj svoj francuski, jedino mudro što je činila bilo je čitanje knjiga. I novina. Poslednjih par meseci vreme je intenzivno

trošila i na onog Saleta, mada nisam još sigurna je li i to mudro. Pomalo je držala i privatne časove školskoj i odrasloj deci, pa se njen život ipak činio korisnim. Istina, sva “korist” od njenih časova odlazila je na cigarete, knjige na francuskom i poneku krpicu. A mene pitali od čega ću ‘leba da jedem ako postanem slikar! Ovog leta je već treći put vodim na more! Dobro, u pitanju je robna razmena, ali i to je nešto.

U poslednje vreme je počela i da piše. Lepo od nje. Bar ima mozak čime da zabavi dok ja slikam. Ne sedi mi više nad glavom onako aktivno. Tek tu i tamo. Jedina muka mi bude kad hoće da mi pročita svoje mudrosti. Prvo se snebiva, pa nikako da počne, a kad krene – nikad kraja.

Neki papiri su na njenom stolu. Počela je ozbiljno da misli. Papire nije sklonila, pa pretpostavljam da nisu tajna. “Moć misli” - stajalo je u naslovu, poput naslova modernih brošura za ispiranje gore naslovljenih. No, dobro, moguće je da je samo radni naslov. S obzirom na to da će mi već i sama ovo pročitati, kao i na njenu sklonost ka naglašavanju znakova interpunkcije, bolje da to ja ovako ležerno pročitam.

“Kako nešto čega nisam ni svesna može da sačinjava moju svest? Ne vidim ih, ne čujem, ne mogu ih opipati. Kao da ih ni nema, kao da su nedokazive, a onda njima samim shvatim da čine sav moj svet, sve što činim u životu, celo moje biće. Pokreću moje telo i hemiju u njemu, pokreću srce, a time i moja dela. To što me ima, onda je dokaz da postoje. Misli su sila koja pokreće ne samo mašinu i kompjuter, telo i mozak, već i čaroliju. To je sila utkana u sva osećanja, u svaki kontakt, svaku slučajnost. A šta to pokreće misli?

Čuh jednom da je jedan čovek rekao:”Ja samo lepo zamolim čestice od kojih je sastavljena viljuška da se ispomeraju i one to učine”. I njegova viljuška se savi sama od sebe. Drugi put otplovi sama sa jednog na drugi kraj stola. Kako je to uspeo? Da li to lepa reč i gvozdena vrata otvara? I viljušku pomera?

Onda opet mislim, kako to da su toliko puta istu stvar u isto vreme izumeli različiti ljudi na različitim krajevima sveta, u vreme kada su se rastojanja na zemlji merila danima jahanja? Kako to da razmišljaju o istim stvarima na isti način, baš u tom trenutku od svih hiljada godina čovekovog postojanja na zemlji? Komuniciraju li misli među sobom? Ili su sve misli deo jedne Velike misli? Da li je to Bog?

Misle tako moje misli, pa naiđu na najnedokazivije, a najprisutnije pitanje: Kako to da kad mislim o dobru, život mi sve dobro od sebe da? Isto tako, čim počnem da se plašim strahova i sumnjam da dobro ima snage da postoji, takvo – dobro, u surovom svetu, sve krene naopako!

Svi ljudi za sebe misle da su dobri i onda počnu da žele ono što im nije potrebno i da se plaše prepreke i promena. Pomisle da su ostali ljudi poludeli, da su zli, a oni sami da su još uvek dobri i sebi i drugima. Da li

je dobar život i zadovoljan običan čovek, u stvari, moć dobre misli na delu? Da li je to vera?

Misli su mali kosmos u glavi, velik i prepun tajni. Toliko pojava objašnjenih jedino hipotezama! Nepregledan niz podataka u nebrojenim i nepredvidivim relacijama. Kada bih sabrala sve naše male kosmose, svih bića koja postoje na Zemlji, možda bih dobila sliku identičnu onom velikom pravom kosmosu, ili možda samo onog njegovog dela koji nam je za sada poznat.

Haos koji mi se učini da su ga napravile misli, zapravo su međusobni susreti naših malih kosmosa i svega onog kroz čega svaki od njih prolazi, ali i uticaja onog velikog kosmosa na svaki od ovih naših kosmosića.”

- Divno! Ipak se primila na moju priču o svemiru. Znači da nije istina da je baš jako gnjavim njome – zadovoljno sam zaključila, pogledala na sat koji se ne obazire na ženske manire što se tačnosti tiče i sa uzdahom nastavila da čitam Natašine misli.

“Taj haos nije nered. To je samo vrlo zamršen i komplikovan red, nama nerazumljiv, jer je to previše informacija za mali kosmos da razume veliki.

Mislim da je svako od nas sposoban da oseti i shvati jedan vrlo mali, gotovo beznačajan njegov deo, a niko da shvati sve. Taj mali deo vodi svakog od nas posebnim putem. Kroz svoje misli shvatamo tuđe i opet se vraćamo u svoje. Ceo svoj život svesni smo jedino svojih misli i ko je željan – više, ko nije – manje ih nadograđuje, proširuje vidike, istražuje druge svemire.

Misli su moćne. Treba ih dobro paziti i na dobro usmeravati da ne bismo postali naopaka slika sebe i jedan beznačajno mali, ali značajno bitan deo kosmosa uništili.”

Šta svemir ima od nas

Utrčah u sobu zapanjena neplaniranom brzinom protoka vremena. Bilo je već skoro četiri sata! Dole nas čekaju Marine kolege da idemo na plažu, a ja se još nisam presvukla. Neka. Prava žena i treba da se čeka, tešila sam se.

Volim ove Marine kolonije. Slikare uvek vode na neko lepo mesto. Ponekad imaju pravo da sa sobom povedu i nekog svog, a pošto sam ja najviše njena, dolazim i ja u te njene kolonije i ta lepa mesta gde se održavaju. Fakultet sam završila, ali od njega nemam baš puno vajde. Kako da zgrnem bogatstvo predajući francuski? Otkud se baš u taj jezik zaljubih? Otkud se uopšte u jezik zaljubih? Svejedno, imam zato puno

svog ličnog vremena, pa ga lako raspoređujem i još lakše školarcima otkazujem časove na nedelju ili dve.

Mara je vredna kao rudar. Stalno slika. Zato je, verujem, svuda i zovu. Nije joj teško ni da slika ni da podnosi ljude. Kako da ih ne podnosi kad danima sedi na onom svom tavanu, radi i nikog ne viđa! Istina, dok slika uglavnom čuti, pa se s njom nije teško družiti. Ali kad posao završi, ponekad dobija napade govornosti. Verujem da drugima i to prija, jer nikog ne napada, a svakako je zanimljivo čuti bilo šta iz usta koja nakon dugog odmora progovore, pa makar kazala “bilo šta”.

Zaista je kao rudar. Prljava je kao rudar, dok slika, a i jede kao rudar, kad uspe jednom dnevno da se priseti da već dugo nije hranjena. Ona je već potvrdila svojim slikama da je porodici otela neki daroviti gen, a ja sam ga dosad samo osećala u sebi. Nedavno se odvažih, te uplovih u te vode, ali ne u Marino more. Odabrala sam more našeg tate, te upravo na Mari proveravam koliko sam se do sada uspešno iskazivala u njima i na maternjem jeziku.

Mara je već spremna, naravno, a vidim i da je stigla da pronade moje Misli. Drži u rukama moje blago! Nemam ništa protiv što ga čita, ali više bih volela da joj ga ja pročitam, onako lepo. Da naglasim bitno. Važno je kako se delo pročita, kao i slika – kako se urami.

- Šta kažeš? – pitam.

- Opet si ostavila zavesu otvorenu. Znaš da ulaze zolje.

- Ne može zavesa biti otvorena! Misliš, smaknuta?

- Baš me briga! Iznad tvog kreveta se sakupljaju! – reče, ostavivši misli na sto i pošavši po svoje patike. Otidoh i ja po svoju veliku tašnu za plažu. Bila je to moja omiljena tašna, u kojoj je Mara često prenosila svoje slike. Jeste da u njoj nosim mnogo manje stvari nego što može da primi, a stao bi tu i poveći pazar sa pijace, ali je volim, pa je rado nosim.

Peškir, cigarete, krema za sunčanje, blokče, olovčica. I naočari za sunce. I jabuka. Čak i šešir može u nju da stane. Vrlo je praktična. Osim toga, to je jedina torba u koju stane i suncobran.

Gledam je sa tom torbetinom. Ne vidi se od nje. Kao da će joj baš sad sav hotelski inventar biti potreban.

- Šta vugliš To sa sobom? – nisam izdržala da ne pitam.

- Prave žene imaju svoje potrebe i zato su im potrebne ozbiljne tašne da ponesu sa sobom sve što im život čini udobnim i onakvim kakvim ga zamisle. Uostalom, moram negde da smestim blokče i olovku, znaš da svaki čas nešto zapisujem – uvređeno odgovori Nata. To je sad trebalo da mi kaže kako ona misli nezadrživom snagom i značajem.

- Misli su takve – nastavila je kad je prepoznala podsmeh u mom pogledu – da u obliku reči hoće da pobegnu. Slike se ipak lakše pamte.

- To ti misliš?

- Sa vama je drugačije. Slikarke mogu da nose male tašne ili da ih ne nose uopšte, - reče, upirući pogled u cigarete zavijene u peškir u mojoj ruci – jer ono što njima treba za rad ne staje ni u prikolicu!

Pobogu, zar treba na plaži da razmišljam o svim stvarima iz takve tašne? Okrenula sam se bez reči ka vratima. Pošle smo dole i već smo dobro kasnile. Možda je mislila da je u pravu, ali istina uvek ima tako mnogo.

Izađe, a ništa mi ne reče za ono što je pročitala. Napada me za zolje i torbu. Ne dopada joj se. Dosadno je. Ili je, po običaju, samo mrzi da kaže šta misli. Kao da smo svi telepate!

Silazimo do recepcije u tišini. Nini i Janko strpljivo nas čekaju.

Ninija, Marinog kolegu, upoznale smo na ovoj koloniji i kao i druge slikare, koje smo tako upoznale, ko zna da li ćemo ikada posle ove kolonije opet videti, ali s obzirom da je u svojoj neobičnosti bio skoro stereotip slikara, barem iz mog ugla, imale smo utisak da ga već dugo poznajemo. Takvi su slikari uglavnom i bili u očima ostalih neslikara. Neposredni, neopterećeni stanjem u državi i modom, samodovoljni, nezanimljivi za rasprave i nesporazume, kao neka velika deca za koju ne zna čovek da li su mudra ili neinformisana. Jednom rečju, veoma prijatni za druženje i razgovor, ali krajnje nepredvidivih interesovanja i putanja. Nismo se puno pitali o međusobnom dosadašnjem životu i radu, a i što bismo, kad se već skoro poznajemo. Sedamnaestogodišnji Janko, sin njenog kolege Blaže, kojeg smo znale odavno, jer živimo u istom gradu, a koji je ostao u hotelu da slika, prvi put je bio na koloniji. Još nije znao čime želi da se bavi u životu, jer je u igri bilo nekoliko naoko oprečnih opcija, kao što su umetnost i nauka. I to ni jedna druga nauka do Marijanina ljubljena astronomija. On u neku ruku i jeste bio dete, ali se zahvaljujući dobrim genima ili kućnom vaspitanju, a možda i samo zvezdama, ponašao toliko ozbiljno i zrelo da je, barem u ovom društvu, bio ravan ostalima. I s njime smo odmah našle zajednički jezik. Dva «dečaka» srednjeg rasta i građe, koji su se sleđa ozbiljnije razlikovali jedino po dužini smeđe kose, a koja je kod Janka bila neobično duga, Mara i ja pođosmo iz hotela čarobnim putem kraj divljih borova, izdignutih na stene iznad mora. Sunce je još uvek ubijalo kroz one bezozonske praznine. Vazduh je bio siv. Ni more ni nebo nisu plavi, iako nema ni oblačka. Ne mogu više!

- I, šta misliš o mojim Mislima? – pokušavam da pitam ležerno, kao da ne očekujem odgovor od kojeg mi život zavisi.

- Kakvim mislima? – upita me direktno s Marsa.

- Ono što si pročitala! Znam da jesi! – izdade me poslednja mrva strpljenja.

- A, to. Nisam znala da te zanima ta tema. To je baš ono o čemu ti stalno govorim – iznenadi me saznanjem da ipak imamo komunikaciju s Marsom. – Mi smo slika kosmosa. To su još stari Grci provalili kad su davali imena sazveždima i svoju istoriju oblagali simbolima mitova.

- Dobro, na neki način...

- Da, - ipak, zagledana u svoje crvene kanale, započe svoju veliku misao – sve što postoji u svemiru i način na koji je sazdan, odgovara nama i načinu na koji smo sazđani i funkcionišemo. Nego, razmišljam o tome, šta ako smo svi mi, cela planeta, jedan kosmos u malom, ako smo svi mi rezultat toga da se ceo svemir dogovorio da sve što mu se dešava projektuje na našu planetu, na jedno mesto u sebi, baš da vidi šta će da se desi? A možda i sve tačke u svemiru deluju tako i na sve ostale?

- To da smo rezultat svemira ne zvuči loše, ali ja sam govorila i o mislima, znaš... – opet pokušavam radio vezom, ali okice su joj se već zažarile. Ovo je jedan od onih momenata kad se moje crne slutnje da mi sestra zaboravlja reči i slova – raspršavaju.

- Vidi, horoskop, na primer, utiče na nas. Na svakog. Svako dobije svoju šifru svemira onog trena kad se rodi. Dobije svoju kombinaciju planeta, Sunca, Meseca i još ponekih zvezda...

- Da – dajem joj do znanja da je pažljivo pratim, dok muški deo naše male družine otrča ispred nas da ugrabi vremena da se vere po golim stenama.

- Ali, ta jednostavna kombinacija, koja pokriva toliko toga, ne pokriva sve...

- Naravno, - složih se – ostaje nam slobodna volja za mnogo toga.

Misli su...

- A šta ako je i ona određena svim onim ostalim zvezdama i planetama i drugim sazveždima oko nas i daleko od nas, pa svim onim drugim galaksijama i svim pojavama u svemiru? I kvazarima i zvezdanom prašinom i kometama i crnim rupama? I zašto horoskop računamo sa baš deset nebeskih tela nama bitnih? Zašto je to baš deset kugli zarolano kroz prostor koje se kreću ukruć u savršenom redu? Mislim tu samo na Sunce, osam planeta i naš mesec – pojasni svoje izlaganje. – Svaka ima svoju putanju, vreme koje joj treba da obavi svoj posao, ima svoje osobine, istoriju, budućnost, svoj život. U odnosu na trajanje naših života njihovi traju kao večnost, pa se za vreme nas među njima ništa bitno ne menja. To za nas deluje konstantno i nepromenljivo, kao deset pravila, koja, ako ih usvojimo, stvaraju harmoniju. Sunce i

Mesec i tih osam planeta, ne računajući nas, u zavisnosti od mesta na kojem se nađu u odnosu na našu planetu, i zvezde oko nas, iako se kreću beskrajno jednolično svaka za sebe, čine neviđen broj kombinacija i prave stalno nove varijacije na iste teme. Kao što je i ljubav uvek ista stvar, ali kad god se dogodi i kome god da se desi uvek je drugačija priča. Ne možeš joj odrediti definiciju i sistem funkcionisanja, ako znaš da postoji. Zvezde i sva nebeska tela svakako utiču na nas, zrače. Fizika to zna da objasni svojim jezikom, hemija svojim, a ti i ja to osećamo svaki dan. U stvari, razmišljam o tome da sve ono što znamo o svemiru, zajedno sa svim onim što ne znamo o istom, može biti da je to – Bog!

- ... Maro?

- Znam.

- Hoćeš da kažeš da sve to može da utiče na to šta i kako mislimo?

– pokušah da izvedem zaključak iz njenog javljanja iz dubokog svemira.

- Ne! Pa, dobro, možda i to.

- Imaj milosti, Marijana! Reci mi šta misliš o onome što sam ja napisala! – volim njena razmišljanja, ali i svoja. – Vidiš da sam počela da pišem. Hoću i ja da se bavim svojom umetnošću. Ti si mi sad jedini kritičar, daj mi nade! Daj mi bilo šta! – zavapih.

- Nada nije dobra. Nemoj da se nadaš.

Nini i Janko su nam mahali iz daljine uzbranim cvećem. Skupljali su ga za Draganu, slikarku koja odlično pravi venčiće od suvog cveća. Znala sam da će, pre nego što stigne u njene ruke, to cveće proboraviti u mojoj torbi i zato se nisam žurila da ih stignem. Uostalom, zar je nečiji materijal za ukrasne venčiće sad i mogao biti bitan kad mi se čitav stvaralački svet ruši. “Nemoj da se nadaš”, ona reče.

- Znaš šta je sve bilo u Pandorinoj kutiji? – upita me Mara.

- Znam, - skrhanu odgovorih – sva zla ovog sveta.

- I znaš šta je jedino ostalo u njoj pošto ju je otvorila? Nada! A znaš zašto?

- Zato što je slepa – ponovih staru izreku mehanički.

- Ali, nije samo to! Ona je bila u kutiji sa zlima! Znači da je i ona zla!

- Maro? Kako možeš to da kažeš! Svako ko hoće da ti da snage za život kaže ti “imaj nade”!

- Jeste! – radosno me dočeka. – I zezne te!

- Maro?

- Ako hoće da ti pomogne, treba da ti kaže “imaj vere” ili “imaj ljubavi”, “budi jak”, a ne “imaj nade”. Čovek koji se nada, pasivno čeka i tužan je zato što ono što želi nikako da dođe, a onaj koji veruje i živi život pravedno, aktivno se bavi svakim svojim malim korakom, zna da je za sve u svom životu zaslužan i kriv, on pazi na sitnice koje se sakupe u krupne stvari, i polako se njegove želje same ostvare.

- Pa, ne znam... Možda je očekivanje, kao deo te nade, gadno...
- Tek je očekivanje tupo! – složi se Marijana, a ja je više nisam pitala šta misli o mojim “Mislama”.

Baš su se zapričale ove naše sestrice. Mnogo su slatke. Šta li žene koje čitav život već žive zajedno još imaju da pričaju jedna drugoj? U Natašinoj torbi sigurno ima mesta i za ovo cveće koje smo nabrali.

- Sačekaćemo ih ovde – rekoh malom Janku.

Vrlo bistar dečak za svoje godine. U šta li će se pretvoriti? Doći će hormoni, pa žene, karijera, borba za opstanak, javašluk. Nešto će ga sigurno pokvariti.

- Vidi onaj brod tamo na pučini – rekoh. – To je ratni brod.

- Čiji?

- Pa, naš valjda... Kome je uopšte do ratovanja i borbe pored ovakve Božije lepote? – rekoh tek onako.

- Onima kojima je do vlasti – objasni mi mali. – Njih nije briga za lepotu. Valjda nisu znali kako da muvaju ribe, pa kad su shvatili da se one lože na starije i moćnije, počeli su da grabe moć kako god su znali. Vremenom su ih stigle i godine, ali im se moć toliko osladila da su ribe prestale da budu bitne.

Valjda ga život neće otupeti, pomislih, a on dodao:

- Ja nikad neću prestati da volim žene!

- A počeo si već?

Nije mi odgovorio. Ostao je zagledan u pučinu razmišljajući ili o ženama ili o mukama i besmislu vojnog roka koji ga čeka za koju godinu.

- Nato, dušo, molim te, stavi ovo cveće kod sebe u torbu – umilno je zamoli Nini.

- Naravno – odgovorila je odsutno.

- Šta ste se vas dve tako zapričale?

- Ne bi ti to razumeo – osmehnu se Mara Niniju, pa se okrene ka meni. – Šta si se ti tako umusio, Janko?

- Ne bi ti to razumela – odgovorih joj sa setom.

Pošli smo zajedno prema tunelima. Vetar je šarao kroz nas pomalo, bilje i stene nizali su prelepe oblike, a neki gadni i stari umovi su negde sedeli u svojim gadnim i starim telima i smišljali nove poteze u igri mice sa ljudima u koju će i mene sigurno uvući umesto da se kao i mi šetaju kroz prirodu u ovako lepom društvu.

Nata pod svojim šeširom i Mara sa peškirom na glavi se izdvojiše i nastaviše neku svoju priču.

Kakva je uloga crnih rupa u svetu

- Zašto si počela da pišeš?

- Zašto ti slikaš?

- Dobro. Zašto baš sad?

- Došlo mi vreme za to. Bolje je nego da pričam sama sa sobom.

Kao prvo, time beskrajno umaram mozak, drugo, svu tu neviđenu mudrost čujem samo ja, a pamćenje mi je slabo. Treće, to o čemu razmišljam malo ko ima živaca da sluša. A... koje ono? Da, četvrto, je l? Četvrto, upadaju u reč i skreću sa teme... Umem ja i tako, ali nemam ni ja strpljenja za njihove monologe.

Mara je gledala u svoje patike kako obilaze jedna drugu i mrmljala:

- Pretpostavljam da je pisanje kao i slikanje. Svaki detalj treba da bude zanimljiv, pa makar bio i prazan. U svakom ti sama treba da uživaš i da se zabaviš, jer je pametan, na prvom mestu, harmoničan i lep. Neka i nije lep, ali na tom posebnom mestu i takav-jeste.

- Hoćeš da kažeš da sam dosadna?

- Možda da obratiš pažnju na to. Ono što je uvek zanimljivo tebi, biće i drugima.

- Baš me briga za druge – odbrusih povređenom sujetom. A ona se osmehnu:

- Pa, ja sam drugi! Slušaj, publiku treba animirati kao decu! To ne znači da je publika glupava, jer ni deca to nisu. Naprotiv! Svi smo mi nastali od dece, i od početka pa do kraja suština nam je ista, ali kod dece se zbog njihove neukaljanosti informacijama najbolje vidi kakvi su ljudi u stvari.

- Tebe je danas baš uhvatilo, a? A šta to zapravo pišeš? Knjigu? - podsmehnu mi se ispod svog peškira.

- Ma, ne znam. Pišem tako o stvarima o kojima razmišljam. O onome što mi i nije baš najjasnije, ali na momente mi se učini da sam na nekom od mogućih pragova rešenja. Ustvari, pišem o pitanjima bez odgovora...Nagađam. A možda i napišem neku knjigu o tome. - uzjogunih se.

- Kao roman? - opet posumnja da bih i o nečemu zanimljivom mogla nešto da ispričati.

- E, možda!- odvrati joj.

- I kakvu bi radnju imao taj tvoj roman? - upita me tonom roditelja koji je ugledao svoje predškolsko dete kako se sa sendvičem i četkicom za zube spremilo na put za Ameriku.

- Radnju...? - shvatih i sama da u rukama nemam čak ni zavežljaj, pa slegoh ramenima. - Nemam pojma. Ne znam ni u svom životu o kakvoj je radnji reč .A i kako da znam - dok traje? Misliš li da drugi ljudi znaju kom žanru pripadaju njihovi životi i u kakvoj priči zapravo učestvuju?

Ne odgovori mi. A i zašto knjiga i mora da ima radnju, pomislih, pa je upitah:

- Šta bih i mogla da odaberem? Komediju? Horror, melodramu? Sajens fikšn, kuvar, priručnik? Šta ako na kraju nije hepi end?

- Izmisli ga. Pa ti pišeš knjigu!

- Misliš da je tako i u životu? Da li sami birmo svoje priče... i krajeve? Od žanra i sižea, preko likova do naravoučenijeg?

- Zavisi – reče - kako ko voli - i ništa mi ne objasni. Napravi još par koraka, a onda se okrete ka meni:

- Danas sam u hodniku srela jednu ženu iz, očito, veoma naporne knjige. Toliko se predala svojoj nesreći da sam je čak i ja nervirala. Da! - razrogači se u mene Marijana -Videla sam joj to u pogledu! Znaš kakav pogled! A samo sam prošla pored nje...

Kada se lavina jednom pokrene vrlo teško se zaustavlja. Marijana je to dokazivala u proseku jednom mesečno.

- Šta misliš, Nato, ako duboko nesrećni ljudi funkcionišu kao crne rupe? Isto! Da! Kad dođeš u situaciju da budeš duboko nesrećan u sebi doživiš imploziju celog svog bića. Osećanja ti se skupe u čvor, u nešto gadno i prazno, čak i fizički zabole i ništa više ne može da te obraduje, da te obasja iznutra. Vremenom se već toliko navikneš na to osećanje da čak i kada te prođe uzrok nesreće ne umeš da izađeš iz tog osećanja kao ni iz crne rupe. Ako neko pokuša da te izbavi iz toga, zapravo se nađe na “horizontu događaja” tvoje nesreće i ti ga jednostavno uvučeš u nju.

- Da, misli su moćne – zamislih se i ponovih sebe kao papagaj.

- Isto kao i zvezda koja se gasi. Sve manje energije ima i sve manje emituje, dok ne počne da usisava u sebe. Tako se i čovek pogođen nesrećom ponaša, nema snage ništa dobro da dâ. Samo traži, zahteva, glasno ili u sebi besni na sve nepravde ovog sveta. Ništa više ne oprašta, svi su mu krivi i svima je dobro osim njemu. Sliku o svetu okrene naopako i protiv sebe, a onda je baksuzu već lako da se i sam lepi. Gravitacija nesreće je ogromna, ako se ne izleči u početku, ona se progresivno uvećava... Isto je i sa srećom, kao kada se zvezda rađa. Njena gravitacija okuplja svu njenu masu u sferu koja je vrela i isijava. Da bi privukao tom gravitacijom dobre ljude i događaje u svoj život, tačno one

koji su ti zaista potrebni, kako kaže Tesla, treba uvećati svoju masu zdravim, mirnim i praktičnim životom. Znaš, tada i telepatija radi?

- Maro, moja...

- Vратиš se u svoju orbitu, putuješ, rasteš, i sve ide po dobrom planu.

- To je kao neki mambo-džambo – rekoh.

- Nije, Tesla je to rekao, postavio jednačinu i objasnio “Problem uvećanja ljudske energije”, a ja sam to malo prevela.

- Sa srpskog?

- I Julijana tako kaže. Potrebni su ti ljudi koji ti razbistre mozak, a ne oni koji ga zamute ili razgneve...

- I to Julijana kaže?

- Kaže i da su ljudi i pametni i dobri samo ako tačno znaš šta od njih hoćeš. I te odluke se brzo donose, samo što oklevanje nastane kad ti se odluka na dopadne. To sam u nekom filmu čula.

Sjajno, pomislih, podučavana sam Julijaninom-Tesla-filmskom metodom za zdrav život.

- A to sa crnim rupama? I to kaže Tesla?

- Rupe i zvezde. To sam sama smislila – ispravi me ponosno, a ja shvatih da ću uz Maru kao mentora teško skoro išta napisati. Ostavih tad svoje literarno nadljudske napore po strani kao i svaki problem koji se veštinom snalažljive ribe neda uhvatiti ni za glavu ni za rep, pa reših da uživam u šetnji...ako uspem. Prijatna šetnja od pet kilometara...i opet ne valja.

Razmišljam kako je dugačak ovaj put do te plaže. Zašto ga uporno prelazimo svakog dana, kao da nemamo plažu ispred svog hotela? Nije mi što je dugačak put, već ti tuneli...

- Crne rupe - objašnjava Mara – imaju “horizont događaja”, sferu oko tačke bez dna. Izvan nje je bezbedno, ali čim bilo šta dođe do te granice, ako je pređe, prešlo je bez povratka. Tako i crni ljudi imaju svoju sferu negativnog delovanja na okolinu. I jedno i drugo su statične pojave koje jedva čekaju žrtvu koju će da usisaju u sebe bespovratno. I da je dezintegrišu. Zato je najbolje i od jednih i od drugih držati se podalje, čak i od tog horizonta događanja.

Niz stazu ugledah Marine kolege kako opet beru poljsko cveće kraj puta i žustro se objašnjavaju oko imena jedne biljke. A Mara i dalje kotrlja:

- Ali ljudi koji postanu crne rupe teoretski mogu da se izleče. Šta misliš, možda mogu i crne rupe? – nasmeja se.

Razmišljam o njenom neopravdanom optimizmu i nadi u izlečenje, pa je pitam:

- A kako to misliš da mogu da se izleče?

- Pa tako što reše.

- Hoćeš li mi to objasniti?

- Ako shvatiš da maš problem, već si ga do pola rešila. Ostalo već dođe samo po sebi... Možda sa bezbedne udaljenosti postaviti transparent sa natpisom: "Imaš problem!"

- Odlično! Mislim da ćemo tako spasiti milione galaksija. Kada crne rupe to pročitaju, zamisle se nad svojim problemom, reše ga i pokaju se zbog svih progutanih zvezda i planeta, svemirskih brodova i ostalih svojih loših dela. Onda ćemo svi srećno i zadovoljno živeti milijardama godina.

- Govorim o ljudima – pogleda me Mara sasvim ozbiljno – Ako im nekako staviš do znanja... Ako napišeš na transparentu: "Daj! Ne uzimaj! Oprosti i ne kukaj!"... Možda za neke crne ljude i postoji spas. Možda iz nekih crnih rupa postoji izlaz, ali iz njih svakako izađeš drugačiji. Ko zna? Postoje kvazari primećeni na 15 milijardi svetlosnih godina daleko od nas... – zamisli se za trenutak – Samo ne znam u kom pravcu... – Bila je nezadovoljna nedostatkom te informacije u svom predavanju. Pomislih kako me ne bi iznenadilo ni da mi je rekla "To ti je tamo, vidiš iznad onog brda, ali sad je dan pa se ne vide od sunčeve svetlosti" - Oni izgledaju kao dve magle koje izviru ni iz čega. Možda je to "ništa", izlaz iz neke ovdašnje crne rupe, pa se samo stvori, u nekom delu svemira, jedan tvoj vodonik, da sa još nečijim tu u blizini, onako čisti i dezintegrisani, započnete novu galaksiju... – reče koračajući ispod borova i belog sunca ponovo puna optimizma.

Stigosmo i do tunela koji nas svakog dana čekaju na istom delu naše staze. Sačekasmo Ninija i Janka, jer je strašno u taj mrak ulaziti sam. Tih nekoliko tunela bili su najstrašniji deo puta do plaže, koja sama po sebi i nije bila nešto posebno, ali ju je, pretpostavljam, put do nje činio toliko zanimljivom. Prvi tunel je uvek najcrniji. Nikom nije bilo prijatno da prolazi njime, ali krenusmo hrabro u avanturu, pa ko zapne, ko lupi u zid...

Na samom početku još se nešto i videlo, ali kako smo odmicali, mrak je bio sve crniji i gušći. Najzad, jednim korakom, postao je potpun i apsolutan. Nestade levo i desno, gore i dole. Ostade mi samo glava i u njoj oči koje su beznadežno tražile bilo šta. Čak sam i šešir skinula, kao da se bez šešira potpuni mrak bolje vidi. Mara me uze za ruku.

Nisam ni sanjao da mrak zaista može da bude gust. Prostor je i dalje oko nas, ali ne znam gde je. Svetlost, makar i mala, opiše prostor, ali mrak ga sasvim izbriše. Potpuni mrak, zaista, steže za vrat.

Ne bojim ga se, naravno, samo mi nije prijatan. A tu su i žene koje se slabije snalaze od nas. Uvek se manje bojim kad neko počne prvi da se plaši.

- Zid je tu levo – napipao sam ga pruženom rukom i odmah javio ostalima. – Idem uz njega. Idite desno od mene.

Osetio sam ruku na svom desnom ramenu. Mara je nesigurno tapkala iza mene.

Ništa se ne vidi. Nemoguće! Šta ako ima neka džomba na putu? Ili rupa? A ako tresnem u zid? Sad sam našla da pričam o mrakovima. Ni iz ovakvog mraka ne umem da izađem sama. Dobro je, Janko je našao zid s leve strane. Samo da ne sapletem i njega. Kakav užas! Kao da nas ni nema.

- Maro, - čula sam Natašu koju sam vukla za sobom – da kažeš ti ovom tunelu da ima problem? Pa neka ga reši, da se ne mučimo više ovako!

- Ne bio on to shvatio. Ovaj ima baš velik problem – napustila sam svoje teze do sledeće prilike, ali razgovoru se pridruži i Nini, ne znajući o čemu je reč.

- Polupali su sve sijalice, ali za nas ništa nije prepreka. To je samo jedan mrak.

U to se začu brujanje u daljini. Auto! Na koju stranu sad da se sklonim? U petu dimenziju? Dok sam se intenzivno brinula kakvom akcijom se rešava ovakav problem, Janko se opet oglasi sa rešenjem:

- Idemo ispred njega, da nam osvetli put! Ionako mora polako!

Juhu! Potrčali smo kao pilići ispred mama-koke, zahvalni svetlosti farova koji su nam rešili problem poput transparenta.

Sunce! Istrčasmo iz tunela uz ciku i smeh.

Zastali smo na okuci pre sledećeg tunela da se odmorimo i divimo pogledu. Zakriljeni stenama, sve što smo videli, bilo je beskraj. Zagledasmo se u nepostojeću liniju na kojoj se nije videlo koliko su nebo i more zapravo daleko. Osećali smo se beznačajno mali i u isto vreme rasterećeno, jer smo bili svesni te svoje beznačajnosti i naših velikih problema. Svi zajedno bili su daleko manji od te beskrajno daleke i dugačke linije horizonta.

- Sad možete i same – doviknu Janko već na ulazu u novi tunel. – Ovi nisu tako strašni.

Nini i Janko odoše hrabro kroz polumrak.

- Eto ti tvoje crne rupe – okrenuh se ka Marijani, - Zapela da priča o mraku i kosmosu.

- Šta hoćeš? Eto ti očitog primera! – dočeka me ona spremno. – Vidiš da su sve crne rupe kraj jedne vrste postojanja i početak novog. Krajevi i promene nisu loša stvar. Baš je bilo uzbudljivo.

Stupismo i same u novi mrak koji je zaista naspram prethodnog bio neozbiljan.

- Sve ono što je konstantno i nepromenljivo zauvek, to je loše. Loša je želja da se ide protiv prirode stvari. – Mara danas želi svemu da me nauči. – Jednom sam sanjala pakao...

- Nisi mi to pričala.

- Bilo je grozno i sasvim jednostavno – poče novu pouku, zagledana u svoj san. – Bez onih poznatih muka. Upala sam u blatnjavu raku. Sve je bilo tamno i sivo. Pružila sam ruku gore zagrabilivši prstima blatnjavi zid i podigavši nogu da se oduprem njome o isti taj zid. Očajnički sam želela da izađem. Ali sledećeg trenutka taj kadar se prekinuo i, kao kada na filmu ponove istu sekvencu, opet sam napravila isti pokret, sa istom očajničkom željom da izađem. I ta ista sekunda se istovetno ponavljala sa potpuno istim očajanjem u beskraj... Prekinulo se kad sam se probudila užasnuta saznanjem da sam upravo sanjala pakao i da je svako ponavljanje zlo, da sve mora da se menja, prijalo ti ili ne. Da sve što postoji na bilo koji način mora stalno da prolazi kroz promene.

Hodali smo polako i nesigurno kroz polumrak i polusvetlo i opet govorili o mraku. Marin glas i dalje je odzvanjano kroz betonom obložene stene:

- Onda kada se boriš da nešto zauvek ostane isto ili da nešto na silu promeniš ili ubrzaš, kvariš prirodne tokove. Kviriš uspostavljenju harmoniju i savršenstvo koje nama deluje haotično i nedokučivo, kao što si tamo napisala, i time stvaraš loše. To je loše. A crne rupe nisu loše, i one su deo tog reda. Uostalom, zar bi ti bilo bolje da se čitav dan lomiš po ovoj planini iznad nas, umesto lepo da prođeš kroz nju kad već možeš! Dobro, malo je neprijatno ali i ovaj tunel ima svoj smisao.

- Bilo bi mi još bolje da se kupamo ispred hotela – pokušavam još jednom da nas odvratim od ovih besmislenih avantura zbog kojih redovno grebemo ruke i podbijamo prste nevidljivim preprekama.

- U srcu svake galaksije, kažu, postoji super - crna rupa, koja polako guta i usisava u sebe ceo taj sistem, ali i emituje zrake iz sebe. Ne zna se šta se dešava posle ulaska u crnu rupu. Isto je i sa ljudima i njihovim životima. Neko veruje da posle života ima nešto, neko da nema, ali ni jedne ni druge to ne sprečava da lepo žive svoje živote... Pa, zamisli

da živiš hiljadu godina! Kakva gnjavaža! Jednog dana bi te sigurno mrzelo i vazduh da udahneš.

Za vazduh posle 974. godine nisam sigurna, ali ovaj posle četvrtog tunela, kada najzad ugledasmo svoju plažu, znala sam da mi zaista prija.

Na samom izlazu iz tunela kraj nas prođoše dva vrlo namrgođena i ozbiljna tipa. Sasvim su odudarali od sveprisutne letnje lepršavosti. Bili su obučeni u crne majice kratkih rukava i crne farmerice. Za pojasevima su oba imala veoma male mobilne telefone, a jedan je začudo nosio i jaknu sa sobom i nešto u njoj. Pogledali su nas svojim prodornim i namrgođenim očima. A mi se zbunjeno pogledasmo kad prođoše, pa ćutke nastavismo put. Plaža je bila pred nama.

Šta čini boje

Sedeli smo na plaži kraj samog mora. Pored nas je bio zaboden u krupno kamenje suncobran iz moje praktične torbe. Pružao je senku čiji disk je počinjao tek pet metara iza nas i prostirao se preko nekoliko nepoznatih ljudi. Bilo je kasno popodne i suncobran nam ničemu nije služio sem osećaju da imamo zaštitu od sunca, ako nam ona ikada ustreba. Bili smo slani i po toj soli sunce je ipak peckalo kožu. Vazduh je bio redak i beo kao da najavljuje promenu.

- Da nema atmosfere, ne bi bilo ni zvuka ni boje. Sve bi bilo sivo i gluvo – reče Janko koji je upravo čitao jednu od svojih mudrijaških knjiga o astronomiji. Volela sam da ga propitujem iz svemira svim onim osnovnim pitanjima, i onim drugim koja su zavisila od odgovora. Kolike su razdaljine među galaksijama? Šta ima između? Šta su zakrivljenja? Da li svi bežimo od svih u svim pravcima? Ili paralelno? A kako svi pravci mogu biti paralelni? Koliki je to onda prostor, taj svemir? Ako se sve širi da li se i ja širim? Kojom brzinom putuje Mlečni put? I koliko sam onda ja brza? Da li su kvazari prošlost koja se vidi u svim pravcima oko nas?

Ovo o bojama mi se dopalo dovoljno da ništa ne pitam nego da zaronim u svoj svemir.

- Boje i jesu atmosfera – rekla sam sebi i ostalima. – Atmosfera kao raspoloženje. Mogu i da izleče i da razbole. Boje su moćne! – okrenula sam se Nati parafrazirajući je. – Ne postoji ružna boja. Postoji samo nesrećan sklop. Svaka boja ima boju ili boje sa kojima se voli i one

sa kojima se ne voli. Na tebi je da izabereš kombinaciju i osećanje koje ti se sviđa.

- Sedeo sam jednom u restoranu sa devojkom – počeo je Nini da govori prebirajući po kamenčićima. – Pored nas su sedeli muž i žena, jedno preko puta drugog. Ja sam se sa devojkom već danima svađao oko besmislica...

- Ma da! Mora da su bile besmislice – javio se iz mene branitelj svog roda.

- U pravu si, Maro. Iza gomile besmislica, stajala je velika smislica. Bili smo nepopravljivo dva sveta, a to nismo shvatali. Hteli smo da se volimo, a nismo voleli suštinu jedno drugog. Nismo se dovoljno poznavali i stvorili smo idealne slike jedno o drugom, a kada smo počeli da se upoznajemo nismo mogli da se takvima prihvatimo. Zbog toga smo se oboje bojali da jedno pred drugim budemo ono što se nije uklapalo u očekivanja. – Mrtav ozbiljan Nini je izneo kratku i suštinsku analizu svoje bivše veze. Pošto je njome za trenutak istupio iz divljeg vrta mužjaka, malo se postideh svoje opaske i klimnuh mu glavom da nastavi.

- Ništa više nije bilo dobro. Živeo sam pod pritiskom svojih želja da ostvarim dobru vezu, verujući da stvari mogu da popravim, ali gušio sam se. Uželeo sam se lepote, koliko nisam ni bio svestan. Žena za stolom do nas nosila je košulju sa crno-belim dezenom i dve blede pastelne boje. Bila je ozbiljna i predana večeri, kao i njen muž. Razmenili su nekoliko rečenica. Podigao sam glavu sa svoje večere i pogled mi kliznu u njenom pravcu. U istom trenutku nasmejala se razgovarajući sa mužem. Odjednom sam postao svestan koliko boja zapravo ima na njenoj košulji. Bila je šarena kao cirkus! – Sve nas je pogledao. – Da li je to osmeh u tom momentu stvorio boje? – upitao je setno.

Patetično, ali lepo i istinito, pomislila sam. Ako Zemljina atmosfera filtrira sunčeve zrake u boje na Zemlji, zašto isto tako i lice ne bi bilo sposobno da kroz osmeh zrači boje oko nas?

Da li je ulepšana istina laž

Ni Marijana ni ja ne odosmo da se okupamo po drugi put. Nini i Janko su bili daleko u moru i praćakali se sa ribicama, a Mara je hodala po plaži kao čovek koji je izgubio sočivo i tražila zanimljive kamenčiće. Izvadih svoj notes iz velike torbe da zapišem još jedan svoj upravo pristigli deo potrage za istinom:

“Većina umetnika kroz svoju umetnost izbacuje iz sebe i svoju bolest. Svaki čovek ima svoju bolest. Neko veću, neko manju. Možda

kroz umetnost na neki način bolujem i ja svoje bolesti, ali težim putu zdravlja i prirode.

Čovek koji teži harmoniji sa prirodom i time teži i istini nekad kaže ono što zaboli, jer istina ima i tu osobinu. Zato neki ljudi traže istinu ispipavajući bol? Pomisle da sve što je bolno mora biti i istinito. I naravno, skliznu sa zdravog puta.

Onaj ko teži istini kroz harmoniju nije čovek koji želi da povređuje. Njegova istina, ako zaboli, zapravo javlja gde postoji kvar u organizmu bića. Istog momenta on već radi na tome da bolu i svojoj grešci nađe lek. Istina nije bolest i od nje ne bi trebalo bolovati. Od nje se ozdravlja.

Boluje se samo od uvreda u koje preraste istinopatija. Uvrede, ma koliko ličile na istinu, ipak su samo bezobrazluk.

Eto, i to je istina, pa nek zaboli onog ko se u njoj nađe.”

Naslovila sam ove istine: “O istini i bolovanju od iste”.

Mara se vratila i pažljivo redala kamenčiće po peškiru. Zagledala je svaki kao da čita sudbinu iz njih.

- Zaljubila si se u taj kamen? – upitah.

- Mhm...

- Šta vidiš u njemu?

- Prirodu, vekove, boje, slike, priče... Treba još?

Znam da je nerviram ali ne pokazujem.

- Ne, hvala. Samo me je zanimalo da li bi imala vremena nešto da pročitaš. Razmišljala sam malo o umetnicima i o tome zašto su neki jednostavno i dirljivo iskreni, neki iskreni do bezobrazluka, a neki opet savršeni lažovi prema sebi i prema drugima. Zajednički im je svakako poseban odnos prema istini.

Mara ostavi ljubljene ostatke planinskih masiva koje je upravo za dužinu svog životnog veka spasila od neumitnog i izvesnog pretvaranja u pesak i ćutke uze blokče iz mojih ruku. Dok je čitala, ja sam gledala sunce kako zalazi za stene i bila sam zadovoljna što sam u svom umu uspostavila ponovni spokoj oslobodivši ga još jednog razmišljanja koje bi se neko vreme tu vrzmalo i zaokupljalo me svojom veličinom i značajem, a onda me ostavilo neutešnom jer bi se pred napadima novih bitnih razmišljanja povuklo i dezintegrisalo u nešto drugo. Ovako, opet uspevam da ga uhvatim, okujem u slova i obeležim trenutak u životu svog duhovnog bića.

- Ma, sve je to zbog mita o bolesnim umetnicima! – iznenada planu Mara. – Još pre sto godina su ga zakuvali oni džabalebaroš iz Pariza! Danas zbog njih i onih kojima je lakše da budu ljudi nego pametni, pošten slikar ne može da živi. Odmah mu prilepe etiketu. Kao da su oni normalni!... Ali, nije ni to loše, - reče, vraćajući mi istinu. – Unapred ti oprostite svaki eventualni ispad i nepravilnost u životu, pa možeš da živiš

normalno i bez opterećenja. Tom osudom ti zapravo dopuštaju slobodu. Mada, slikari su, koje ja poznajem i poštujem, i kao slikare i kao ljude, zdraviji i normalniji od bilo kojih zdravih i normalnih pripadnika drugih profesija!

- Tako je, Maro! – povikaše Janko i Nini, koji upravo pristigoše, zadihani i iznureni današnjim temeljnim plivanjem. Čuli su samo završetak njenog izlaganja i shvatili da neko upravo brani njihove boje, pa se osetiše pozvanim da stanu pod zastavu zdravih umetnika. Niniju i Mari je toliko od te teme bilo sasvim dovoljno da nastave priču o svojim izložbama, lepoti Marinih kamenčića i mozaicima koje je Nini sa svojim prijateljima nekada pravio od sličnog kamena.

Nini i Janko su zatim diskutovali o likovnosti jednog kamena iz Marine kolekcije – svaki sa slincem na licu!

Slikar je imao slinac u uglu leve nozdrve, a mali Janko na desnom obrazu. Pričali su važno, zadovoljniji svojom autoritativnošću i mudročću, a meni je prosto bilo neprijatno da ih pritom gledan u lice i te male posledice ronjenja. Nisam imala snage da im to kažem, pa sam uglavnom klimala glavom, govorila i smešila se moru.

Otkako su izašli iz mora suzdržavam se da im kažem da imaju slince na licu. Obojica.

Čemu zapravo neprijatnost kad nisu tome krivi? Sasvim je normalna stvar kad roniš da voda proputuje sinusima i da na izlasku povede i društvo sa sobom. Ali opet... treba to reći. Obojica su bili tako razgovorljivi, raspoloženi i samouvereni. Pričom su prosto tražili pažnju, a ja sam gledala u kamenčiće nadajući se da će im male bele sluzave tvari već same od sebe nekako otpasti sa lica. Da li ih je i Nata primetila? Ako jeste, zašto ćuti?

Sunce je zašlo za stene, postalo je hladno, pa smo pošli nazad istim putem ka tunelima. Već pred samim tunelom prevrši u meni moja nekolegijalnost meru, pa najzad hrabro rekoh Janku

- Imaš nešto tu...

On pođe rukom preko obraza i skide “nešto” što mu ostade na prstu. Sad je i njemu bilo sasvim jasno šta mu je to i otkad je tu i da je bilo vidljivo sve vreme. Pokušala sam da olakšam situaciju nehajnim odnosom prema slincu kao prema neminovnom i redovnom produktu ronjena. Pa, imao ga je i juče! A danas i kolega slikar:

- Šta je to? Mmm... to ti je od ronjenja...

- Što mi nisi ranije rekla? – uvredio se upirući u mene kažiprst sa belom kuglicom na vrhu.

- Pa... nisam videla – slagala sam bez veze, kajući se zbog svoje zakasnele iskrenosti i pitajući se kako je ta mala sluz prouzrokovala trideset minuta opšte neprijatnosti.

Ima li vreme svoju brzinu i pravac

Iznemogle od kupanja i duge šetnje razbacale smo se po krevetima svoje sobe. Gledala sam u šare po plafonu, bez snage za ozbiljnije akcije. U poslednje vreme svaka pukotina u zidu, betonu ili kamenju me je podsećala na neko sazvežđe. Svakog dana preovladavalo je po neko. Danas su sve šare ličile na Herkula. Juče na Andromedu. Sve te zvezde na nebu u istom rasporedu stoje tako svaku noć. I dan. Hiljadama godina. Kao da ne mrdaju uopšte. Kao okamenjene. A u stvari i one i mi zajedno sa svojom planetom jurcimo kilometrima u svakoj sekundi. I to u svim pravcima. Počevši od mojih atoma i sitnijih čestica, koji sa mnom celom i našom planetom rotiraju oko jedne tačke koja se vrti ukrug oko druge. I tako svi zajedno sa Sunčevim sistemom opet po nekoj putanji jurimo ka Vegi, a ona opet sa nama i repićima naše galaksije, po svojoj putanji, u ko zna kom pravcu. Nisam ni svesna kojom brzinom a još manje u kom pravcu tutnjim svemirom dok ovako umorna i nepomična opterećujem svoj krevet:

- Kažu da se materija širi i da se ceo svemir širi i razilazi u svim pravcima. A što je najluđe, one galaksije koje su najudaljenije od nas najbrže se i udaljuju. Razumeš? Što su dalje to su brže.

Nataša me bezizražajno pogledala, a ja sam nastavila da tražim po plafonu rešenja za još jedan apsurd, velik za moj mali mozak.

- Da, baš kao i čovek koji stari. – Nata iznenada objavi da je tu. – Što je stariji to mu vreme brže prolazi... Dok si dete, nikako da dodje sutra, da već jednom obučeš novu majicu. Nedelja, kada će te voditi u cirkus i do koje treba još tripud da spavaš izgleda daleka kao večnost. U šesnaestoj godini gledaš dvadesetjednogodišnjake kao primere životne mudrosti. Izgleda ti da treba čitav život da proživiš dok ne prodju tih pet godina, a već sredinom dvadesetih počinješ panično da se osvrćeš oko sebe pitajući se zašto 24 sata traju tako kratko i kome da se žališ što ti zakidaju na danima.

- Mhm – lenjo i nervozno se pridružih u onom delu priče o protoku života na Zemlji koji sam i sama upravo upoznivala. – A u tridesetoj prošla Nova godina izgleda kao trenutak u kom si nogom kročio napred, i dok si je spustio, pred tobom je nova Nova... Kao da se vreme i svet sa godinama kreću sve brže, a naše kretanje i misli u odnosu na njih deluju sve sporije. Kao da smo sa godinama sve teži u odnosu na vreme i ne

možemo da se krećemo istom brzinom sa njim... Čak i sunce i zvezde što su bliže horizontu brže zalaze...

Jedva čekam da poastem i budem debeo i bakav kao tata. Da pijem vodu i tege i da mi mide noge. Imam već tii godine a moj bat tek jednu i po. Ne na ni da govoi, a ja već umem da pitem sova.

- Vidi, koka, mama! – kadao sam joj, dok smo poadii poed hotea, a ona mi odgovoi:

- To je galeb, sine.

- Gaeb... - nautio sam

Ustadoh, pogledom tražeći peškiri po sobi i terasi. Napolju ciče galebovi. Pitam se da li to najavljuju promenu vremena i kakvu. Vetar? Kišu? Nađoh peškiri na ogradi terase.

- Znaš, Maro, - obratih se sestri poučnim tonom – kad shvatiš tu ubrzavajuću brzinu vremena, dođeš do zaključka da ako si naumio da završiš neki posao nema više vremena za filozofiju. Ja, recimo, sad moram da se istuširam, da ne gubim svoje sve brže vreme. Večera mi se neumitno približava u nameri da proleti kraj mene... a i dalje sam isto slana.

Mara je gledala u plafon. Ja nastavih:

- Kad mozak zabaviš konkretnom akcijom, sa dokonošću iz njega iščile i sve destruktivne i depresivne misli. Jednostavno prestaneš da se baviš pitanjem o smislu života i smisao pronadeš u življenju.

- Svejedno. Jednako ti se vreme ubrzava, - reče Mara.

Zadovoljna količinom pouka na jednom, verovatno i odgovarajućem mestu, uputih se u kupatilo, a Mara me isprati novim pitanjem:

- U kakvom su onda odnosu subjektivno vreme čoveka na Zemlji i brzina udaljavanja galaksija u svemiru?

- Hoćeš li mi dati svoju ljubičastu suknju? – upitah sa vrata kupatila.

- Odakle su počele da se udaljavaju?

- Mislim da će vreme da se pokvari.

- Kakav je uopšte oblik svemira?

Večera nije bila loša, ali je zato bila obilna. To mi je bilo potrebno posle ovakvog dana. Posle bilo kakvog dana. Kada bih imao ženu koja bi mi svaki dan ovako kuvala... I kad bi bila bogata, da ne moram više da slikam salaše za prodaju, već da radim samo za sebe... I kad bi bila zgodna, pohotna i beskrajno tolerantna... Raj na zemlji!

Ovaj kafić je jedini gde nije buka, a muzika nije baš strašno prostačka. Lep je pogled na zaliv. Mara i Nataša su se fino doterale. Sad i Mara liči na ženu. Oprala je i kosu. Nataši lepše stoji kad je ovako podigne.

Sedimo u kafiću koji jedini pušta normalnu muziku, normalno glasno, tako da normalno razgovaramo. Počeo je da duva vetar, ali još uvek je prijatno na terasi uz more. Nini i Mara zamišljeno gledaju u pravcu svetala zaliva, Janko se igra sa svojom čašom duplog pelinkovca, a njegov tata, slikar Blaža nesrećan što mu sin ne voli pivo, toči Mari, meni i sebi u čaše isto bez pene. Od svih morskih i rečnih radosti, Blaža je jedino cenio pecanje, te je po ceo dan beskrajno pedantno, odgovorno i strpljivo, ali rasterećeno, kao što i peca, i kakav i jeste, slikao svoje mrtve prirode. On je pripadao onoj ređoj vrsti slikara koja je posedovala i neobičnu praktičnost, uravnotežen temperament, a time i zdravu toleranciju i vedrinu. Njegova žena, ljubav iz šestog rezreda osnovne, redovno je dobijala cveće i pažnje za sve bitne i nebitne prilike u zajedničkom životu čiji mir se preneo i na njihovu decu. I drugi, stariji sin mu je upravo postajao slikar, takođe miran i staložen, čak sklon fri klajmbingu... Sedeći zajedno nikako nismo primećivali da bi godine bile bitne u zajedničkoj komunikaciji. Mara iznenada prepade tišinu.

- Je li, Janko, ono što si pričao o zakrivljenjima... objasni mi to još jednom.

Mara je periodično imala omiljene teme. U detinjstvu to je bila ona sama. Sa zrelošću nizale su se druge stvari i briga za čovečanstvo. Godinu dana bila je opsednuta agresivnošću Amerikanaca, subliminalnim porukama, njihovom nekulturom i promašenim načinom života. Onda ih smeniše zli sektaši i teorija zavere. Nije je mrzelo da se satima raspravlja sa Jehovinim svedocima, a prijatelje upozorava na njihove zamke. Sve dok se nije umorila i definitivno okrenula prirodi i opet sebi, te je provela godinu i po beležeći svoje snove. Sulude snove, moram reći. Svaka od tih tema značila je gomilu pitanja i predavanja o njenim otkrićima koje je delila sa bližnjima, ali i sa daljnjima, ako su zainteresovani da je slušaju

iz ko zna kojih razloga. U proteklih godinu dana omiljena tema joj beše svemir. Politički neobojeno, ali na momente podjednako zamorno i mnogima čudno. Nije propuštala priliku da svakome ko se uz nju zadesi noću, pod vedrim nebom, objasni da ono što vide na istoku u sazvežđu Bika nisu dve zvezde, već Jupiter i Saturn. Mnogi joj se ljubazno zahvaljivaše na toj informaciji, ali ponekad bi i naišla na srodnu napaćenu dušu za takve razgovore.

Janko joj je bio izvor sasvim novih i neodoljivih informacija, pa ga je stalno nešto zapitkivala, a on je, zadovoljan što ima priliku da se iskaže i u ovoj temi koja ga zaista zanima, i verovatno kao ni Mara nema često sagovornika, oheručke prihvaćao izazove.

Kao iskusni predavač, čvrstim, samouverenim glasom punim zadovoljstva zbog stečenog temeljnog znanja i vrlo simpatičan u svojim maloletnim godinama, Janko otpoče jedno od predavanja koje se redovno završavalo okupljanjem dece i nepoznatog sveta oko nas, koji su netremice slušali svaku reč. Opet zaključih da treba svakako da postane predavač. Čega god hoće, ali predavač.

- Direktna dokaz tih zakrivljenja zbio se 1919. kada su astronomi posmatrali pomraćenje Sunca... - I otpoče priču o zvezdi koja ne beše na svom mestu jer joj je svetlost zakasnila na putu do nas usled Sunčeve gravitacije, pa su naučnici posumnjali da još neki zakoni tu deluju. Marijana je upijala svaku njegovu reč i smeštala ih po svojim fiokama, a gosti za susednim stolovima su začutili, okrenuvši po najbliže uho ka našem stolu.

Primitih za stolom do našeg ona dva smutljivca što ih susretosmo na izlasku iz crnih tunela u koji oni tek ulaziše. Sedeli su bez reči i ispijali sok. Izgledali su kao što izgledaju i drugi mutni tipovi svuda u svetu: ošišani, uredni, gruboliki i bezizražajno konspirativni.

Videlo se na njima da imaju stav "ne pitaj me ništa, mala, imam nekog posla" i da obavljaju nešto važno za nekog, nešto za čega se ne izdaju dozvole i da troše svoj život brzo i nepotrebno zbog ciljeva nejasnim i njima samima, jer im i u opisu posla stoji da ne pitaju mnogo. Ako su ćuteći hteli da ostanu neupadljivi "ljudi u crnom", njihov stav im nije to omogućavao.

Možda sam ja u zabludi, možda nije istina da se samo slabosti plaćaju skupo, a prave vrednosti dobijaju za džabe? Možda nisam shvatila dobro kad sam pomislila da je život put kojim se ide, a ne cilj ka kojem se juri.

Nakon četrdeset pet minuta, isto onako iznenada kako zatraži odgovor Mara ga i prekide:

- Dobro, sad stani!

- Da, mnogo pričam – Janku bi neprijatno.

- Ne! Dobro je, samo sad moram da razmišljam o tome. Ovo je već previše za mene da odjednom shvatim. Sačekaj da mi se ovo gradivo slegne, pa ćemo sutra opet nastaviti – objasni mu Mara svoju reakciju, pa se zavali u stolicu i nastavi da pijucka pivo.

Vetar odnese par slamki sa susednog stola i zatrese tendu nad nama.

Blaža, Jankov otac, odasu u čašu iz svoje druge flaše i otpoče sasvim obične priče kao i svaki čovek koji je odavno shvatio da se stalno vrtimo oko istog Sunca u istom pravcu, brinulo nas to ili ne, i da ono svakoga jutro izađe, kao što svake večeri zađe, a da je ono što zaista beše važno nešto drugo: njegova deca i žena, pošteno odrađen posao, pecanje, dobri ljudi i pivo za laku noć. Tog jutra on beše na ribarenju sa starim morskim vukovima i ceo dan je bio srećan zbog toga. Videlo se to iz svakog ćoška njegove priče. Govorio nam je o zori na moru, ribarskoj sreći, hvalisanju ulovom, šalama meštana i ostarelom ribaru kojem deca više ne daju da sâm odlazi na more, a koji kao dete, svako jutro ponovo pokušava da im se neopažen otisne u avanturu.

Sada sam kao slikari naivci koji sliku i likovnost shvataju na osnovu malog broja informacija koje o tome imaju, a opet nekako naprave dobru sliku kojoj ni ne treba više osim iskrenosti i ličnog stava. Samo što sam u ulozi astronoma - psihologa naivca. Svaka informacija o makrokosmosu koju verujem da sam savladala i koju uspem da primim u svoj sistem, već se sama uporedi sa mikrokosmosom, odnosno čovekovim unutrašnjim životom.

Zaista, sve je u vezi! Postoje prostor i vreme koji čine četvrtu dimenziju, kao što svako od nas ima svoje mesto pod suncem i putanju kroz svoj životni vek. A onda se pojavi neka sila, gravitacija, koja svojim privlačenjem svega, pa i svetlosti, i zbunjivanjem vremena, u priču uvodi petu dimenziju. To je isto kao odlaganje važnih događaja u životu ili jednostavno samog života, usled postojanja nečega što je ili tako primamljivo da zbog toga skrećemo sa svog puta ili tako gadno da ne možemo da mu se otmemo. Sve ima svoju privlačnu moć. U svemiru privlače i zvezde i crne rupe. Kod nas su te problematične sile, želje i strahovi. Umesto da svoje biće i dešavanja u sebi uskladimo sa spoljašnjim dešavanjima kao što Rusi usklađuju temperaturu tela sa spoljašnjom, leti čajevima, zimi hladnim pićima, umesto da u vremenu i prostoru u kom postojimo osećamo svoje misli i mislimo o svojim osećanjima, privuče nas neki gad od strasti, bilo da u početku prija ili ne i počnemo da kaskamo za svojim životom. Kad čovek uspe u svakom

trenutku da deluje usklađen sa prostorom i vremenom, tada utiče i na okolni “svemir” i svoje buduće ispravno postojanje.

Vetar je zalutalom kesom udario u moju stolicu. Otpila sam još malo svog mlakog piva i čula Ninija kako zavaljen u svoju stolicu govori ostalima:

- Kad god posetim neki manastir ili crkvu dogodi mi se jedan korak napred u životu. Ne bude to uvek konkretan događaj koji mi nešto kaže. Nešto se i samo razbistri u meni, pa izazove one prave događaje. Zapravo, najveći mi je događaj kad prihvatim sebe i svoj život kao nešto dobro.

- Nini, jel se i tebi onako otvore oči kad odeš u crkvu? – upitala sam.

- Kako to misliš?

- Pa, nekako... - podigla sam obrve i pokazala na uglove svojih očiju. - ... kao da se otvore.

- Baš oči?

- Da. – priznala sam stidljivo, ne znajući ni sama kakav je to fenomen, ni da li je to zapravo fenomen ili nešto što mi se ponekad učini.

- Pa... Ne znam, - zbunila sam i njega. – U svakom slučaju, celo telo mi se oseti dobro. Dobro je odlaziti na takva mesta. Čovek tamo nađe mir, koji mu pomogne da krene pravim putem... I pravim! – osmehnu se Nini svom iznenadnom otkriću, a Nata se zabavila igrom reči i njihovim smislom.

- Nisu li slučajno te dve reči homonimi! Ili su ipak i sinonimi?

- U ovom slučaju da – objasnio joj je Nini.

- Kao lopta koju baciš u kosmos – nastavila sam naglas svoje prethodno razmišljanje. - Ona ide pravo. Zauvek. Osim ako ne naleti na prepreku ili na nečije gravitaciono polje i bude privučena na tu stranu, čisto da skrene s puta pa nastavi ili da bi bila privučena nekim nebeskim telom i zauvek ostala uvučena u njegov problem.

- Možda je i taj krivudavi put pravi put za tu loptu – ubaci se Janko.

- Krivudavi, spiralni ili nikakav više – širila sam lepezu mogućnosti sudbine jedne lopte u kosmosu.

- Možda – složio se mali.

- Maro! – dozove me Nini iz svemira. – Na ovim mestima mir koji nađem uvek me usmeri u pravom pravcu – za mene! Svima nama je potreban taj mir. Kada bi ljudi znali koliko on dobra donosi ne bi ga jedni drugima kvarili. Remetiš li tuđ mir, remetiš i svoj.

- Da, opasno i zaludno se zavrtiš po obodu crne rupe – potvrdila sam kolegine reči, opet se zavalivši u stolicu i zagledavši se u crni horizont, postavljajući sebi novo pitanje: Zašto je more tamnije crno od crnog neba?

- Jeste li videli onaj požar tamo gore na brdu? Što to ne ugase? – zapita Janko preko svog drugog pelinkovca.

Slegnusmo ramenima. Ovde je na svakom koraku tinjao poneki požarčić, ali to nikoga nije brinulo, pa nismo brinuli ni mi. Mene je brinuo vetar, jer sam se setila naših kupaćih kostima na terasi.

- Da odem ja, Maro, do sobe da posklanjam ono sa terase? – upitah sestru za savet.

- Idi – odgovori, otpivši gutljaj iz čaše. – Da ne skupljamo posle stvari po ulici. Šta mislite, hoće li pasti kiša?

- Ne verujem – izviri Blaža ispod tende u deo neba koji je mogao da vidi. – Vedro je. Vide se zvezde.

Zagleda se i Mara u tom pravcu, a Janko i ja požurismo do svojih soba da osiguramo hotelske i lične inventare.

Blaža je otišao do toaleta, a na povratku se susreo sa dvojicom slikara iz naše kolonije koji su dokono šetali obalom. Nije im se sedelo, pa su se sa Blažom zapričali pored kafića. Gledala sam u nebo i dalje, a pivo u mojim sivim vijugama poče da pravi još tečnije veze između njih i otvori mi još jedno potpitanje na koje takođe neću dobiti odgovor:

- Šta misliš, Nini, ide li i vreme tako?

- Kako, Maro?

- Pa, kao i ta lopta? Putuje pravo, a onda naiđe na neko zakrivljenje, gravitaciju nečega, pa skrene, zarotira pre nego što opet nastavi pravo. Ako nastavi uopšte? Možda svako ima svoje lično vreme sa posebnom putanjom?

- Maro, o čemu govoriš?

- O snovima, vidovitosti, o sećanju i gledanju u budućnost. U kom pravcu se sanja? San se uopšte ne dešava pravolinijski. On se događa istovremeno. Kada se probudimo i vratimo u realnost koja postoji u sekundama nanizanim jedna na drugu, počnemo opet na takav način da razmišljamo. Tako se i sećamo. Zato snu tražimo početak i kraj, tok priče. Često nisam sigurna šta je uzrok čemu u snu. Šta sam sanjala pre, a šta posle i da li se možda sanja u krug... A san se uopšte ne dešava pravolinijski. On se događa istovremeno...

Nini je ćutao, zagledan u jednu tačku na horizontu.

- Moguće je da vreme ne ide za svakog stalno pravo ili stalno spiralno. Moguće je da i ono ima svoje džombe na putu kao i prostor. Vreme, izgleda služi samo zato da bi događaji imali svoj redosled, jer oni sami služe tome da bi nas nečemu naučili. Kao scenario časa koji nastavnik metodološki obradi da bi učenici bolje usvojili gradivo i njegovu suštinu kroz uzroke i posledice. – Nini je zagledao u moju bocu piva ne bi li uporedio nivo ispijene tečnosti i mog izlaganja, ali je to učinio u tišini i diskreciji, ne ometajući me. – Znanje ionako ne radi po tom principu redosleda. Kao i predviđanje budućnosti, i sećanje na prošlost ili budućnost događa se na preskokce... Ili istovremeno... Kao detalj van celine, bezvremeno. Posle odgledanog filma, svi se sećamo ključnih momenata i rečenica, a njihov raspored među minutima nam ostane nebitan. Na kraju je važno... I na početku, da sagledamo celinu, shvatimo suštinu, a ne kojim redom smo do toga stigli. Da je tako svima bi nam se u isto vreme u životu događale iste stvari... no, bez reda i nastavnog plana i dobro osmišljenog gradiva, odnosno planiranog vremena, verovatno ne bi bilo ni prosvetljujućih detalja života. Neki čudan red ipak postoji.

- Maro, ti veruješ u sudbinu? – upitao me je.

- Isto koliko i ona u mene.

- Kakav si ti sofista.

Nasmešila sam mu se ne govoreći da čoveka ne poznajem, a onda sam tiho oduševljena svojim novim pretpostavkama sa kojima nisam znala šta bih dalje iz njih mogla da shvatim, nastavila i ja da gledam u onu Ninijevu tačku na horizontu i rešila da, kao i ostala, ovo pitanje ostavim otvorenim, dok se jednog dana samo ne spotakne o odgovor.

II DVE LJUBAVI

Da li je dovoljno biti voljen

Zvrrr, zvrrr, zvrrr... i tako još dvadeset puta.

Gde je? Evo ga. Tu je još uvek. Šta je to? Uzeh slušalicu u ruku još uvek nesvesna ko sam zapravo.

- Zdravo, Naco, jesam li te probudio? – začuh Saletov uvek ozbiljni glas.

- Ne, ne, budna sam...

- Zvučiš mi bunovno

- Pa, tako ja pre podne uvek.

Po ko zna koji put pitam se zašto podne zovem pre podne i ko će me kazniti ili misliti loše o meni ako spavam do tog doba, kad se inače zna koliko sam vredna osoba. Zašto uvek to radim? Zašto slažem da sam budna? I još to uradim loše?

- Još nisi ustala – znajući za pomenutu moju osobinu, prevede Sale moj odgovor.

- Nisam – priznajem, već osećajući prekore u njegovom glasu. Nije prekora dolazio zbog spavanja do kasno. Već unapred prepoznajem rutinu. Iza svakog njegovog pitanja stajala je skrivena duboka i najčešće uvredljiva i neopravdana sumnja u mene.

- Kad si sinoć legla?

- Ne znam... oko dva.

- Šta si radila do tog doba?

- Pisala sam.

- Pisala?

- Da, pisala.

- Nisi izašla?

- Jesam.

Najmanje živaca imam za njegove inkvizitorske trenutke i česta telefonska ćutanja od kojih jedno upravo nastupi. Pitam se ponovo zašto uopšte to trpim i zašto sam još uvek sa njim? Da li je to ljubav ili strah od samoće? Na momente u ovoj vezi prepoznajem kadrove iz svojih snova. Za ostale kadrove me je uglavnom on ubeđivao da su iz istog filma, iako je sve ličilo na kadrove mojih noćnih mora. Na početku je sve zaista izgledalo dobro, ali je nažalost potrajalo kratko. Početak moje pređašnje usamljenosti beše težak, ali vremenom postavih stvari na svoje mesto i postadoh zadovoljna sobom i svojim životom. Zaista zadovoljna! Naprosto sam blistala. Nešto je moralo da mi to naruši. Zašto baš on? Spolja tako ispravan, zreo, vredan, duhovit... zgodan... a iznutra sujetan i prestrašen. Jesu li takvi svi muškarci? Jesam li i ja takva?

- Znaš, nismo još raspravili onu epizodu za tvoj rođendan – začuh. Dokle?! Zar je ovo dobro jutro? U svakom slučaju adrenalin bolje budi od kofeina.

- Šta da raspravimo? – zarežah. – To mi je kum i htela sam da ga vidim. Ti nisi hteo da razgovaraš s njim. A ja više nemam živaca da neuspešno pokušavam da te uvedem u razgovor sa mojim prijateljima!

- Da, ti ni za šta nemaš živaca.

- Nemam živaca za prepucavanja! Ako ti se ne priča sa njima, nemoj! Samo nemoj meni posle da prebacuješ!

- On je čekao da ja odem...

- Ne, nego ti da on ode! I to vrlo nekulturno! Čitao si knjigu sve vreme!

- Šta ti znaš o kulturi?

- Ja?

- Da, ti!

Nekulturno i tužno se odsmejah u slušalicu. Setila sam se Ninijeve tužne veze. I ovde je postojao sličan problem. Sale nije mogao da me podnese ovakvu kakva sam, osim prve dve nedelje našeg "zabavljanja". Toliko je, izgleda, izdržao da očuva svoju iluziju o meni. Ili ja o njemu? Ali, šta i dalje tražimo zajedno ako već videsmo da ne videsmo dobro?

Ključ od 124... Evo ga, tu je... Bože ovo dete je stalno na tom telefonu. S kim li se svađa toliko? Sad ćuti...

- Izvinite, jel treba šta? – upitala sam bojažljivo.

- Čekaj! – reče slušalici, a onda pokuša da mi se osmehne. – Ako možete peškire da nam promenite. I ove čaršave... i ve-ce papir, ako nema...

- Ali, posteljinu smo vam promenile prekjuče. Znae, došli ste dvadesetog, menjale smo dvadeset petog...

- Znam, ali slikarka je malo umazala posteljinu bojama, pa možda da je operete, dok se boja ne osuši...

Ne! Pomislila sam, ubiće me dole u vešeraju. Ako se ne skine fleka, propade čaršav. Što im uopšte daju da slikaju po sobama?

- Dobro, ali da znate, ne smeju se čaršavi prljati... – pokušala sam ljubazno i ugostiteljski da joj objasnim kakve me muke zbog toga čekaju dole, ali me prekide nervozno:

- Znam! Neće više! Završila je slike.

- Dobro, ali da znate... – osvrnuh se oko sebe.

Pa, jesu joj slike lepe. Sto boja imaju. Vidi što su palme... Eno je na terasi. Ova mala je nastavila da ćuti u slušalicu. Izašla je na terasu. Šta "završila"? Pa, još maže!

- Lepe su vam slike. Jako.

- Hvala – osmehnu se i nastavi da slika.

Malo je mršava, al je prijatna ženica. Malo govori, doduše. Takvi su valjda slikari.

- Baš smo gledali vaše slike... Da imam para sve bi ih kupila, al plate male...

Lepo se smeje. Ima lepe zube, al neće ništa da priča. Nismo njen nivo.

- Promenile smo vam posteljinu – rekoh joj pošto je Jarka završila s krevetima.

- E, bas lepo. Hvala! – opet se nasmešila i nastavila da radi.

- Nemojte je više brljati. Znae, dole u vešeraju...

- Da, da, znam. Evo, gotove su slike. Neće više biti problema – prekinula me i nastavila svoj posao.

Kako “gotove” kad još uvek slika? Mi već promenile posteljinu, a ona sva musava!

- Ajmo, Koviljka! – pozva me Jarka i ja se vratih u sobu. – Jesi stavila ve-ce papir?

- Jesam. Usisaj malo ovde u predsoblju – dobacila sam Jarki i pogledala po sobi da još jednom vidim jel sve u redu. Ono dete je i dalje ćutalo u slušalicu.

Šta su to strasti i strahovi

-Sve izade na videlo-nastavi Sale posle obostrane zamišljenosti nad ovim razgovorom i našom vezom.-Saznaću ja koja ti je to šema!

- Šema?! – izbezumi me svojim viđenjem mene i meni dragih i odanih prijatelja.

- Šema!

- Šema?!

- Šema!

Svađali smo se još malo, a onda prekinuh razgovor. Ako je to bio razgovor. Optužba, pa optužba, a onda optužba. Reče: “Ja tebe volim a ti meni ništa ne pokazuješ!”. Jeste. Udri, tuci po meni, a ja ću da te volim. I kako baš uvek nađe da zove kad uđu spremačice!

Uzeh u ruku ono što sam sinoć do kasno pisala i čime sam izazvala početak naše današnje svađe. Slučajno je baš to bio razlog. Da nije bio taj, već bi se našao neki drugi. Počeh da čitam ono što sam sinoć shvatila misleći o nama.

“Želje i strahovi kao uništavači samopouzdanja”

(utopija po Nataši)

“Želje su kao koprena koja se namakne na oči, pa onda tako slepi i slabovidi usmeravamo sebe i svoj život. Zbog nečeg što pomislimo da nam je potrebno, od nečeg se suzdržavamo, a sa nečim sprdamo, pogrešno biramo i lažemo. Sebe, naravno.

Strah opet stoji kao kočnica na putu kroz život. Nekad je dobro prikočiti i neke stvari izbeći, ali intuicija to već odradi i sama. Nema potrebe oprez produbljivati do statičnosti.

Ono što odvaja dobro od zla je volja. Lična i slobodna volja. Ona sebe najjasnije stavlja do znanja kada je neopterećena prethodnim “uništivačem samopouzdanja”. Sve ono što čovek oseća kao imperativ u svom biću – to je zlo. Kad misli da nešto mora da uradi – da puši, da pije, da kaže, nekud da ode. Sve što se pretvori u strasti, čoveka drži pod kontrolom, pokornog i bez svoje volje. I on postaje rob?

Da ne objašnjavam kako strahovi stopiraju ljude! Pogotovo kada ne veruju da je ono što misle i osećaju vredno i dobro, pa traže obrasce u drugima i lutanju daleko od sebe.

Svaki čovek je vredan, dobar i nesavršen. Kada bi svaki čovek toga bio i svestan, kada bi poverovao svojim mislima i osećanjima, očišćen od nametnutih potreba, miran i bezbrižan, jer ima ko o nama da brine, svet bi bio divno mesto za sve.”

Nata se baš raspisala sinoć. Samo da joj onaj njen nije rasturio koncentraciju i raspoloženje, sada.

- Hoćemo li na ručak? – upitala sam je.
- Nisam gladna – slagala je svoje papire na gomilu.
- Pa, nisi ni doručkovala!
- Ne osećam glad.
- Ipak te je iznervirao! – Čutala je. – Što ga ne pošalješ u materinu?
- Ima tu kvaliteta...
- Ma kakvih kvaliteta?! Kida ti živce!

Nisam bila sigurna da li time što je nervira izluđuje više mene ili nju. Skinula sam smrdljivu majicu i zavukla se u orman u želji da pronađem neku čistu, a ako je moguće, i da se slaže sa ovim šorcem na meni. Natin glas je slabo dopirao u orman:

- Ne može čovek da ima idealnu vezu, jer ni sam nije idealan. Svaki čovek je specifičan, pa i svaka veza.

- Ali, Nato, - izronih za trenutak – pravila postoje! Ako nemaš osmeh na licu, to nije tvoj čovek!

Sačekala je da zaronim opet i nastavila svoje:

- Niko ne zna kako to u stvari izgleda idealna veza. Svako je priča za sebe i za svakog je nešto drugo idealno. Gledamo jedni druge i trudimo se da prepoznamo pravu osobu za sebe. Pravu vezu. I kakva god da je, svaka u početku liči na pravu i tu se zeznemo!

- E, zato se gleda srcem! – izronila sam sa čistim plenom i pošla u kupatilo, ali me na samim vratima zaustavila rečenica:

- Nemam ja sreće – izjvila je skrušeno i najzad me razbesnela. Takve padove u životu najmilijih ne dozvoljavam.

- Znaš šta, - stala sam na vratima u ćirilično slovo F – sreća je vrlo relativna stvar... Čovek stalno procenjuje tuđu sreću pokušavajući da odredi svoju. Tako najbolje uči i bira kojim putem je najbolje da krene. Najprimamljivije izgleda naći nekog sa idealnom srećom, pa slediti taj svetli primer.

- Kao Julijanu?

- Da, recimo kao nju. Ali takvih je malo. Zapravo, malo je onih koji takve ljude uopšte i upoznaju u svom životu. Na kraju se ispostavi da su srećni ljudi srećni, takvi, upravo zato što sami ne procenjuju tuđu sreću i ne traže putokaze van sebe, već dosledno čine samo ono dobro što im svoje biće prošapuće.

Gledala me je velikim očima, kao dete koje ne vole druga deca iz škole, a mama mu nadoknađuje samopouzdanje pričajući mu kako je dobro i lepo, kako su ona deca bezobrazna, a mamina ljubav i kolači, koji se peku u rerni, veliki. Pokušala sam da na kraju sublimiram problem, život i suštinu postojanja u jednom zaključku ne bih li efektno završila izlaganje, sad kad mi je već krenulo:

- Kako god da pogledaš, ne dobijaš baš puno od života, zato gledaj da ti bude lepo! I pametno! – podignuh kažiprst i naglasih poslednju reč. – Zato se mani daveža, i idemo na ručak!

Nakon mog omiljenog ručka koji se sastojao od mesa i krompira, i koji me za trenutak odvoji od mojih problema, sedeli smo na terasi hotelskog restorana i jeli pomorandže, čekajući preskupu kafu. Svakog popodneva pre odlaska na plažu, i večeri pre izlaska u šetnju, i prepodneva posle doručka pili smo kafu kod Blaže i Janka u sobi, ali danas je Mara poželela i jednu posle ručka, baš ovde na ovoj terasi. Poštovala sam njene ideje, pogotovo kad su smišljene da ugone i duši i telu.

Ugledah ona dva smutljivca kako prođu kraj hotelske terase, silazeći niz stepenice ka moru. Čini se da su i oni bili gosti hotela.

- Šteta što se ne vidi more odavde – bila je to jedina njena primedba ovom užitku. Čutale smo neko vreme, dok ne stiže kafa, a onda Marijana obavi svoj ustaljeni ritual. Istrese u kafu šećer iz kesice, koju smota u malu kocku i ostavi u ugao pepeljare, promeša kašičicom po skupoj crnoj tekućini, otvori novu kutiju cigareta, celofan i papir spakova u kockicu sličnu prethodnoj, kojoj je i pridruži, povuče prvi zadovoljni srk iz šoljice, a onda zapali i cigaretu. Najzad progovori:

- O čemu si mudrovala noćas?

- O strahovima i strastima.

- I uplašila si me da ćeš pisati do jutra i da svoju strast za snom nikad neću ostvariti.

Bila je zadovoljna svojom šalom. Nasmehaj se malo i ja, a onda mi pade na um još nešto o tome.

- Vrlo sličan koren reči. Strah i strast. Sličan i efekat daju. Oboma im je adrenalin zajednički imenitelj, kao i rezultat: lična disharmonija i zavisnost, oterana volja.

- Odnosno sranje – upade Mara. Ili se možda kod starih Slovena to zvalo – stranje? – Sad se posebno zabavila.

- Kad uživanje postane zavisnost, javi se strah da bez izvora zadovoljstva nećemo moći – pokušam da joj prenesem deo sinoćne atmosfere. – Straha se čovek lakše reši, jer mu ne donosi užitak. Malo je onih koji vole da se samosažaljevaju, a i oni to čine samo zato što su osećanja, bilo koje vrste, kao droga. Čovek navikne na svoje najjače osećanje i stalno traži načine da ga zadrži u sebi i očuva ravnotežu na koju je navikao. Čak i ako mu to osećanje ne prija. Tako je i sa strahom. Navikneš se da se bojiš. Međutim, strah više boli, pa se sa njime pre izboriš.

- Da... – gledala je u pravcu gde je trebalo biti more. – Čim se setim da postoji Bog i koliko je kosmos veliki, raznolik i nepredvidiv, osetim se tako malom i zaštićenom da se više ničega ne bojim. Shvatim da je to u stvari savršen red neverovatnih stvari u kojem i ja mala imam svoje savršeno mesto. Kao i neki atom u mom organizmu koji u svom savršenom momentu odživi svoj savršeni život sa savršenim i meni nedokučivim smislom. Tako ja oteram strah i znam da sve što mislim, osećam, govorim i radim, ukoliko je iskreno, ali i ukoliko nije, ima svoj smisao. Znam onda da sam biće sa svojim dimenzijama, putanjom, smislom i rokom trajanja u ovom obliku. Ali strast... u pravu si. Nje se čovek teže oslobađa, jer uglavnom prija, bar u početku. Ona je kao Saturn, izjeda svoju decu u strahu da ne postanu jača od nje. Kako se osloboditi nečeg što ti prija?

- Teško, ali uz svest o suštini tog užitka i još ako imaš određeni smisao za žrtvu u dobre svrhe, kao što je recimo zdravlje, osećaj slobode, i naravno, uz razložnost, čovek je u stanju da pobedi i strast. Čim dođe do onoga što prijatnosti ukida logiku i guši malog čovečuljka u srcu, a samim tim i slobodnu volju, možeš biti sigurna da te je šćepalo neko zlo. A ono je takvo da uzima na prevaru, pruža slatke trenutke, žrtvi zatvara oči, a zatim uzima za ruku, vodi te i traži ti sve.

Mara me je gledala ispod oka, jer se zapalih u priči kao kakav propovednik, ali to me ne spreči da joj teoriju razložim do kraja.

- Čovek voli nečemu da pripada. Voli konstante u svom životu. Nešto što se nikada ne menja i na šta može uvek da se osloni. Voli nešto stabilno, stalno, što je uvek tu da pruži utehu, zaštitu i zadovoljstvo, kao mama! Zato on kad god ga nešto izbaci iz svoje konstante i ravnoteže ili ako mu dosadi monotona stvarnost, reši da u njoj više ne učestvuje i posegne za paralelnim sobom. U želji da prevari svoju stvarnost okreće se svom slatkom zlu sa kojim nikada nije dosadno i koje je uvek tu u glavi, jer nema naviku da ode samo. Jedino što ga može oterati je povratak onoga čijim se nedostatkom zlo i hrani, a to je volja. Borba dobra i zla je zapravo borba volja! Ko čini razumno i po slobodnoj volji, teško upada u

– stranje! – kao Nataša “Pelagić” efektno završih pouku Marinim novim terminom.

- Tako je, povikaše seljaci! – nasmeja se Marijana, a ja dovrših svoj naprstak kafe, i dodah:

- Mislim da ću prestati da pušim.

Šta su umetnici i kako ih podneti

Zvrrr... zvrrr... zvrrr... Pronašao sam telefon.

- Molim?

- Janko? – čuo se glas Petra, slikara. – Spavaš?

- Da.

- Ajde, Janko, ustaj! Svi smo se već spremili i čekamo te da idemo na plažu. Čak je i Nata došla pre tebe. Čekamo te u kolima.

Zvao je sa recepcije, čio i odmoran, ne shvatajući šta mi je upravo učinio.

- Prekinuo si mi najlepší san u životu.

- Jel? Šta si sanjao?

- Da radim u knjižari.

Jak sam. Mišići su mi napeti. U svojoj suštini sam pravi mužjak, i to osećam. Krotim ovom mašinom talase pod sobom. Kao da krotim mustanga. Cela plaža je bez daha. Gore, dole, levo, u desno, skače i pada. Otima se, ali svojim snažnim mišićama sve držim pod kontrolom. Dobar sam. “Ženama tijela bride zbog mene”. Brada mi je četvrtasta.

Sedimo na prelepoj, dugoj plaži u obliku blagog srpa. To je novo mesto za kupanje koje su otkrili slikari Petar i Uča. Opet smo kilometrima daleko od simpatične hotelske plaže, ali ovaj put smo bar došli Perinim kolima, brzo i udobno.

Desno od nas je veliko brdo koje zadire u more i nestrpljivo čeka da sakrije sunce koje sve brže pada na zapad.

Jedva čekam da sakrijem sunce i svojom senkom prekrijem svu plažu, da rastem i narastem sve do mraka sa druge strane.

Ja uopšte ne padam na zapad niti bilo kud drugde, nego se sve ove kugle vrte oko mene, a posle to komentarišu kako se kome sviđi.

Sušimo se pri poslednjim zracima sunca, bez suncobrana. Preko puta mene sedi Pera, još jedan Marin kolega, mlad i lepo razvijen, zadovoljan svojim šarmom. Upravo je likovao, jer je uspeo da ubedi hotelsku doktoricu da mu prepíše sve terapije na koje “kolonisti” imaju pravo, od elektro do hidromasaže. Sve osim biserne kade. Zdravlje mu je u savršenom redu, ali misli: “Što da ne iskoristim sve što imaju kad je džabe. Ionako im ostavljam dve slike.” Tako nam opravdava svoj poduhvat. Gledam kako sakuplja sitno kamenje.

- I ti praviš mozaike? – upitah.

- Da. Jel ih i Mara pravi? – iznenadi se.

- Ne, nego su baš juče pričali o tome. Nini se jedno vreme bavio time.

- Nisam znao.

Čeprkao je i dalje, a ja prozborih opet, održavajući komunikaciju:

- U Bečićima je kamenje u plavim i zelenim nijansama.

- Da... zelene... – reče zaneseno, a ja pomislih: i plave...

- Pogle onog majmuna na skuteru! – prekide Mara naš sadržajni razgovor. – Valjda zamišlja da jaše konja!

Nikada ovako nije prekrštala noge. Jednu je ispružila, drugu malo savila u kolenu, a rukama se poduprla iza leđa. Mene ni ne primećuju. Pričaju o tim kamenčićima kao da su od zlata. Evo jedan zeleni. Ima neke šare kao da je neko crtao po njemu.

- Evo, Nato, vidi ovaj! – pokazao sam joj, a ona mi ne baš jako zainteresovano odgovori:

- Mhm, kao neko pismo...

- Da, baš kao pismo.

Gledao sam u svoj kamenčić, dok su oni prebirali po svojima. Možeš misliti! Pera je video meduze u moru. Ja sam ih danas isto video. I to jos veće! I mogli su me talasi razbiti o stene! Zašto su devojkama stariji uvek zanimljiviji? Šta to ja ne znam što oni znaju?

Kako je divan ovaj kamen! Tako pljosnat, širok i tanak. Idealan za minijature. Ovaj ću dati Danetu da mi naslika ikonu. I ovaj. Vidi ovaj što je lep. Na njemu bi se lepo mogao iskoristiti ovaj reljef. Prepuna ih je plaža. Kakvi procesi u prirodi su ih napravili sve tako pljosnatima? Kako ću ih odvući kući? Nema veze. Ovo je pravo blago. Ako sam prošli put mogla da vučem torbu punu kamenja i šiškarki, što ne bih i sad! To je samo jedno putovanje koje traje jedan dan koji je ionako naporan.

- Vidi ovaj! – rekla sam Uči, kolegi koji je, da se pretpostaviti, radio kao učitelj, a u slobodno vreme slikao vrlo korektno realne i disciplinovane panorame.

- Dobar je – složi se on sa mojim oduševljenjem. – Hoćeš i ovakve da ti skupljam?

- Ne, ti su mi debeli.

Pokazala sam mu zatim koliko tanki treba da budu. Uspravila sam se i pogledala oko sebe. Po moru je divljao novi kreten.

Mara je sa svojim kolegom cunjala po plaži. Vidim već da ćemo opet proći kao onda kada je kofer pun kamenja i šiškarki smestila u avion. Izbezumila je carinike. Ko zna šta je čovek mislio da u koferu nosi!

Pera skuplja kamenje za novi mozaik. Iznenada mi pruži kamičak providan kao ćilibar, presečen crvenom i indigo plavom šarom.

- Evo jedan za prsten – reče.

I da beše gadan, tako mi ga je lepo pružio da se razneženo zahvalih:

- Stvarno je čudan. Odakle mu takva plava boja?

On sleže ramenima, pa otrese nos rukom i dobro proveriti da mu nije nesto ostalo na nosu ili licu. Čovek dobro poznaje prirodu ronjenja. Zahvalno ga pogledah zbog toga, a on mene zbunjeno, jer je shvatio da nije baš pristojno tako se uskenjivati pred damom.

- Puna mi je glava vode – reče.

- Neka, dobro je to.

- Nije kad je preterano.

- Ništa nije kad je preterano – prozborih, a on nastavi da traži najlepše kamenčiće dalje po plaži.

Uporedih ovaj dirljivi trenutak sa osmehom iz Ninijeve jučerašnje priče. Kada lepote nigde nema, i mrva pažnje zablista.

Ostadosmo da sedimo kraj naših stvari, Janko i ja, zagledani u more. Ceo dan je duvao onaj vetar od sinoć, pa su talasi bili veliki a sunce hladno.

Zašto ovo sad ne zapisah? Ode u nepovrat. Nit ko ču, niti će ikad da pročita, a ja ne umem da ponovim... Kako li ostali pisci pišu? Zatvore li se u četiri zida kad krene lavina, pa pišu dok ne svisnu ili svuda sa sobom nose blokče i beleže sve, svaki put kad misli počnu kolo da vode po mozgu? Čak i usred razgovora, neobazirući se na radoznale i sažaljive poglede, kao što teški bolesnik, nakon što prizna svetu svoju bolest, prestane krišom da kašlje u maramicu?

Teško je smisliti nešto što ne postoji, barem u nekom delu mozga ili u svezi neka dva njegova ćoška. Znači li to onda da je svaka pišćeva reč autobiografska? Kada govore o životnim istinama i iznose svoje stanove, da li su sve to sami smislili ili su pročitali negde? Postoji li neki priručnik za pisce koji ih poučava o mudrim stvarima? Ili bar priručnik za život? Jesu li u obavezi da pišu samo životno poučno i pametno? I kako, na kraju krajeva, znaju da su u pravu? Grade priče premeštanjem istina, vremena, izmeštanjem događaja i likova iz njihove stvarnosti, spajaju i kroje celine, uzroke i posledice. Svako i rečju želi da otkrije istinu, sebi ili drugima. Zašto se onda istina kroji baš kao i laž što se smišlja?

Možda zato što ne postoji istina bez "ali"? Zamislih se nad tim pitanjem iz čisto empirijskih razloga, pokušah da se setim čime bi me moja lična statistika podučila po tom pitanju. Obavesti me da takvih tvrdnji, bar u mom duhovnom životu, beše vrlo malo. Istina posmatrana iz samo jednog ugla je dvodimenzionalna. Stvari same po sebi nemaju svoje "ali", ali retko šta postoji samo za sebe, čak i u samim stvarima.

Sve ima svoj lik u ogledalu kao materija i antimaterija: Sunce je dobro i plemenito, ali zna i da škodi, čak i bez ozonskih rupa; ako predugo nema kiše ili ako zuriš u njega u neznanju, Sunce dobije svoje "ali". Ljubav je divna, ali se od nje najviše pati. Strah, bes, sumnje, očekivanja, začas je okrenu u drugom pravcu. Ja sam jaka, ali i slaba. Sve nam je jasno, ali pojma nemamo.

Mozak mi vrveše nezapisanim i neupamćenim pitanjima, a po moru divljaše skuter.

Neka! Nek me vide! Nek vide da i žena može da vozi ovo čudo po moru. Najzad da i moja snaga i kile dobiju svoju svrhu. Suština je bitna, a ne forma! Teško da bi neka žgoljavica mogla ovako da se bori s morem, i još i muža sa sobom da vozi!

Ma, idemo daleko na pučinu! Ne bojim se ja dubine!

- Vidi! Oni se prevrnuli tamo! – uzviknu Uča. On i Mara se najzad vratiliše iz lova na pljosnato kamenje.

- Gde? – upitah, jer na moru se ništa nije videlo.

- Tamo, daleko... Vidiš onu belu tačku? – pokazala Uča. – Tri metra su skočili uvis!

- Teško će ga sad stići – umeša se Pera.

- Što? – zabrinuh se.

- Struja! – objasni Uča. – Odoše za Italiju! – I odmahnu im “pa-pa”.

- Ma, neće...

Stvarno su bili daleko. Ko sad i da ih spase? Neću da se ljudi dave na moje oči!

Napeto smo pratili komešanje tačkica na pučini. Crna tačkica najzad zajaha belu. Ura! Neće se podaviti. Bar ne još. Ovaj put se iščupaše. Ubrzo se i druga crna tačka pope na belu.

- Uspeli su! – laknu mi, i srećno pogledah Uču i Peru.

- Dobro je. Mogli su otići za Italiju! – ponovi Uča šalu.

Valjda niko nije video! Suviše smo daleko na moru. Odavde su ljudi sitni kao tačkice. Jedva smo se spasili. A da nismo, ko bi nam pritekao u pomoć?

- Sad pazi kako voziš! – doviknu mi muž preko ramena. – Inače odosmo za Italiju!

- Koliko kamenja imam da nosim kući! – pokazala sam Nataši svoje blago. – Jel se sećaš, prošli put, kad sam avionom nosila torbu punu kamenja i šiškarki?

- Kako da se ne sećam! Sećam se i da su te deset puta zvali preko razglasa da dođeš po taj kofer jer nisu znali kojim letom da ga pošalju, dok ti jedanaesti put nije dunulo u glavu da tebe zovu i da ceo avionski saobraćaj stoji zbog tebe!

- Rekli su “vlasnik braon kofera”! – izletelo je ponovo negodovanje iz mene. – To je oker! Nije braon! I njima sam to rekla! Svet je pun daltonista. Sivo im je zeleno, bordo – ljubičasto. Kakve su im to oči?

- Dobro, smiri se! – Nata mi se nasmejala, zajedno sa mojim kolegama, koji su, sigurna sam, ipak znali o čemu govorim. – Znete li da je Mara te godine dobila nagradu za najbolju masku na festivalu?

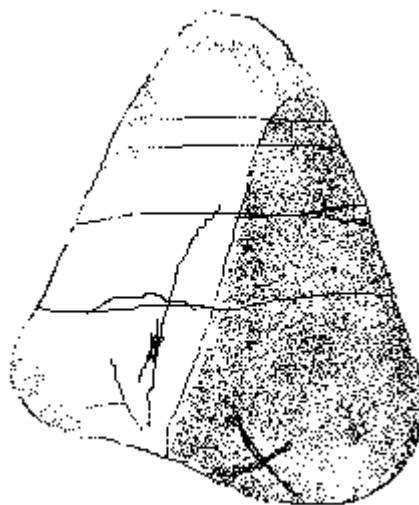
- Stvarno? – iznenadi se Uča, nestrpljiv da čuje moju priču, koja je zaista bila divna.

Nataša, koja je potegnula temu, a već ju je znala dobro u mojoj interpretaciji, okrenula se Janku, i počela da mu objašnjava nešto što je siroto dete upitalo. Mene nije mrzelo da opet i kolegama opričam sve: zalazak sunca, čaroliju boja na staklima kuća, da im pričam o prerušenim ženama koje su pekle ribu na ulicama i delile pivo džabe i, naravno, o mojoj čuvenoj maski od najlona.

- A šta je bila nagrada? – upitao me je Uča radoznalo, na kraju priče.

- Keks i kafa.

- Super.

-Na šta ti ovo liči? Kakvo bi to pismo moglo biti? – upita me Janko u šali.

- Kako ne vidiš! Sad ću da ti objasnim. Šta misliš ko je Šlikiju rastumačio hijeroglif? Savršeno je jasno. To je tužna i dosadna priča jedne žene – Započeh izmišljotinu. – Ovo ovde desno je ovo brdo koje vidimo desno od nas.

- Da – pratio me je Janko pažljivo.

- Ovo levo su more i nebo. Ovo je horizont i sunce na zalasku.

- Jeste, - oduševi se on – a ovo iznad su pruge od oblaka!

- Naravno! Pošto sunce na ovom crtežu zalazi levo u odnosu na to gde sada zalazi, zaključujemo da je to pisano u zimskom periodu ili pre pomeranja zemljine ose – improvizujem u Marinom fahu. – Linije koje idu po moru govore da je On otišao pravo na more umesto levo u Bar, vidiš ovu linijicu... - objašnjavam glasom stručnjaka.

- Vidim! – smeje se Janko.

- A ova linija, paralelna sa ovom što simbolizuje njegov put na more su njene misli koje ga putem prate...

- Dobro...

- Međutim, - napravih dramsku pauzu, smišljajući nastavak – na vrhu te druge linije jasno se vidi morska sirena! Znala je Ona to. A znamo i mi kakve su sirene!

- Opasne su one!

- I sve je jasno – raširih ruke.

- A ovaj krst ovde desno?

- I to je jasno. Tako se obeležava blago. On je ostavio Nju, svoje blago, a ovaj krak krstića koji je izdignut, to Ona Njemu maše na rastanku. A može da simbolizuje i poruku: “Neću da mrdnem odavde dok se ne vratiš”! Sve u svemu, mnogo joj je bilo dosadno dok ga je čekala, pa je morala nekako da se zabavi grebuckajući kamenje. – Vratih mu kamen, a on zadivljeno gledaše kamen kao da mu zaista priča priču.

- Ali kako su neverovatno precizne i paralelne ove štrafte, a nije nastao iz slojeva – reče budući verovatno naučnik.

- To je Njen, nažalost, neiskorišćeni talenat. U današnje vreme bila bi vrhunski tehnički crtač – završih svoju priču o nesrećnoj X iz pradavnih vremena.

Sunce je zalazilo za ono brdo, jer je tamo zalazilo u letnjem periodu, a meni posta hladno. I vetar je, u hladu, dobio na značaju.

- Hajde da idemo – predložih.

Svi ustadoše i obukoše se, jedino je Pera još uvek skupljao kamenje dvadesetak metara od nas. Odšetah do njega.

- Mi idemo, - rekoh – a ti kako hoćeš.

- Dobro, idite!

Malo se načekasmo, pa ga i dočekasmo. Pošli smo ka njegovim kolima. Tada su slikari nehotice započeli nešto što je za mene ubrzo postalo agonija, a što je Janko, kao slikarevo dete, podnosio mnogo bolje nego ja.

Svaki cvet im je bio divan. U bari su možda bile i kornjače, pa su ih tražili. Pljosnatog kamenja bilo je po celoj plaži, ali možda još nisu otkrili najpljosnatiji i najpraviji... Zadržavali su se na svakom kubnom milimetru na putu do kola. Put od dvadeset metara po mom biološkom časovniku potrajao je dva dana.

Čim sedosmo u kola, laknu mi, ali prevarih se gadno. Ni zatvoren prostor u pokretu, u kojem smo sedeli, na uzanom letnjem putu, ni kola koja pokušavaju da se mimođu sa nama i u tome ne uspeavaju pa se vraćaju rikvercom odakle su i došla, nisu ih sprečavali da zapaze svaku biljku kraj puta, njen oblik i boju. Na svakom drugom metru zaustavljali su kola i skupljali čaroliju prirode, trpajući je uglavnom u moju praktičnu torbu, a moj kupaći kostim se ledio na meni. Neko bi lako takvu opuštenost, oduševljenje prirodom i takav mir nazvao čaknutošću, ali ja sam shvatila da, gore od jednog slikara, za nekog ko to nije – mogu biti samo slikari na gomili. Onda zaista sebi daju oduška.

Brinulo me je pitanje: da li su ljudi oni ili svi ostali ljudi, i ja zajedno sa njima, jer ako su ljudi od slikanja ili postali slikari zbog svog ludila, zašto su najuspešnije terapije u lečenju psihičkih poremećaja sadržavale baš slikanje? Ili su slikari, siroti, već prirodno toliko ljudi da im je potrebna takva terapija doživotno?

Vožnja natrag do hotela nije dugo trajala. Moje kamenje je zveckalo u Natašinoj torbi pri svakoj rupi na putu. Bila sam zadovoljna svojim novostečenim imetkom.

Na raskrsnici, gde smo skretali u naše malo mesto, stajala je policija. Put iza njih bio je zakrčen kolima i kamionima, a oni su sva kola koja nisu skretala za naše mesto vraćali natrag. Zatečeni čudnom situacijom, ispitali smo se međusobno šta li to može biti i nagađali koješta, sve od saobraćajne nezgode do vojnog puča. Iznad nas je preletao helikopter.

Tek po povratku u hotel, na recepciji, saznali smo šta se zbilo, zapravo šta se zbivalo. Ono što nam uopšte nije palo na pamet, a svakako se očekivalo. Pola brda iznad susednog mesta gorelo je u požaru! Vetar je u toku noći i dana one male vatre u brdu razduvao sve do naših tunela i kuća nekih ljudi koje smo nedavno upoznali.

Sve veselje zbog mora, kamenja, cveća i vetra koji je razduvao vrućinu, iščilelo je iz nas, a zamenila ga je iskrena briga za desetine ljudskih sudbina o kojima ništa nismo ni do tada znali. Svi katastrofični filmovi koje sam gledala sklopiše se u užasne pretpostavke o tamošnjoj trenutnoj situaciji. Svaki helikopter koji je nadletao hotel svojim zvukom je nosio novu zebnju. Pokušala sam da zamislim košmar u kojem pred takvom nepogodom moraš da napustiš svoju kuću, brinući za svoje najbliže, i da li bi se, u takvoj situaciji, uopšte setila svojih slika, i da li bih znala šta bih sa njima.

Pre nekoliko meseci u zgradi gde je bilo i petnaest mojih slika došlo je do požara. Dva sata intenzivno sam brunula o ljudima kojih je svakako u toj zgradi bilo, pre nego što me je ošinula svest o tome da i moja čeda tamo strahuju. Tek pošto sam odjurila na mesto požara i videla zgradu koja je do polovine izgorela, shvatila sam ponovo da postoje važnije stvari od mojih slika. One su preživle, ali, na nesreću, neki ljudi nisu.

Zatim iskrsnu i slika zemljotresa od pre dve godine kada sam takođe bila na moru. Čim sam od osoblja hotela čula da su u mom gradu “padali plafoni”, zgrabila sam telefon. Mojima je laknulo što me čuju i što sam dobro. Uveravali su me da su priče koje sam čula, sa kilometrima rastojanja, narasle, ali ja sam i dalje brinula da možda neće sve da mi kažu. Tek nakon tri dana, kad mi je mama javila da je tata obišao moj atelje da bi proverio da li je sve u redu – setila sam se da sam slikar! Hvala bogu, samo se jedna slika na zidu nakrivila.

Dim se sad već sasvim jasno mogao osetiti u vazduhu.

Kako se istorija rasula po zvezdama

Šetali smo se tako snuždeni zbog onog požara i zabrinuti za njegovu prirodu i namere. Nata, Mara i ja bili smo snuždeni i zbog cena pića po kafanama i svojih džeparaca, pa smo odlučili da večeras samo prošetamo duž obale, ali ne onim betonom natrpanim turistima, već drugom stranom niza kafića, duž same obale mora – po pesku. Ionako su svi kafići bili puni.

Leto je već bilo pri kraju i zemljina osa rotirala je lagano i pomalo menjala svoj ugao u odnosu na svoju putanju oko Sunca i samo Sunce. Noću nije više bilo onako toplo, a i vetar je iz večeri u večer bivao sve hladniji. Raspirivao je i onu vatru iza susednog brda. Atmosfera i spolja i među nama bila je nekako sivkasta, a ne samo zato što je bila noć i što je Sunce negde daleko obilazilo ispod naših nogu, nego i zato što su je ljudi takvom napravili. Zar nisu mogli da ugase taj požar dok je bio mali? Zar nisu mogli da se uzdrže od cigareta ili barem od toga da ih bacaju kroz

prozor od kola? Pa svaka imaju tu smrdljivu pepeljaru! Nije valjda neko namerno zapalio žito! Da komšiji crkne krava?

Mara je vukla noge po pesku i punila njime svoje klompe. Nataša je kaskala za nama stalno se žaleći što će sad morati da pere svoje bele patike, nove. Baš ne zna da uživa, nije umetnik ko njena sestra. Matori je ostao u sobi da slika. Ostali su bili svuda po hotelu i u gužvi bašta i šetališta. Pa, nije lako uživati u ovoj letnjoj noći i gledati s mirom u zvezdano nebo kad iza onog brda tamo ugledaš beli dim umesto mlečnog puta.

Mara je pronašla ležaljke koje su se, uredno poslagane duž obale, belele u mraku. Preko dana nismo ih koristili jer nismo ni dolazili na ovu plažu, a i da jesmo... Ali ove večeri bile su nam nadomak ruke – i džabe. Marijana se pružila po jednoj od njih, ruke zabacila pod glavu i zagledala se u zvezdani deo neba, u Škorpiju i Strelca koji su uranjali u more. Učinih i ja slično, dok je Nata sela i brižno zagledala svoje patike:

- Pogledaj mi patike, na šta liče! – Čudio sam se kako ih uopšte i vidi u ovom mraku. Baš su čudne te žene. – Ko će ovo oprati? Ne deluju kao da mogu da izdrže baš puno pranja... Evo ova leva ko da hoće da se odlepi... A nove su.

Žalila nam se još malo, ali njene primedbe nisu stizale do prostora gde smo već i Mara i ja očima odlutali. Ubrzo je i ona ućutala i pošla za nama.

- Eno ga Herkul – pokazah.

- Mhm... - potvrdila je Mara

- Gde je? – upita Nata, a mi joj objasnismo.

- Svašta, kome li je to ličilo na čoveka, pa još na junaka? Što ne na knjigu iz marksizma?

- Nije ga bilo onda, Nato – edukovala ju je Marijana.

- Ne, stvarno, šta je uradio taj Herkul tako bitno da ga okuju u zvezde? – i dalje se jogunila mlađa sestra.

- Šta nije – reče joj Mara – On je bio Zevsov sin, vanbračni, naravno, kao i većina nebeskih mitoloških junaka: Persej, Merkur, Poluks... ili su mu bili deca ili ljubavnici...

- Ljubavnici? – iznenadio sam se rodnom te reči.

- Da, prema mlađanom Ganimedu iz trojanske kraljevske porodice je bio i nežno raspoložen, pa ga je poveo sa sobom na Olimp, da mu ovaj toči nektar u pehar. Svi njegovi ljubavnici se vrte oko planete Jupiter. Jedino njegove sestre, sa kojima takođe ima decu, imaju svoje samostalne putanje oko Sunca.

- Znam, kao asteroidi u pojasu između Marsa i Jupitera. – ispalio sam spremno: Hera, kao Junona i sestra mu Demetra, odnosno Ceres.

- Sa njom je imao ćerku koja se udala za Plutona – reče Mara – mada tašta nije baš bila zadovoljna tim brakom. Al šta ćeš, žene se ni tad nisu baš puno pitale.

Mara je uživala u ulozi zvezdano-mitološkog tumača i spremala skice za novi Svemirski ciklus. U međuvremenu, sa radošću je dočekivala pitanja iz tog dela svemirskih informacija.

- Zar Pluton nije otkriven kasnije? – upitala je Nataša, a tu se ja obradovah jer je dotakla u moj teren.

- Jeste, otkriven je 1930. godine...

- Ja verujem da su za njega znali i pre. – Prekide me zvezdočatac. – Astronomski, pa ako hoćeš i astrološki, osobine mu tačno odgovaraju mitološkom Plutonu. Mit kaže da je imao i vernog saputnika Šarona...

- A Šaron je satelit samo upola manji od Plutona i okreće se zajedno sa njim oko centra koji je van njihovih osa... - Mara i ja borili smo se za katedru.

- Homer je opisivao i Aresa-Marsa sa dva saputnika, a Marsova dva meseca su otkrivena, navodno tek kasnije. I stvarno su gadni kao Strah i Teror.

- Pa, možda su savremeni astronomi tim satelitima i kasnije otkrivenim planetama, Neptunu i Plutonu, dali ta imena baš zbog mitologije – borio sam se za inteligenciju savremenog čoveka.

- Savremeni? Čisto sumnjam. Nisu odmah mogli da znaju njihove astrološke osobine. Potrebni su vekovi iskustva da bi se otkrilo kako koje nebesko telo emituje sebe na nas i na koji način se ponaša u kombinaciji sa drugima. Pogotovo za takvu daleku planetu kojoj je potrebno 248 godina da obiđe oko Sunca, odnosno da proputuje kroz traku horoskopskih sazvežđa postavljenu po rubu sunčevog sistema. – Mara se pridigla sa bele ležaljke spremna da se raspravlja: - Što vi stalno mislite da su ljudi ranije bili glupi i da su sada pametni. Uvek su bili i pametni i glupi, samo su živeli u državama sa drugačijim imenima, sa drugim valutama i u drugoj garderobi. Ispod toga se uopšte nisu ni menjali... Ajde ti smisli točak sad! Zamisli da ga nema! Napravi ga i stavi u pogon!

- Dobro – rekao sam. – Ali teleskop? Jupiterovi sateliti se ne mogu videti golim okom... A tek Plutonov...

- Ne znam – zavalila se opet u zgodnu plastiku. – Mogli su nekad da imaju bolje oči. Mi svoje kvarimo od rođenja TV-om, stresom i obaveznom lektinom. Tad nije bilo zagađenog vazduha, smoga, svetla velegrada... Nebo je onda možda bilo bliže nego sad...

- Da, da, svemir se širi – nasmejao sam se.

- Sigurno su imali teleskope – branila ih je i dalje. – Koliko samo ima opservatorija drevnih civilizacija Vavilona, Persije, Indije, Maja, Kine... Šta misliš da su gradili takve građevine tako precizno i planski da

bi u njima sedeli skrštenih ruku i gledali u Mesec kako se mrda po nebu?... Morali su imati i teleskop.

- U drevnoj Grčkoj? Daj, Maro! – ogłosi se Nata otresajući pesak iz svojih patika.

- A šta im fali? Videla si koliko im je grožđe! Jel imamo mi takvo kod kuće? Nemamo. A to ne znači da ono negde ne postoji – poentirala je žustro. – Za dobar teleskop najbitnije je staklo, a to su imali. – Zaključila je kao da je i sama napravila bar četiri teleskopa.

- Imali su staklo? – digla je Nataša pogled sa svojih patika, a ja sam joj odgovorio još jednim zanimljivim podatkom:

- Staklo ima isti hemijski sastav kao i keramika...

- Stvarno?

- Eto! – uplete se Mara. – Jesu znali za keramiku? Jesu! Malo jača vatrica i eto ti staklo, a gde je staklo tu je i objektiv. Pa, Nato, grčki muzeji su ti puni antičkog stakla, videla si. Uostalom, u ono doba su imali i struju, jel tako Janko?

- Jeste, čuvena baterija nađena je... - ali Mara nije imala strpljenja za znanja.

- Nije svaki seljak imao teleskop. Imao je kralj. Ni ti nemaš svoj satelit u orbiti, ali ga neka država ima. Vidiš da postoji!

- Dobro, Maro, smiri se – rekla joj je sestra. – Verujem ti sve.

- I treba kad sam u pravu! – rekla je srdito i prekrstila ruke na grudima. – Sve su to oni znali.

Škorpija je već uronila u more iza tamnog ostrva u daljini, a sad se i Herkul spremao da se bućne... na noćno kupanje.

- Mora da su oni super tripovali tako noću – rekoh. – Napiju se vina, blenu u nebo i izmišljaju priče... Možda su se i drogirali?

- Da – smejuljila se Nataša. – Ko je od duplog w mogao da smisli tamo neku kraljicu? Kako si ono rekla da se zove Maro?

- Kasiopeja - tamo neka kraljica Etiopije – hladno je odgovorila. – I nisu oni ništa tripovali i hteli su da budu sigurni da će njihova istorija i znanja sakupljana od davnina sačuvati, pa su smislili mitove koji nisu bajke već čuvari informacija o stvarnoj istoriji. Junaci i božanstva su zapravo astronomsko-astrološki simboli.

- I šta ti misliš da se ustvari dešavalo? – upitao sam je.

- Ni mit ni istorija nisu dokazive činjenice. To možemo samo da nagađamo, ali je sigurno da svaka mitologija pamti stvarnu istoriju sveta. Ona je i nekadašnja religija tog svog sveta. I kod Grka imaš potop i dvoje preživelih od kojih su posle svi nastali. Prepisivali su oni jedni od drugih.

- Pa, jesu li onda prvo smislili imena sazveždima, pa onda mitove ili obrnuto? – zanimalo me.

- Istovremeno, rekla bih... Ne znam, Janko, ne sećam se, davno je to bilo.

Ponovo sam oputovao u tišinu. Zar je moguće, pomislio sam, da ovo nebo nije samo beskrajna dubina ispunjena prazninom i objektima različitih hemijskih sastava i fizičkih procesa? Zar ono ima u sebi i zapisanu istoriju sveta koja se može pročitati? Te sitne tačkice nisu tako nasumično razbacane po tamnoj kupoli? Možda onda nismo ni mi, kao zaista sićušne stvari u odnosu na njih, tako slučajno rasuti po ovoj kugli?

Svi troje ležali smo na hladnim ležaljicama u pesku raspoređeni u geometrijsku konstalaciju i hipnotisani tajnama zurili u njih. Iza nas se sedelo i pilo i šetalo kao da je to strašno važno i kao da se nedaleko od nas upravo ljudi nisu borili za sve svoje na svetu.

- A što je baš Jupiter bio Zevs? Mislim, što je baš on bio glavni? – terapija zvezdama je najzad učinila da zaboravi na pesak u svojim novim patikama.

- Pa, valjda su videli da je najveći, da je u sredini putanja svih planeta i da je najbrži u odnosu na svoju veličinu – pretpostavljala sam.

- Jel on ima najviše i satelita? – upitala je Nata već lako upoznata sa tematikom, a Janko joj pruži odgovor: - Nema. Saturn ima preko 20.

- Pa on je bio veći frajer? – zabavljala se.

- Ne, on je porodičan tip. Sve su mu to braća, sestre i njihova deca i decina deca. On Jupiteru dođe tata, a Uran deda. Eno ti ih Jupiter i Saturn tamo kod Plejadica – pokazala sam joj na horizont, a ona se okrenula da ih bolje osmotri. Neko vreme smo u tišini osmatrali nebo. Taman sam pokušavala da prebrojim Plejade i škiljila očima malo u njih, malo pored, proveravajući svoj savremeni vid, kad nas Nata opet prenu:

- I šta kažeš, Maro, taj Zevs je bio neki strašan dasa?

- Koliko ja poznajem tu tematiku, po mitologiji svi junaci i pravi muškarci nađu lepoticu, naprave joj malog junaka, pa odu da tumaraju po svetu za svojom karijerom, a njihovi sinovi čim odrastu pođu da traže svoje očeve i ponavljaju njihove sudbine. Stari Grci mislili su da su sve savršene stvari kružnog oblika, pa time i sudbina, s tim što se njihovi junaci usput opet dokazuju bijući se sa nemanima i opet ostavljaju same svoje majke i mlade dragane da ostare... Po Bibliji, međutim, pravi muškarac je domaćin i ima jednu ženu sebi ravnu...

- Hrišćanstvo je pobedilo varvarstvo! – reče Nata ushićeno pre nego što sam završila. – Kao što je žena muškarca pobedila mirom i prihvatanjem.

- ... U stvarnosti, - nastavila sam – muškarci pričaju o izboru B, a sanjaju o izboru A, a biće da se ne dešava ni jedno ni drugo, već opet

samo stvarnost. Čovek je tu negde između, ali je, svejedno, lepo što sad ima bolji ideal.

- A što planete svetle kad nisu zvezde? – upitao je Janko ne bi li nam razbucao ženske manifestacije.

- To ti je, Janko, kao i sa Mesecom. Kao što se sunčeva svetlost odbija o njega, tako i ... - nisam stigla da završim, jer su oboje pukli od smeha. Zaukana u poučni tok svoje misli, zaboravila sam potpuno koji deo svemira je moja specijalnost, kao i to da ne govorim petogodišnjacima. Dobro, zanela sam se, pa šta! Malo sam se durila zatim, jer sam svemir i njegove priče shvatala veoma ozbiljno. Nikako nisam razumela kako to nekom može da bude dosadno. Kako mogu da izađu na ulicu, a da ne pomisle više li sad naopačke u odnosu na centar svoje rođene galaksije i koje im to zvezde žmirkaju u susret. Uvek sam volela da znam gde se nalazim. I na mapi svog grada i na globusu, pa i u tolikom prostoru. Ako već lutamo po tolikom beskraju, zar nije dobro upoznati barem njegov početak u svojoj okolini?

- Nemoj se ljutiti, Maro – umiljavao se Janko. – Pričaj o Herkulu.

- Neću.

- Ajde, ajde, ajde – opevali su u duetu i posle još malo negodovanja, dočekala sam momenat kad nije bilo ponižavajuće da se predam. Ipak sam jedva čekala i da mene neko nešto pita o svemiru. Toliko je pitanja, a ja prosto ne znam koje bih pre načela. A tako sam malo znala o tome. Zapitala sam se da li bih išta govorila da znam mnogo?

- Pričaj o Labudu, onda. Šta je on radio? Jel on Zevs kad se nameračio na Ledu? – Nati se dasa očito dopao.

- Ne, - odgovorila sam – on predstavlja Orfeja. Njega su svi voleli jer je muzikom unosio mir i među najgadnije zverove. Čak je zamalo i svoju dragu oživeo tako, ali je bio nestrpljiv, pa je sve uprskao. Eno mu i Lire pored, sazvežđe kojim je svirao. U tom pravcu mi tutnjimo oko galaksije.

- Zamisli da svemir može da se čuje – prošaputala je Nata sa radošću.

- Da – reče Janko – kad već ima boje da ima i zvuk, baš me zanima kakav bi bio!

Bila sam veoma pametna to več i posedovala sam odgovore na sva pitanja: - Svemir i ima zvuk i čuješ ga često. – Pogledali su me. Želela sam da pred svima odbranim Svemir i njegovo savršenstvo. Svemir koji je dosad imao sve, i boje... kako bih mogla da dozvolim da nema nešto tako jednostavno kao što je zvuk: - Zemlja je u svemiru koji deluje na nju svojim silama. Druge zvezde i planete utiču na naše kretanje, udaljenost od Sunca, klimu, rastinje, živi svet, tečno i ostalo stanje vode... - Gledali

su me zbunjeno. – Kada šušti more, kad šušti vetar kroz lišće, kad šušti kiša ustvari čuješ zvuk svemira...

- Znači svemir šušti? – tupo zaključio Nata bacajući mi klipove u točkove.

- Šušti – rekla sam veoma ozbiljno kao da to piše u svim knjigama – osim kad grmi i tutnji. i to su prirodni zvuci Svemira i njegovih procesa... Mislim da ti zvuci u različitim ritmovima, različite brzine i snage, koji se ponavljaju i nadopunjuju kao kanoni u beskraj, čine muziku svemira... ali mi smo suviše mali da bi na brzinu odslušali čak i nekoliko taktova te muzike... Svejedno, bilo bi lepo zamisliti kako jedna zelena zvezda prijatno šušti, dok klizi kroz svemir okrećući se oko svoje ljubičaste drugarice.

- A šta ako ustvari grmi od eksplozija u sebi? – rekoše mali testosteroni kroz Janka.

- Pa, nije ni to loše – odgovorila sam im - ...za jedan svemir to je samo prijatno ritmičko šuštanje, pa pogledaj! – Pogledala sam i pokazala u zvezdano nebo. – Ni ne čuješ ga.

Onda smo ponovo ćutali ne bismo li ga čuli, ali je do nas dopirala samo vrlo čudna nervozna muzika iz kafića iza naših leđa. Ignorišući je, ostali smo zagledani u nebo kao da gledamo nemi film.

- Pa da, oni su pomoću štapa i kanapa smislili svet – izađe Janko iz svoje glave.

- Jeste, a posle kažemo da smo mi napredna civilizacija. Stalno podcenjujemo ljude i prošle i buduće. Istorija vrvi od Tesli. – Mara se ponavljala u beskraj, kao i njena istorija.

- Ja mislim ipak da napredujemo – obznanih. – Sad se svi školujemo i obrazujemo. Svima je dostupna reč. Imamo mogućnost da komuniciramo na višem nivou. Šta hoćeš, Maro! Žene se ranije nisu školovale!

- Nisu ni muškarci – reče Janko.

- Dobro, možda ste u pravu, ali opet kad dođeš do suštine, koju Mara strašno voli, kad se udaš: džaba ti škole. Opet moraš da kuvaš i pereš i slušaš muža: Suknjo! U pećinu!

- A on mora da ide u lov po hranu – ubaci se Janko – Muško! Loviti!

- Lovi i ona – odvrati Mara.

- Pa i on usisava.-Dočeka je Janko.

- Sad bar možeš i da se razvedeš – nastavio je ja oštro praveći razliku u napretku čovečanstva.

- Šta vam je devojke – pobuni se muškarac. – Šta imate protiv braka? Svi bi trebalo da se žene i udaju i rađaju decu. To i moj brat sad

svima govori otkako je dobio sina. Kaže da je ranije znao kako je to lepo ko zna otkad bi bio oženjen.

- Njemu je lepo! – graknule smo u glas.

Janko se zbunio. On nije bio oženjen, pa nije znao kojim argumentima se brak brani. Nismo ni mi, pa sam mu ljubazno rekla: - Nemam ja ništa protiv toga. Kad voliš imaš, energije za sve i zato ne možeš živeti s bilo kim. Kad te energije nemaš, ne možeš ni viljušku da digneš. Meni je više muka od muško-ženskih igara – rekla sam kao iskusna Marijana, a Janko u svojoj mladosti nesigurno ustvrdi:

- Ne moraju se one igrati.

- Kako ne?! Ako se ne igraš postanete najbolji drugovi, a ako se loše igraš izgubiš i to. Znam i ja da se igram te igre, ali ih ne volim. To je kao kad umeš da vežeš kolce, a vapiš da zaplešeš valcer.

- Mm – složih se s njom. – Baš.

- Ma, vi puno fantazirate – rešio je Janko problem.

Zalaja pas na obali mora. Pridruži mu se i njegov pas-drugar u lajanju na usamljenog džogera koji se ukopa u mestu, a onda shvativši da mu je bolje da ih ignoriše i dostojanstvenim i uzdržanim hodom prođe pored njih, to i učini. Još malo psi lajaše za njim, pa se uskoro okretoše i pođoše svojim poslom. Osim što behu dobrovoljni čuvari plaže kao odabrane teritorije, verovatno kao i većina pasa, behu veliki protivnici brzog kretanja i točka, sudeći po lajanju na zdravog turistu. A može biti i da ih jednostavno prepade svojim munjevitim pojavljivanjem iz mraka u život, pa ga glasno upozoriše da im to više ne čini bez najave.

U svakom slučaju, sreći pod vedrim zvezdanim nebom za večeras bi kraj čim se dokopasmo i one mitske teme koja beše sigurno predmet rasprave i pre mitova i legendi. To zaključih po tome što već u mitovima svi behu pooženjeni i poudavani ili pritom i gadni preljubnici. Pođosmo obalom ka našem hotelu i onom dimu iza njega koji pretiše da prekrije sve zvezde.

Mara ponovo prozva Janka: - A jeli, Janko, šta je to paralaska? – i on se ozari.

Čemu služi oproštaj

Jutro na Veliku Gospojinu osvanu istim onim belilom kao i prethodnih dana, ali u vazduhu se sad osećao i dim. Belilo u daljini bilo je prošarano pramenovima dima koji su lebdeli nad zalivom, i ja nisam više znala da li se vazduh beleo sam od sebe ili od dima.

Mara je bila u crkvi. Otišla je odmah posle doručka. Sedela sam na terasi i posmatrala njene slike. U palmama koje je naslikala bleštale su

žute i narandžaste boje. Ovako na slici vatra čak ljupko deluje, jer ipak to je vatra koja greje, a ne ona koja prži.

Na terasi kuće preko puta sedi žena u kupaćem kostimu kojoj svaki čas zvoni mobilni telefon. Helikopteri preleću noseći na kanapu po kuglicu, kako se činilo, sa vodom. Nisu ulivali posebno pouzdanje u svoju svrsishodnost, kao ni razgovori koje ona žena vodi preko telefona:

- Da, moj muž je sada tamo. Javio mi je da su svi ljudi evakuisani još sinoć... Zbog vetra, ne mogu nikako da ga smire...

Zašto nisu ugasili te vatre dok vetra nije bilo, pitam se, i na koliku površinu su se do sada najveći požari uopšte proširili?

Listala sam svoje svetrpeće blokče pokušavajući da misli odvratim od katastrofa. Iznenada naletih, iza teksta "O spiskovima, ili kako te nagone da radiš nešto onda kad mu vreme nije", na tekst naslovljen "Katastrofe ili televizor zlikovac". Šta to ono beše:

"Nekim ljudima su izgleda potrebne povremene katastrofe" pisalo je, "ili ratovi, da bi mogli da ispolje iz sebe svoj urođeni nagon za samoodržanjem i spasavanjem vrste. Amerika, na primer, ne ratuje, zvanično već 200 godina, pa su njeni državljani već decenijama nestrpljivi da se olakšaju od blagostanja. Hrane se filmovima katastrofe, predano se mlate po džunglama Vijetnama, a sad i nama dolaze nepozvani u goste, pale oblakodere, vijaju se sa majmunima – rasturačima najopasnijih virusa, panično strahuju od vanzemaljaca, nuklearnog rata, asteroida; zapravo nestrpljivi su da razdrmaju svoje učmale živote nečim neminovnim i da dobiju romansiranu šansu da postanu heroji i povale plavušu..."

Ni Mara ni ja ne volesmo ni televizor ni spiskove, ali hvataše nas i jedno i drugo povremeno. Sećam se, baš pred polazak na ovo more, Mara se jedan dan vrati iz ateljea, banu na vrata, šarena i opasna po čistoću i uhvati me s vrata u mojoj dokonosti kako gledam "Nesesitu". Stade nasred sobe u raskorak i uzviknu s kažiprstom i četkom uprtim u mene, pa pod sam plafon:

- Nesesita non se va! Nunka! – što je značilo "Nesesita, non se va! Nunka!"

Bila je to jedina replika koju je zapamtila od dve epizode koje je odgledala. Rado je volela da je izvikuje, pogotovo kada bi uhvatila mamu ili mene kako seriju krišom, u kući intelektualaca, gledamo. Ipak je ona u tome bila najveći karakter, naša savest i rudar.

- Šta ti bi? – upitah je tad.

- Džabe ja tebi pričam! – reče i ode oslobođena od televizora da opere ruke, skuva čaj i pročisti telo i dušu. Po završetku serije otidoh i ja u svoju sobu, te napisah prethodno i sledeće, što sad pročitah:

"Ljudi verovatno kroz filmove strave, melodrame i nezamislivo napete zaplete, pokušavaju da obrazuju sebe, da nauče i da se pripreme

kako da ostanu jaki, stabilni i normalni u svim situacijama. A to je nemoguće. Nenormalne situacije ne obrazuju normalne ljude. To je vrlo pogrešan i uzaludan put, jer ne može se biti normalan u krajnje destruktivnim uslovima.

Drugo, uglavnom se, hvala Bogu, nikome ni ne dogode takve stvari. A ako se i dogode, zašto vežbati odbranu unapred, kao da će Titanik tonuti svakog dana? Snalaženje u novim situacijama, kažu da je merilo inteligencije, ako si glup i to trpiš, džabe ti vežbe. Zašto ne vežbati kako biti baš to što jesi u sasvim običnom svetu? Na kraju krajeva, u moru neobičnih i surovih ubistava, vrsti borbi za preživljavanje u susretu sa čudovištima i izlaženjima na kraj sa pijanim majkama i očusima koji siluju; biti običan i miran je tako neobična i posebna pojava, tako nesvakidašnja, a uspešna kao način preživljavanja.

Iako pokušavaju da me prevare da svakim filmom žele nešto da mi kažu, ipak znam da je svet i dalje uglavnom samo željan gladijatora.»

Sećam se i toga da, pošto napisah ovo, po inerciji pođoh ka sobi sa TV-om, ali se vratih i legoh u svoj krevet. Prijatno sam žmurila i nemislila. I Mara je legla da spava, i tata... Pomislih, da odem tamo bar zbog mame, da se ne napaja televizorom onako sama?... Borih se sa željom kao sa nikotinom, a onda pomislih, kad smo kod nikotina, “Idem samo malo, dok mi se ne izluftira soba.”

- Ti si me sad zvala? Izvini, mila, čula sam telefon, ali bila sam unutra. Upravo sam davala izveštaj, pa nisam mogla da se javim... Da, vojska je tamo... - novinarka u kupaćem kostimu vršila je direktan prenos lake katastrofe i dodavala bakarni ton svome tenu.

Ma kako da izgleda, mala i skromna, stara, velika, bogata ili nova, svaka crkva je lepa. Možda zbog energije kojom je ispunjena od silnih molitvi nas grešnika koji u nju dođemo? Možda ih grade na posebnim mestima, a možda sve dobre misli kojih se čovek, nažalost, seti samo u crkvi, zajedno čine antenu koja zrači do kosmosa i nazad?

Čudan je taj mir koji se molitvom kao oproštaj prosto spusti na glavu i prekrije celo telo, kao da se duša najzad udobno smesti u njemu. Kao da nam Bog zapravo stavi do znanja da više On veruje u nas nego mi u Njega. Taj oproštaj je blagoslov.

Sa takvim osećanjem prosto mi je ružno da iz torbe vadim novčanik, iz njega valute kojima je čovek prinuđen doživotno da robuje, i da plaćam bilo šta – ikonu, sveću ili krst. Možda sve to treba posmatrati sa druge strane, kao oslobađanje od novca zarad nečeg čistog?

Bilo kako da bilo... i popovi su ljudi...

Mala postojana Crkva bila je okružena čempresima koje je priroda sama dizala nebu pod oblake. Ljudi su se gurali i ispred nje i u njoj. Unutra su to činili strpljivo i sa uvažavanjem postojećeg mira. Posmatrali su, očima punim nade, svece sa ikona punih boja, postavljenim na zidove prastarog kamena i zurili u sveće koje su palili. I ja sa njima. Na izlasku, svi smo se ponovo prilagođavali svetu koji smo sami stvarali. Za razliku od svežine između kamenih zidova Crkve, vazduh je napolju bio sparani i pun dima. Zamislila sam se na putu do hotela.

Čovek se oduvek bojava nekog Boga i znao je da nad njime bdi neko moćan i milostiv i strašan, da sam ne ume; ali šta ga je navelo da sliku koju je prepoznao s početka kroz vezu mnoštva nebeskih tela i zemaljskih prirodnih pojava, a zatim i kroz mnoštvo božanstava koji su ta tela i pojave personifikovali, sažme u jednog Boga?

Zašto stalno grabimo rukama kroz maglu tražeći prave oblike? Da li zaista znamo pravu vezu između sebe, svog života, sveta i svemira i Boga? A zašto i moramo da znamo? Ljudi misle da naukom mogu da objasne i sa prestola skinu svako čudo. A kako misle da objasne čudo koje je tu nauku stvorilo?

Dovoljno je znati da postoji ta energija, vera kojom se nebo da umilostiviti: da li je sprega između nas i energije zvezda koje zrače posebno na svakog od nas, povratna? Da li je ta komunikacija i međusobno poštovanje neba i nas ustvari Bog? Da li su zvezde u organizmu Boga ono što su geni u našem?

Kao što su stari Grci rekli da je čovek slika kosmosa tako je i Biblija rekla da je čovek napravljen po liku Božijem. Zar to nije ista stvar? Zar vasiona i sve u njoj i svi principi kreacije u njoj i nama onda nisu Bog?

Nekome je potreban horoskop da bi saznao svrhu i put, nekom je dovoljno samo da oslušne anđela u svom srcu i da isto to sazna. Astrologijom ionako stigneš do mesta gde shvatiš da za većinu svojih uspeha i talenata sa kojima si rođen, uopšte nisi zaslužan. Do istog mesta se stigne i putem vere u Boga: nešto si dobio, nešto nisi. Nije tvoje da se pitaš zašto si baš takva riba u tom moru, već da plivaš najbolje što umeš. Odluka da li ćemo se boriti ili ne, razvijati svoje talente i korigovati mane je nama na volju. Naš izbor je svrha nešeg posla ovde u tolikoj određenosti.

Loše urođene osobine i nasleđene bolesti koje objašnjavaju ili genima ili raspoloženjem zvezda dokazano se mogu ublažiti ili izlečiti ljubavlju, najlepšim i najdelotvornijim čudom. Da li je religija bila jedini način da se to objasni običnom čoveku? Kako smo to napravljeni da nam jedino strah može saterati milost u srce? I ko to sme da se ne boji i da se time igra?

- Trebalo je da ideš sa mnom. Mnogo je lepa crkva – reče Marijana i pruži mi malu, plastikom presvučenu, ikonu Belog anđela. – Evo, da te čuva.

- Hvala – ponovo me ganu. Sa svakog svetog mesta donosila mi je ponešto, znajući da verujem, ali da ne volim institucije bilo koje vrste jer koriste pojedince kako god stignu. A njima se (institucijama) koriste samo oni pojedinci koji ih uspostavljaju, i to su obično ljudi željni vlasti koji nisu baš uvek ljubitelji bližnjih svojih. – Ti baš u svaki crkvu moraš da uđeš?

- Ne moram. Volim.

- Zašto?

- Lepo je kad oprostiš svima i kad oproste tebi. Tek tada svako dobije ono što zaslužuje, svoj korak u pravom pravcu. Sećaš se šta je Nini pričao? Vрати ti se onaj mir koji ti sastavi život u pravu sliku.

- Ne volim sve te rituale. Više verujem u čistotu samog tog mesta, nego u čistotu ljudi na njemu.

- Nemoj biti tako isključiva – opominje me Mara. – Shvati to kao red koji se poštuje, kao pravilo bez kojeg nastaje rasulo.

- Ali, osetim se neprijatno. Svaki put izmisle nešto novo. Sad se klanjaju do zemlje kad se krste, a do juče nisu ni ulazili u crkvu. Venčavaju se nedeljom iako im je zgodnije subotom. Samo neke nove informacije uvode. Ne znam više kako da se ponašam...

- Nato, - prekide me Mara – to je vraćanje pravih vrednosti na svoje mesto. Sad ti to deluje preterano, ali kad se pretera u jednu stranu sasvim je normalno da se posle pretera i u drugu, pre nego što se stvari iznivelišu i ne nađu svaka svoje mesto negde u sredini.

- Grci se krste triput pored svake crkve! Pun autobus se za dve stanice sto puta prekrsti, a verovali su sve vreme! Nećemo valjda i mi tako?

- Što te to nervira? – plutala je Mara u svom miru i smirivala moje strasti. – Ti se krsti kako se tebi krsti. Veruj ako hoćeš, moli se gde hoćeš, ne tera te niko ni na šta.

- Ma, ne nerviram se, samo me to zbunjuje.

- Svako prihvata stvari, na kraju, onako kako mu godi – reče pomirljivo. – Kad budeš verovala u sebe, neće te takve stvari zbunjivati.

- Što misliš da ne verujem u sebe? – upitah svog odanog prijatelja i psihoanalitičara.

- Na primer, zato što puštaš da te Onaj gnjavi. Nisi sigurna da li si u pravu, jer ne veruješ sebi, svojim osećanjima i stavovima.

- To je istina...

U tom momentu zazvoni telefon, a mi se pogledasmo. Obe smo znale ko zove. Ovo je bio njegov već ustaljeni termin. Kao i termin naših spremačica.

Zadovoljno sam gledala svoje slike, dve koje sam uradila za koloniju i tri male koje sam namenila najavljenom razmeni sa kolegama. Već unapred sam se radovala maloj grupnoj izložbi koju ću poneti kući i u mislima ih kombinovala po zidu svoje sobe. Svoje slike sam držala po celom stanu, a u svojoj sobi samo slike svojih kolega, da ne bih sebi svoje slikarsko putešestvije zadržavala na već proputovanim putevima. Dobro, bila je tamo i jedna moja minijatura u ulju. Mala ljubavna slika koja je iskakala od mojih dosadašnjih tema i koja je zapravo bila moj emotivni plan i program, zapravo, vera u to da dvoje ljudi mogu pošteno međusobno da se vole.

I dobro. Nisam bila baš sasvim zadovoljna svojim slikama. Nervirale su me male muljave crtice koje su na potezima ostavljale moje loše četke. Krupnije stvari vezane za ove slike čekale su svoje promene i dalji razvoj događaja na nekim drugim slikama.

Dok gledam svaki deo slike posebno, kao i poteze četkom na slici građenoj istim tim potezima, nisam baš sigurna da im znam pravo mesto i smisao u odnosu na celinu. Nisam sigurna ni u to kako čitava slika tačno treba da izgleda. Jedino je što mogu da uradim da se pobrinem da svaki potez bude dovoljno dobar i u skladu sa svojom okolinom, a onda da se povremeno dovoljno udaljim i proverim smeta li joj neki detalj. Udaljujući se povremeno i od svog života shvatim da je svaki potez u njemu na svom savršenom mestu i sa savršenim smislom. Zašto nikad unapred ne shvatim koji detalji zapravo nisu vredni brige? Zašto u život i Boga imam tako malo poverenja? Kako da naučim pravi odnos između akcije i prepuštanja? Možda se to ni ne uči.

Dobro su mi krenuli ovi borovi. Završiću ih kod kuće. Jak kontrast zelene hladovine i vrele bele svetlosti... Bilo bi dobro da sad pripazim da ih ne upropastim. Jeste da se po jutru dan poznaje, ali treba biti pametan do večeri. Dobro početku sliku je najlakše upropastiti, ako se ne uplašiš na vreme. Ali treba se uplašiti samo malo da možeš sa slikanjem da nastaviš bez straha.

Najbolje su loše slike. Nakon godinu dana zaboraviš šta si od njih hteo, a one pošto su loše i ne umeju da ti to kažu. Tada, kad najzad shvatiš šta novo želiš da naslikaš, preslikaš staro u tri poteza i dobiješ najbolju sliku. Ništa ne gubiš, osim vremena. Pa i početka dobra slika, ako je upropastiš, nakon godinu dana ili nekog drugog vremena, postaće

već neka druga dobra slika. Sve prethodne slike su u svakoj novoj. Nije bitan rezultat jedne slike, bitno je ono što sam kroz nju proživela i naučila. To se ne može preslikati.

Postoje i greške koje, iako ne mogu da se isprave, mogu korisno da posluže u nekoj novoj prilici. Ništa ne možeš izgubiti dok imaš volju. Pa i nju kad izgubiš, ostane ti valjda nešto... Ali ja ovde nemam sve to vreme na raspolaganju. Sva sreća da sam naučila da za 2-3 dana sakupim sebe, svoju volju i znanje i uspem da naslikam sliku koju smem da potpišem, da stojim iza nje. Međutim, nekadašnji problem koncentracije je preselio svoje mesto dešavanja.

Sad nisam u stanju da se tako brzo i dobro saberem u ateljeu, da kontrolišem od početka do kraja svoju nameru sa slikom, jer suprotno uvreženom mišljenju, slika se podjednako slika i glavom i srcem... U ateljeu od mene niko ništa ne očekuje, ni kvalitet, ni brzinu, ni smisao, pa se sve nekako vuče. Možda bi trebalo ponovo da menjam motiv. Ovde gde oko sebe imam ne samo organizatore kolonije koji očekuju da svojim radom opravdam hranu, piće, put i posteljinu koju iskoristim, drugačije stoje stvari, jer tu su i kolege koji znaju šta je to – slika, kao već prisutnu i kompetentnu publiku i kritiku.

Zahvaljujući izazovu i prirodnom motivu samodokazivanja koji se sami od sebe pretoče u inspiraciju, vrlo brzo i pošteno dam svojoj slici sve što mogu. Sve se može kad se zna šta se hoće... Samo kad se ovo trunje ne bi s vetrom tako rado lepilo u boju... i bubice...

Žena na terasi kuće, preko puta hotela, uživala je u suncu čiju jarost je umanjivao vetar, i telefonirala besomučno. Ležala je sama na velikoj terasi, ali ja sam imala utisak da je okružena čitavom svitom od dvadeset ljudi. Samo svojim telom u kupaćem kostimu je bila prisutna, dok je njen duh bludeo od razgovora do razgovora sa sve više ljudi i selio se iz grada u grad. Tema je uglavnom bila ista: požar. Užasavala me je pomisao da se mi ovde mreškamo u svom hedonizmu, dok se iznad nas vije dim požara udaljenog ili približenog na svega nekoliko kilometara od nas. Ujedno sam se borila sa svojim mozgom ne bih li iz njega odagnala slike eventualne panike i evakuacije i među našim redovima. Slike su se bezobrazno same naturale. Polupoznati glumci su preuzimali uloge junaka nastalih među običnim svetom. Spasavali su narod i sudbine, ljudi od kojih se takva snaga i heroizam do tada nisu očekivali. Na kraju, u osvit novog jutra, svi garavi, iscepani i iznureni, gledali smo zgarište i dim, neko sa zavežljajem i dragom osobom kraj sebe, a neko... Daleko bilo.

Ispod terase, prošla su dva tipa srednje neodređenih godina. Ali, ipak mlađi ljudi. Bili su obučeni u krajnje neprikladnu odeću za ovakvu vrućinu. Pomislila sam isprva, pa možda ljudi rade, pa zato ne nose šorceve i papuče, nego lakovane cipele i pantalone. Ali onda – zašto ne

nekih svetlijih boja? Na trenutak su mi se učinili poznatima. Da! To su ona dvojica što smo ih sreli na putu do plaže, što su nas odmerili onako! Jedan je upravo i sam telefonirao mobilnim ili je to pokušavao, jer je aparat držao na uhu, drugi pogleda gore u mene iznenada, a onda skrene pogled ka novinarki, pa opet u mene. Cimnuo je kolegu za ruku i nešto mu došapnuo. I ovaj je pogledao gore istim redom, a onda su prošli.

- Ne, ne... upravo su mi javili... poslali su kanader. Sada bi trebalo da ide lakše... - Okrenula se na stomak da joj i leđa ravnomerno pocrne. Da li je bila svesna da se upravo izlaže većoj životnoj opasnosti od one u kojoj je njen suprug trenutno? Videla sam ozonske rupetine kako joj se pakosno cerekaju iza leđa.

- Ovaj me uništi! – izjavila je Nataša skrhanu, došavši iz sobe na terasu trideset minuta pošto je zazvonio telefon. Spremačice su u međuvremenu izuzetno brzo obavile svoj posao: pokupile su mokre peškire i donele čiste i suve, kao i novu rolnu ve-ce papira.

- Kako to? – očitno neiskreno sam se začudila, gledajući u novinarku. Nije primećivala nikog i ništa osim zvuka svog telefona. Čak i da sam joj ovako preko ulice vikala: “Vidim te!” - ne bi ni čula ni primetila bilo koga osim sagovornika iz svog čudesnog aparata.

- Vidiš li ti šta mi radi? – zavapila je Nata. Osetila sam da će najzad da otvori srce.

Natina lavina ili kako postaviti pravo pitanje

- Šta ti radi? – upita Marijana odsutno preko cigarete koju je upravo palila. Bila je zaneta svojim slikama i planovima za menju sa slikarima. Zavidela sam joj u tom trenutku, jer je blistala zadovoljstvom i mirom dok je u meni besneo požar. Zapalih i ja.

- Maltretira me psihički!

- Pa što ga puštaš? – odgovori mi onim mirom koji ima svako ko tuđ problem nema.

- Ne puštam ga! – negiram iz prve, a onda razmišljam zašto to činim. – Želim da ovo ipak funkcioniše. Želi i on, ali se stalno sudaramo.

- Stalo mu je do tebe – Mara održava neutralnu poziciju.

- Znam, ali ne znam zašto.

- Svaka veza je komplikovana... Naišla si na ozbiljnog čoveka.

- Preozbiljnog! – prekinuh je. – Stalno mi prebacuje za nešto. Uvek ima nešto čime ga izazovem, pa me napada, konstruišući razloge i pozadinu mog ponašanja i u sadašnjosti i u prošlosti – započeh jadikovku i njoj i sebi i ovom vetru. – Ni ne gleda šta radim ili mislim, ali čim mu

nešto nije jasno, odmah sam izmisli nešto gadno što ja navodno mislim, umesto samo da me pita... i čuje.

Mara je čeprkala po svojoj slici, odlepljujući sa nje dlake od svojih loših četaka. Zagledala je sa svih strana ne bi li primetila još neku.

- Kad mu objasnim o čemu se radi, on mi kaže da pričam gluposti. Ispadne da ne znam ni šta pričam! Govori da me poznaje i poštuje, a uopšte ne uvažava moje mišljenje, nego uvek on bolje vidi mene samu.

Mara najzad shvati da su mi potrebna oba njena ramena za sav teret koji moram da spustim na njih. Bar da mi ga pridrži. Seda opet.

- I drži mi moralne pridike u svakom trenutku: i dok gledamo film... crtani film! I dok čita novine, kad ogovara poznanike, i kad pričam o bilo kojoj nebitnoj stvari.

- Što to radi?

- Ne veruje mi, pa me vaspitava!

- Na početku niko nikome ništa ne veruje.

- Nije istina – odvratih. – Poverenje se pruži, ako to želiš, a ti ga posle izneveri, ako si gad!

- E, pa to možda u crtanim filmovima... - balansira između mene i mog preteškog momka, pa staje na njegovu stranu: - Nesiguran je.

- Kako sam ja mogla njemu da verujem? – napravih značajnu pauzu i prisutih se početka. – Dobro. Nisam verovala jedino to da je zaista tako odlepio na mene čim me je upoznao... a nije me ni upoznao! Sumnjivo mi je bilo i toliko dobrih manira na gomili. Insistiranje, čak na njima! Osećala sam se kao da me kupuje i pitala se zašto to radi. Ali, nisam ga napadala zbog toga, već opet on mene: kakvo sam ja to društvo imala kad mi je, nesrećnici, pažnja tako neobična pojava.

Mara iznervirano odmahnu glavom, ali nastavi da sluša.

- A baš sve te stvari može da nauči bilo ko. To godi sujeti, a ne srcu. Suštinu tvog bića ne može da oseti svako i da je ispoštuje. I o tome se ovde radi!

Ćutale smo neko vreme. Mara je smrknuto gledala nekud ispod jedne svoje slike. Novinarka pohvali angažman naše vojske u borbi sa tragedijom susednog mesta. A onda opet novi oblak dima pokulja iz mene.

- Ponaša se kao da je najbolji na svetu. Možda i jeste, ali ne za mene! On samo misli da me voli, a u stvari ne može da me smisli!

Mara se okrenu sa znakom pitanja u obrvi?

- On ni ne zna ko sam ja. Ne vidi me uopšte! Kaže da me voli, jer sam zgodna i imam dobre noge... i inteligentna sam... i... zgodna...

- Malo plitko?

- Jednom sam ga mučila dva sata želeći da me opiše kao osobu. Nije hteo.

- Ili nije znao? – prevali Marijana prema meni svoju klackalicu.

- Čak sam ga zamolila da zamisli da mu mama živi u Australiji, da je viđa jednom u deset godina i da treba da zamisli kako bi mami opisao svoju novu devojkicu. A on mi je rekao da bi ga ona pitala jel zadovoljan devojkicom, na šta bi on odgovorio da jeste, i kraj priče.

- Ali, tobom baš i nije zadovoljan?

- To je ono. Ne znam ko sam ja u njegovim očima. Posle sam ga mučila da zamisli da je pisac i da mene uvodi u roman kao novi lik. Rekao mi je da ne lupam. Tek nakon dva sata iscedila sam iz njega jednu jedinu osobinu – da sam tvrdoglava!

Ona se nasmeja, a ja produžih:

- To opet ne znači ništa. Možda sam sigurna u svoje stavove, možda sam istrajna, možda sam u pravu, a možda sam i gluva... Šta znači biti tvrdoglav? Tu me je opet otkačio... Mogao je da me upozna da je hteo i kroz moje odnose sa prijateljima, ali on ne može da smisli nikog od njih!

- Kako? Sa nama je komunicirao sasvim kulturno!

- Da, sa tobom, mamom, tetkom i babom, jer vas ne mogu da menjam, a najdraži prijatelji mi ispadoše svi glupi i iskompleksirani. Pa onda sam valjda i ja? Znaš da nikog ni ne viđam otkako sam sa njim, jer mu svi smetaju i sve živo kritikuje. Da mi nije ovih tvojih kolonija, već bih poludela.

- Pa, vidim da se nerviraš, ali nisi puno pričala o tome. – Polako je obavijah zakulisnom slikom svog komada, koji na pozornici predstavlja jednu vrlo korektnu vezu.

- Volim ljude, pa nek su i kreteni. Potrebno mi je da čujem barem šta lupetaju, ako ne nešto pametno.

- Toga bar ima...

- Hvatam sebe da jedva čekam priliku da nekud šmugnem!

- Jel on malo posesivan?

- Nije... Kaže, nema ništa protiv da idem kud ja hoću i da se družim...

- On nema ništa protiv?! – Mojoj starijoj sestri pragovi tolerancije bili su mnogo niži od mojih.

- Ali, kad god zakoračim negde, eto ti i njega. I rastera sve oko sebe. Neću da ga silim da se družim, ali ispada da moram da živim dva života: jedan s njim, drugi s njima, ako i stignem da ih vidim. Ni događaji iz mog života vezani za te ljude ga ne interesuju...

- Posesivan je – utvrdi moj psiholog.

- A ako odem sama da se družim, odmah usledi prebacivanje kako ga ne volim i svi su mi drugi bitniji od njega. Kao da sam druželjubivo čudovište! Pa šta ako sam otvoren čovek? – zavapih, već sasvim nesigurna da li je to uopšte u redu.

- Kome se ti pravdaš? – razreši mi sestra dilemu. – Slušaj! To što imaš osobinu koja se nekome ne dopada ne znači da je u pitanju mana. Mana je ako tom osobinom ugrožavaš nekog ili sebe. U ovom slučaju, on je paranoik, jer tvojim druženjem nisi do sada nikog ugrozila. A kad smo kod mana, one idu u paketu sa vrlinama kojih ti imaš. Kome se ne sviđa paket, neka ga ostavi! Nema u rinfuzi ništa! – htede da zaključi priču, ali ja se još ne dokotrljah do podnožja.

- On to ne zna! Sve je ili crno ili belo, a uglavnom je crno. Nema ni sivog.

- Nato, svako je u svojoj priči dobar, samo mu se drugi ne uklapaju u koncepciju.- Ko zna kakva je njegova strana te priče.

- Najcrnja – to sam znala zasigurno. – Ja njega mučim, lažem, ostavljam, iskorišćavam. Ja sam muško u vezi, svoje glava, ponašam se prema njemu kao da mi je samo nužno zlo, rušim mu samopuzdanje... - Shvatila sam da smo u ovoj vezi oboje i agresori i žrtve, ali ne i zašto. – Moj život ne služi za svađe. Hoću da se razumem. Zar ne bi uz voljenu osobu trebalo da se osećaš dobro?

- Pitanje je zapravo da li ti je on voljena osoba? Da li ga voliš? – upita me i zavali se u svoju stolicu kao iskusni psihijatar koji upravo očekuje rasplet drame svog pacijenta.

- Otkud znam... Volela sam ga na početku dok nije počeo da me guši zlatnim kavezom. Sviđao mi se i to jako. Mislila sam da je emancipovan i mudar. Ali je svim svojim prekorima da sam nezainteresovana i hladna, pošto nisam odmah pala u nesvest pred njegovom veličinom i perifernim pažnjama i poklonima, koje sam samo kulturno tolerisala u iščekivanju razumevanja, ugušio čak i prijatnost i opuštenost u njegovom prisustvu.

- Ma, batali to – završi Mara analizu.

- A delovao je tako... ozbiljan, pouzdan, zreo, zainteresovan... - zamislih se nad svojom lošom procenom. – Sa željom da pomogne... mada ne baš uvek i sa dobrim načinom da to uradi. Znači to kad imaš nekog na koga misliš da možeš da se osloniš...

- Kukavice! – dobaci, ne skidajući pogled sa sivog neba i helikotera koji je upravo doletao sa novim naprstkom vode.

- Pa, znači oslonac u životu – ostadoh verna svojoj tvrdnji.

- Znači, naravno, ali ne bi trebalo da ti taj oslonac ugrožava živce... Znaš šta, Nato, - okrene se ka meni – mani se muškaraca sigurnih u sebe! Na kraju se uvek ispostavi da to nisu. Oni što odmah priznaju i sebi i drugima, koliko su nesigurni, bar stoje na svojim nogama.

Složih se i pokušah da razberem šta mi je to Sale sobom obećavao, a šta mi je zaista pružio:

- Biće da je stvar u tome što on želi da rešava moje probleme, jer mu je to valjda način da učestvuje u mom životu. Umesto toga, on mi probleme stvara.

- Muškarci vole da se osećaju moćno i neophodno – izjavi Mara pomirljivo.

- Nije ni primetio da je zapravo izvršio okupaciju mog života silom! -Shvatih zašto mi sve njegove ponude smetaju. – Šta on ima da se trpa u moje probleme i da se ljuti što bih da ih rešavam kao i do sada? Pa, nisam ja nesposobna da živim svoj život! Tako mi je bilo lepo, dok ga nisam upoznala... A sva ova naša borba do sada se produžavala, jer sam mislila da može da shvati šta je to voljenom biću pružiti slobodu. Da je to jedini način da me ima, a to je ono, izgleda, jedino bitno – da me ima! Odobravanjem mene kakva jesam i davanjem slobode koju ne zloupotrebljavam ni kad sam sama, pružio bi mi sve što mi je zaista potrebno. Mislila sam da će shvatiti da je to ljubav, a ne pokloni, obaveze i primedbe.

Mara je stajala kraj ograde terase i ispitivala nebo.

- Ljubav se daje, jer ti je tako lakše – reče – a ne da bi je dobio zauzvrat. Ne znaš šta je gore: voleti ili biti voljen.

- To je pitanje na koje bi sad tata odgovorio sa “Da”! – nasmejah se, a ona reče:

- Ne može se ni bez jednog. Ako je ljubav prava, onda se desi u oba pravca. Ali to sad već pričam napamet.

Saslušah je s pola uha, a onda opet zavapih svoju pesmu:

- Tako mi je bilo lepo dok ga nisam upoznala. Volela sam svoj život! Sad se više ni sama sebi ne dopadam. Stalno se osećam krivom, nervozno... i obaveznom prema njemu. Pazim da negde ne pogrešim, da ne pokrenem nezgodnu temu i ne započnemo svađu. A gotovo sve dovede bar do prepirke. Kao da sam sva sazdana od mana.

- Ma, batali – ponovi, pa otide zatim po sok iz frižidera, vrati se i natoči u čaše obema. – Šta misliš, hoće li uspeti da smire ovaj požar?

- Jednom sigurno hoće – vukla sam sve oko sebe za sobom i svojom lađom koja je tonula.

- S ove strane nebo je sasvim sivo od dima. – Stajala je opet kraj ograde i zavirivala za ćošak hotela. Novinarki na njenoj pozornici zazvoni telefon. Bila je optimistična. Vatrogasci su opet dobili pojačanje i bili su na putu da okončaju agoniju malog primorskog mesta.

Šta je to umetnica?

Situacija je delovala sasvim dramatično. Dim se vio preko polovine neba, Nataša se kuvala u ljubavnim previranjima, a ja sam između te dve sive vatre ponovo tražila boje. Moj jutrošnji spokoj je pretio da me napusti. Kakav je to korak kojim je trebalo da koraknem?

Trebalo je da prenesemo slike do galerije. Za uveče je zakazano otvaranje izložbe slika sa ove kolonije i, naravno, književno veče. Zašto je svaka kolonija u svom repertoaru imala i književno veče? Ta ideja se jedino Nataši dopadala. Ovog puta književni akter bila je naša koleginica, učesnik kolonije, profesor književnosti u penziji, a privatno majka popularne muzičke zvezde Roki Ludviga. Bila je to vrlo zanimljiva žena urođenog velikog autoriteta. Iako sam se uzdala u njenu humanost, strepela sam od večerašnjeg spektakla poučena maratonima nekih njenih drugih kolega književnika. Zašto organizatori kolonija ne mogu da organizuju koloniju bez književne večeri i zašto baš svi saopštavaju plan akcija kolonije i momenat te večeri sa tolikom radošću? Zar zaista ne vide kisela lica slikara koja se ponavljaju sa istom iskrenošću iz kolonije u koloniju? Da to nije neki organizovani kriminal nad slikarima, neki eksperiment? Uostalom, pesmu ionako najbolje razumeju ljudi osetljivi na reč, a mi slikari baš nismo bili prava meta za to. Mi bolje čujemo vizuelno. Možda je zato književno veče nama neophodno, ali mi takvom zadatku još nismo dorasli? Možda nas stalno spajaju zato što smo navodno i mi i oni intelektualci, a slikareva sujeta nije ugrožena piščevom. Pisac slikara zato lako opčara i obrnuto. Ali opčaravanje se ne sme činiti na silu. Pitam se kako li se transformišu u identične fanatike sa željom da zauvek govore čak i oni pisci koji su do te promocije bili sasvim normalni ljudi?

Izašla sam na terasu da pokupim slike. Došlo je vreme da ih ponese do obližnje galerije – svako svoju, jer su još bile mokre i time nezgodne za grupni transport. Pažljivo sam ih sa po dva prsta odvajala od zida, kad me prepade Simić, slikar kojeg smo malo viđali u koloniji zbog njegovog nezadovoljstva izborom pića, koja smo kao kolonija imali na raspolaganju. On je pripadao jednoj podvrsti slikara koja je bila veoma rasprostranjena, ali i veoma neprijatna, i nije nam baš služio na čast. Ne zato što je takav bio po prirodi, koju niko više nije ni mogao da odredi, već zato što niko ne može dugo da ostane prijatan uz toliku količinu alkohola. Niko od slikara u koloniji nije bio siguran šta on zapravo slika, verovatno zato što više i nije slikao. Posao slikara dao mu je mogućnost da radi i da se opušta kad hoće, ali on je koristio samo ovu drugu mogućnost i po ceo dan je samo vrebao društvo za to:

- Jel ovo tvoje?

Stajao je ispod naše terase. U svoja dva prsta držao je gornji deo mog donjeg veša, koji se od jutros sušio na kvaki vrata od terase. Sada je bio skoro suv, ali sa nekoliko mokrih pariško plavih, neodređeno zelenih i kadmijum žutih fleka po sebi.

- Jao... - to je bilo sve što sam, tiho i sa tugom nad svojim odevnim predmetom, mogla reći.

- Pao ti je u paletu, izgleda – vikao je – trebalo je da ga zakačiš. Duva vetar.

- Daj mi to! – htela sam da neprijatnosti sasečem trajanje, jer su ljudi prolazili pored hotela, a Simić u visoko podignutoj ruci izlagao njihovim pogledima moj na vetru vijoreći veš. Pružila sam ruku ka njemu, iako mi nije bio na dohvat, a Simić je jedva dočekaio moju nestrpljivost kao poziv da se popne do naše sobe:

- Šta ti je, pa to je samo brushalter! Ti bi bar kao umetnica trebalo da imaš potpunu slobodu. Ne bi trebalo da se opterećuješ tako beznačajnim stvarima. Možeš misliti – brus! – reče i dalje veselo mlateći njime u vazduhu.

- Mani me takve slobode! – razduvao se u meni bes. Nisam želela o bolnoj temi da raspravljam u tako delikatnom trenutku i ušla sam u sobu. Umetnica! Zašto ne zvuči potpuno isto kao i umetnik? A i umetnik!... Biti umetnik zvuči kao biti neki Šekspirov lik – zaneseno deklamuješ mudre reči i patiš se po životu...

Šta zapravo čoveku prođe kroz glavu kad to čuje? Neko nedokučiv i mističan, uzvišen, poseban? Zvuči kao osoba koja luta zaboravljenim ili drugima nedostupnim predelima duha, a onda u stanju te paralelne svesti, svoja iskustva oblikuje u nešto zapanjujuće i pametno i čulno... i intuiciji fascinantno. A biti umetnica?... Pa, to možda i nije baš to. To, ili je sve to, ali sa dodatkom ženske euforičnosti i jednog emotivnog plutanja po lepom, ponekad i surovo brutalnog ,zavisi od umetničkih trauma iz detinjstva, ili je opet sve to, ali “kao”, odnosno bez toga.

Zapravo, “umetnica” prosečnom ljudskom uhu može da zazvuči i kao raspusna ženturača koja se ekstravagantno oblači, igra po stolovima, troši tuđe pare i mlade momke... otprilike. Ali, pošto ja imam dobro uho, znam da mi ljudi uglavnom upućuju kao epiteta ona prva dva opisa umetničkog manifestovanja, odnosno “umetnik” ili “umetnica pod A”. Da li iz kurtoazije ili to stvarno i misle, ne ulazim u to jer mi je jedino stalo da me ne zamaraju očekivanjem od mene “umetnice pod B”.

Po mom mišljenju “umetnik” nije prikladna reč za ono što treba da označava i često se upotrebljava i u pogrešne svrhe. Ona zapravo znači da je u pitanju čovek koji nešto ume, a ne onaj koji je lud. Uostalom, svako nešto ume. Zašto samo nas tako zovu, a još time misle i da ništa pametno ne umemo? Umetnik bi trebalo da je čovek koji sa znanjem i ljubavlju radi svoj posao, ma šta to bilo, a pritom čini dobro i sebi i drugima.

Kako god bilo odabrala sam da tu reč shvatim kao kompliment, da je primim sa lakim snebivanjem, iako sebe ne doživljam kao baš jako čudnovato biće. O sebi znam dosta toga, a i posao mi je takav da verovatno više nego drugi ljudi mogu da se posvetim sebi, svojim tajnama, snovima, motivima i sukobima, te je veća verovatnoća da sve to sebi objasnim i lakše sa tim da živim. Što znači, da sam sebi u dobroj meri poznata i ne mogu da se doživljam nedokučivom ili misterioznom... Sa mističnim opet, malo imam veze. Znam šta ta reč znači i to je sve. Možda drugima nisam jasna, ali – sebi jesam. Svet u kom živimo je čudan i poseban! Živimo na tlu gde se boluje od gripa, ali se gaje svinje, što znači da je slanina – ubice gripa, na pretek. Jabuke, luk, ren, sami se od sebe gaje, kuvamo vino i rakiju, što opet uništava prehlade i slične napasti. Sve je oko nas što nam je potrebno. Imamo bioenergiju! Svako. Zar nije čudo i u svakom od nas? Godina ima godišnja doba ili je imala, za svaki čovekov ciklus po jedno. Saživljeni smo sa prirodom i na mikro i makro planu, samo što nas to baš i ne zanima. Priroda živi onako kako bi mi to trebalo. To je misterija!

Zato jedino svoj lični doživljaj sveta mogu da provučem u ono prvo o umetniku, možda samo umetnici tako suludo-poetski gledaju na svet sa dopuštanjem.

Uzvišena? Nikako. Opet je svet taj koji je takav: sve biljke, molekuli, nebeska tela, molitve, ljudski organizam, ljubav, reči, prizori svetla i boje na nebu, bebe... Znam svoje mane vrlo dobro i znam da sam veoma ovdašnji čovek, onaj koji tu uzvišenost čini sasvim prozaičnom pojavom...

A onda – posebno. To – da. Ali u onoj meri u kojoj je svako poseban, mada većina ne ume i ne sme to da bude, jer od silnih stega, čim ih popuste, naprave neku glupost. Recimo, da mogu da prođem kao posebna, jer ljudima povremeno dosađujem ukazujući im na čudesnost sveta umesto da iscrpno opisujem svoje telefonske razgovore i nove cene na pijaci. Možda ovakva slika sad već ide u prilog onoj slici o posebnosti umetnika?

Sve ovo dovodi do zaključka da od tri odrednice u predrasudi o umetniku ja nemam dve i po.

Sedela sam na tabureu kraj kreveta i pušila, jer to je najzanimljivija radnja čekanja, dok je Nataša ležala potpuno predana sređivanju noktiju. Treba i to Umeti. Simić, kao da je sa onim mojim intimnim delom garderobe otišao negde po pivo. Razumem da su hodnici ovog hotela malo sluđeni, ali na prvom spratu mi je soba! Gde li je do sad... umetnik.

A možda se uzvišena predrasuda o umetniku ne odnosi na njega, nego na njegovo delo, pomislila sam. Kad malo bolje razmisle o umetniku, sete se ljudi i njegove zaboravnosti, bahatosti i aljkavosti. Od te tri, posedujem prvu i treću osobinu. To je valjda neka prirodna

ravnoteža između lika i dela čoveka koji ume. Mane umetnika uglavnom najbolje poznaju oni koji sa njim dele dane, hleb i dogovore. Znaju to stvaraočevi bližnji dobro, ali dok gledaju produkte njegove sludenosti – njegovu umetnost, oprostite mu štošta, zaborave se, pa lupe tako nešto zaneseno o njemu... A nas koji plutamo kroz običnosti i posebnosti i koje nazivaju svakakvim imenima, kada čujemo pored ostalih, tu reč bez jasne definicije, uzmemo je kao nagradu za svoja nesnalaženja među njima.

Ali, umetnica?

Simić uz buku, na juriš otvori vrata naše sobe i ponosno umaršira u nju. Stade na sred sobe i očima prebirajući po svim njenim ćoškovima, pruži mi vetrovo apstraktno ekspresionističko delo.

- Jao... - i Nata je sažeto zažalila nad nečim što izgleda više neće moći da pozajmljuje.

- Sad imaš pravi slikarski brus – rekao je vrlo zadovoljan svojom opaskom.

- Ne želim da imam pravi slikarski brus! – rekla sam i odnela ga u kupatilo da ga ponovo potopim u vodu. Po povratku u sobu zatekla sam Natu i dalje zabavljenu svojim noktima, nezainteresovanu za gosta, a gosta na terasi naše sobe kako se gosti groždem sa stola i otima sa zoljama oko njega.

- 'Oćeš uspeti da opereš fleke? – upitao me je.

- Nemam pojma. – Fleke su bile šarene, a moje raspoloženje zbog njih crno.

Inspirisan ovim detaljem u garderobi žene, seti se motiva mojih slika koji su prethodili ovim pejzažima: - Što više ne slikaš aktove?

- Dosadili su mi. Priroda je zahvalnija za sliku. Čas posla mogu da dodam još neku granu, ako mi to kompozicija zahteva. Ruku ili nogu viška ne mogu da dodam, ako se iole držim stvarnosti.

- Što da ne? Gomila! – reče sa radošću u očima. – Šteta, ono ti je bilo dobro... Mislim, nije ni ovo loše, ali... Znaš, treba provocirati ljude – reče provokativni ekspert.

- A zašto?

- Da pokreneš nešto u njima.

- Ili da skreneš pažnju na sebe?

- Dobro i to...

- A zašto misliš da pejzaž ili zvezde ne pokreću ništa u ljudima?

- Pa, pokreću – reče nezadovoljan hormonskom inspirativnošću tih tema.

- Ali ne pokreću nagone... A ja uopšte aktove nisam slikala zbog nagona. Slikajući ga spolja, posmatrala sam čoveka iznutra, u položaju u kom bi mogao i svoju dušu da zamisliš u različitim stanjima. Nisam htela da ih oblačim u bilo kakav kostim, jer bi on smestio te ljude u neko vreme, stalež i modu, a ljudske osobine i osećanja su stvari koje su

istovetne postojale oduvek i postojaće u svima. I za 10.000 godina bićemo isti ovakvi, ako nas bude. Čak nije bitno ni da li su na slikama muškarci ili žene. Oko nekih od tih aktova se ljudi stalno zbunjuju i svađaju: da li je to on ili ona. Što je to bitno? To je čovek.

Ali kome ja pričam?

- U redu je to, ali ipak ta erotika...

- Znaš šta, – oduva vetar moje humano likovno-obrazovno strpljenje – ja sam mislila da si ti umetnik, a ne voajer!-odbrusila mu u oba brka koja nije imao.

Shvatio je da je dalji razgovor u tom pravcu zaludan, pa je kao i da nismo razgovarali, a baš i nismo, uzeo još jedan grozd i doviknuo Peri koji je prolazio podno terase: - Pero, jel imaš šampon za kosu?

Otišao je po šampon. Nata se pojavila na vratima terase odlično zabavljena mojim prepucavanjem sa kolegom. Mlatila je namazanim noktima i znajući za moje žensko-umetničke traumice nastavila zabavu ponavljajući rečenice koje sam već ranije čula od neinformisanih ljudi i na njih joj se žalila:

- Kakva si ti to umetnica kad nisi bahata?

- Umetnica? Šta ti je to? – odgovorila sam loše raspoložena.

- To ti je umetnik, a žena – reče poučno.

- Apsolvirala sam šta je to umetnik, recimo, ali zašto samo ja na to gledam bez tog “polovnog” dodatka?

- Pa, umetnica je relativno novo zanimanje, svega stotinak godina unazad i time potpuno neistražen teren na čijem unapređivanju nije još ozbiljno rađeno. – Rasterala je zolje sa grožđa da svoje mahanje noktima učini i korisnim. – Dobar umetnik, a to želiš da budeš, mora biti i dobar čovek. Ženski čovek je dobar, zdrav i potpun, kao i muški, jedino ako poseduje porodicu. Muškarci bilo kog zanimanja relativno lako to postižu, jer žene svoje muškarce trpe i ako su kockari i pijanice i opsednuti poslom, pa čak i ako su umetnici... ali žene umetnici... - zavrte glavom.

- A šta se ti muškarci toliko gade tog braka kad u njemu sve imaju: i kuvaricu i spremačicu, i dušebrižnika i drugara, ljubavnicu, mamu, sestru, tetku... Šta god treba. Zašto mi iz svakog ugla izgledamo kao žrtve?

Nije mi se dopadala takva bezizlaznost iz svog žensko umetničkog života. Uvek sam se ježila pri pomisli na žrtvu žene u životu organizovanim u brak. Smatrala sam oduvek da, ako mi ne odgovara ni jedno od ponuđenih rešenja, ne treba zbog toga da se mučim, nego da izmislim neko svoje. Sigurno i ono već postoji negde u svemiru, ali još nismo saznali za njega. Rekla sam Nati:

- Neću da budem evolucionini ćorsokak. Hoću i ja svoju porodicu. Pa, kako druge žene mogu da rade 8 sati posao koji ne vole, pa 8 sati

kuvaju i paze decu i muža i još toliko gledaju serije i spavaju? Što ja ne bih mogla sve to i još da onih prvih 8 sati radim nešto što volim? Šta mi fali? – raširila sam ruke kao dete kojem mama ne da repete da se ne bi prejelo.

- Sloboda – reče Nata – da šmugneš u neki drugi grad, da se napiješ s drugarima i tupiš o smislu života i budućnosti fjučr-post-moderne, vreme da zuriš dva sata u prazno, kao tvoj Tesla i misliš, a da ti neko ne prebaci da si lenština i smuča ti vršak nove ideje... recimo.

Ni to mi se nije dopadalo. Uzela sam jednu sliku, Nataša je ponela drugu u dva namazana prsta. Ponovo me je napala moja autističnost. Može li ozbiljna slikarka da zapostavi slikarstvo? Da li se njoj brakom privremeno oduzima pravo da slika? Ako ona to ne dozvoli, treba li da ju je sramota? Ili ako to dozvoli?

Krenusmo sa slikama put galerije. Put je vodio kraj plaže pored hotela, za kojom čeznuh danima zbog blizine bazi. Ljudi se sasvim neopterećni bilo čim sem kupaćim kostimima i kremama sa zaštitnim faktorima, zabavljale po celom zalivu. Svako po svom nahodanju. Beše mi žao Mare zbog njenog ratovanja sa celim muškim svetom, ali ja za razliku od nje ratovah vrlo konkretno. Došlo je vreme da napravim u svojoj vezi veliko spremanje, da svoj problem izložim, oblikujem, uramim i okačim na zid.

- Maro – prekinula sam je u ćutanju radoznala da saznam kakvom ona idealu teži. – Šta ti očekuješ od veze?

- Kakvo pitanje! Može nešto iz kvantne fizike? Šta ti tražiš? – uzvratila je loptu.

- Pa, ne znam baš šta hoću, ali mama me je naučila da uvek moram znati šta neću. Zato te i pitam šta ti misliš o tome šta treba hteti.

Zamislila sam se i posle dužine dva kafića progovorila:

- Razmišljala sam o tome. Ja hoću tri velika P!

- Nato! Nemoj psovati!

- Ne psujem! Pravila se, naravno, ne mogu ustanoviti nikad, ali je dobro povremeno pokušavati. Čak i kad napolju duva vetar, čovek se očešlja pre nego što izađe na ulicu... A tri velika P su: Poštovanje, Poverenje i Poznavanje – započela je izlaganje naslovljeno sa tri velika slova. –Kad te neko vidi, zaista te vidi onakvom kakva jesi, to je Poznavanje. Ako nekog već poznaješ, možeš da se odlučiš da li možeš da ga prihvatiš takvog ili ne. Eto, to je slučajno još jedno P. Ako se oboje prihvatite međusobno, da biste srećni ostali zajedno, morate i da se poštuju. Ono što neko radi, način na koji misli, njegove želje, put kojim

ide – i njegovu slobodu – značajno me je pogledala naglašavajući tu reč.
– To opet vidite možete li ili ne, a ako može i to, ostaje samo – Poverenje.

- Samo?

- Nikako ne treba sumnjivati voljeno biće od samog početka i od nevinog unapred praviti krivca. To izluđuje! Nikad ne možeš da pretpostaviš gde tvoje poverenje može da bude iznevereno. Zato se time ne treba opterećivati, nego pružiti poverenje onom drugom da ga dobro čuva, jer se ono gubi samo jednom.

- Pa, lepo – zaključila je, bogatija za jednu životnu mudrost. – Vidim da si teoriju dobro savladala, ali si je, izgleda, zaboravila na trenutak onda kad ste započeli vezu.

- Jesam, sve sam zaboravila... Ponela me želja da imam nekog. Sve je bilo super. Falio je još samo – on. Ne baš on, nego neki on. I prestala sam da slušam svoju intuiciju...

I gde mi je sad onaj pomeraj mira u meni od jutros? Rešavam li išta? Očito je da komuniciramo misleći da smo svi na istim nivoima, kao da su sve zvezde na podjednako udaljenosti od Zemlje. A nisu. Zapravo funkcionišemo svi na sasvim različitim nivoima života i svesti, svako na svom stepenu paralakse, a na prvi pogled izgleda kao da smo svi zalepljeni na površinu iste sfere, kao nebo koje odaje izgled kupole, a ne beskrajne dubine. Komuniciraju li zvezde? Da, ima i duplih zvezda koje se drže. Pokušala sam da se prisetim kako to one rade, a onda tresnula pred Natu predložak za snalaženje u životu:

- Znaš, od toliko zvezda, ima ih nebrojeno koje su duple i sve funkcionišu baš kao i ljudi.

Nataša me je pogledala umornim pogledom znajući da uviđavno očekujem podsticaj i dozvolu za nastavak svoje zvezdane teorije.

- A kako su duple?

Čarobno, pomislila sam, ništa lepše nego pitanje čiji odgovor se gura nestrpljiv da bude izgovoren.

Bližile smo se galeriji, deca kraj plaže cu cičala, golišavi ljudi prolazili kraj nas, a ja sam sa palmom na slici u ruci, kao i ona izgarala, ali od želje da Nati otkrivam svet:

- Ima raznih varijanti. Postoje jata zvezda, porodice. Postoje sistemi. Recimo, Kastor je sistem od tri duple zvezde – rekla sam. – Postoje i parovi zvezda koji se okreću oko istog centra mase, ali svaka svojom putanjom. Vijaju se po istom krugu ili u dva koncentrična. Nikad jedna drugoj ne okreću leđa. Privučene su istom žižom i privlače se međusobno, ali se nikad stvarno ne susreću. Postoje opet velike zvezde

oko kojih se vrti zvezda patuljak, jer je privučena njihovom gravitacijom i tako mala nema dalje kud da mrdne. A opet, ima i velikih zvezda koje njihov patuljak počne da crpi. Svojom malom gravitacijom počne da upija površinu velike zvezde i tim njenim materijalom se i fizički poveže sa njom. Srastu. Ona je crpi, dok je ne istroši i obično se sve završi nekom eksplozijom iza koje ostane mali patuljak sam sa oblakom prašine, koji se polako gasi i uvlači u sebe, dok ne postane crna rupa – nesrećnica. – Nataša me je i dalje gledala istim pogledom, pa ne znam koliko me je pratila. – Meni lično, najviše se dopadaju one zvezde istih masa i sopstvenih putanja koje se periodično ukrštaju, kao dva skupa sa zajedničkim presekom, dve elipse sa zajedničkom žižom... kao i ljudi sa istim snom. To je ono što ih drži na okupu.

- "... Nije važno odakle sam, sve dok znadeš kuda putujem"? – ipak me je pratila, ali zašto njime?

- Pa, što njega?

- Pa, dobro je rek'o.

- Pa, dobro je rek'o – složila sam se preko volje.

Stigle smo do galerije i već pred samim vratima susrele Natinu poznanicu, pevačicu iz našeg grada, koja je ovde provodila leto, budeći svake noći celo mesto pesmom iz svog mikrofona i polako gubeći glas. Ostavila sam ih da ćaskaju, uzela sliku iz Natinih ruku i ušla u galeriju.

Šta su to muškarci i žene

- Dobro je. Najzad je lokalizovan požar! – radovala sam se pošto mi je direktorica galerije javila da joj kuća i kafić više nisu u opasnosti, te objavih svima. – Još uvek tinja ponegde, ali više nigde ne gori. Samo da nije ovog vetra...

U galeriju u tom momentu uđe i mlada slikarka Marijana sa svoje dve slike u rukama, taman da čuje radosnu vest:

- Ugasili su požar! – ponovih i pred njom.

- E, hvala Bogu! – laknu joj dok je ispuštala teret iz svojih ruku, naslanjajući ga na zid galerije. – Da ih ovde ostavim? – upita me.

- Ma, gde hoćeš, lepe su gde god da stoje. Jeste li za kafu? – obratih se svima. Blaža, Janko, Mara, Simić i Rokijeva majka se odmah složiše. Tako volim kad mogu nešto da učinim za ljude, a ne samo da mi tu sede kao cveće u vazi. – Može i rakijica? – upitah, ali samo Simić prihvati. I to je nešto.

- Mislim da će i Nata kafu – čula sam Maru.

- Dobro, dobro, sve može! – doviknula sam iz čajne kuhinjsice i nastavila da širim vesti o ugašenom požaru. – Sve kuće su čitave, ali je celo brdo iznad gorelo. Strašno. Sve one stare masline.

- Šteta, stvarno – svi se složiše.

Susrela sam poznanicu koja peva u kafiću u koji sam jedno vreme izlazila, a koji Sale nije podnosio. Prestala sam i sama da izlazim tamo još pre nego što sam njega upoznala, jer sam prestala da izlazim bilo kud. Shvatila sam jednog dana da postoje i pametnije stvari od redovnih izlazaka, a to su knjige, prijatelji, spremanje stana, redovne vežbe, pisanje... i tako.

Nisam je prepoznala iz prve, jer je imala na glavi vrlo smešnu, veliku narandžastu krunu od gume za naduvavanje. Umetnica. Ispriča mi zatim kako peva svaku noć u obližnjem kafiću, iako sam to već znala, i kako ne podnosi socijalne plehane pepeljare u susednoj bašti, zbog čega joj je stalno okretala leđa, što gosti te bašte nisu odobrali. Pravila sam se da mi njen izgled uopšte ne izgleda čudno, iako sam iz galerije kroz širom otvorena vrata primetila Simićeva širom otvorena usta i pogled upravljen u moju sagovornicu.

Momak ju je nestrpljivo čekao nekoliko koraka dalje i ona mu se ubrzo pridruži. I ova umetnica imala je svog posesivca, rekla bih.

Osećah se, trenutno, normalno i slobodno, kao normalna ptica, te veselo dočarlijah u galeriju taman stigavši na vruću kafu.

- Ugasili su požar – obavesti me Mara odmah na vratima.
- E, hvala Bogu – s olakšanjem odgovorih.

Ćaskali smo malo o postavci izložbe i teškoći postavljanja bilo koje izložbe, a pogotovo ovako raznolike, gde nije bilo ničega što bi nas međusobno povezivalo u likovnom smislu, osim zgrade hotela u kojem su sva dela i nastala, što uopšte i nije bio likovni problem. Zato smo brigu o harmoniji različitih stavova prema životu i radu, rado prepuštali najstarijima i najiskusnijima i okrenuli se priči o Roki Ludvigu kad je bio mali. Njegova majka je kao svaka majka bila puna priče i hvale za svog malog sina. Ređala je komične događaje iz njegovog detinjstva i mladosti, što mu se, pomislih, da je bio tu, sigurno ne bi dopalo, kao što se nijednom sinu ne dopada kada ga mama pred svima vraća u period života koji ni ne pamti, a u kojem nije bio baš naročito mudar. Na neki način svi smo ga poznavali, pa je i njegova mama govorila o njemu kao i svaka majka pred prijateljima i poznanicima svog omiljenog sina. U jednom trenutku, sasvim van konteksta priče, Simić, kojem ovo nije bila

prva rakijica tog dana, iznenada otkri tajnu, obraćajući se Rokijevoj majci, unoseći joj se u lice sa puno poštovanja u glasu:

- Ja volim vašeg sina.

Ona ga, kao profesorica književnosti, pogleda preko naočara, i isto tako ozbiljno odgovori:

- I ja ga volim.

Pošto kačenje slika za izložbu i problem oko njihovog rasporeda ostaviše drugima, Janko i Mara se složiše da je vreme za plažu. Povelili smo i Blažu i Uču sa sobom. Pošli smo na plažu koja se, na moju radost, videla odavde golim okom. Istina, bila je na drugom kraju zaliva, ali bar nije bila iza sedam tunela i sedam uvala.

“Dečaci” su bili sporiji, jer su zastajali kod svake ulične tezge usput, a ja sam pratila Maru, zamišljenu i ćutljivu.

- Šta bi, Maro? Ja popravila raspoloženje, a tebi se pokvarilo – pokušah da saznam hoće li mi opet biti potreban spejs šatl da je pronađem.

- Razmišljam o muškarcima.

Neće, sigurno – pomislih. Možda neka podmornica.

- Bolje nemoj, Maro. Što više čovek misli, sve manje zna, pogotovo o tome.

- Oni su kao trogodišnji dečaci, - ipak reče. - Samovoljni, sa željom da su samostalni, ali sigurni u sebe jedino pod okriljem majke, izvorom zadovoljstva i opskrbjivačem za sve njihove potrebe! Žena treba da se brine o svemu: od igranja u pesku i vaspitavanja autoritetom, strpljenjem i mudrošću, do praktičnog usklađivanja njegovih interesovanja sa njenim neizbežnim obavezama. A u svakom slučaju nikakav trud joj ne vredi, ako dete nije po prirodi razumno i prijateljski raspoloženo.

- A što si ti toliko besna na njih? Kao da se ti zabavljaš sa Saletom...

Nije me čula:

- Tu su, naravno i motivacije, pohvale, pa i ucene. Da bi imala dobro dete, žena mora biti gadni diplomata... Ako ni to ne upali, potrebne su i povremene batine ili televizor da dete ubije vreme dok se živci majke ne oporave. U slučaju velikih dečaka to su ozbiljna durenja i šikaniranja i opet televizor, mada je zdravije deluje neki hobi ili sport. Ljudima koji su ti ranije bili važni, moćićeš da se posvetiš samo kada on spava ili se dobro zaigra, jer se podrazumeva da će «mali» zahtevati punu pažnju i svoje teme. U najboljem slučaju, uključiće se u razgovor sa sto podpitivanja. I do kakvog zaključka dolazimo? - upita me predavačica, a ja slegnuh

ramenima u neznanju. No, to je bilo retoričko pitanje: - Do toga da treba iz temelja da promeniš svoj život zbog njega!

Mara se bečila svojim, ionako velikim očima, na mene i ja sam se osećala veoma neprijatno u ime svih muškaraca na koje je u tom trenutku hulila obraćajući se prividno meni. Čutke sam slušala strašnu viziju sudbine odraslih žena i bila sam srećna što joj nikada ne mogu biti muž, ali i veoma tužna što ovako skoro neću dobiti zeta.

- Treba potpuno da ovladaš jednom ulogom koja bi zapravo bila tvoj paralelni život! - ledila me je. - Pritom, on ne bi menjao ama baš ništa od svojih zadovoljstava i nastavio bi da radi sve one stvari koje majkama idu na živce: kakio bi u pelene, bio bučan i sebičan, zahtevao svoju hranu - odmah, svoje piće... kasnije bi ostajao do kasno s drugovima posle škole i naravno, zaljubljuvao se u kojekakve.

- Dok ne odraste... - probala sam da suncem granem u sav taj mrak.

- Mi odrastamo! - brecnu se Mara.

- Dobro, Maro, ali kad voliš...

- Jeste, Nato moja, sve to moguće je podneti jedino ako voliš jako!... Ili njega ili život domaćice... Sve jedno, život ti se iz korena menja kad ga ugledaš.

Stigosmo do planiranog mesta za popodneвно logorovanje na plaži i raširismo peškire po pesku. Posedasmo ne skidajući se. Pogledom pronađoh u daljini ostatak naše družine i posmatrah ih sa zavišću:

- Možda bi onda na njih, s obzirom da su dečaci, trebalo gledati sa simpatijama... - Mara pogledom sevnu u mene. - Mislim... sve istine odrastanja prvo izgledaju kao tragedija, ali pošto ih preživiš mogu samo da ti koriste. Pa, vidi odrasle žene... pomire se s tim i gledaju svoja posla, zabavljaju se na račun dragih im muškaraca...

- To su majke s velikom decom, one su već prošle fazu «rike jelena», - reče Mara uporna ravnim glasom.

- Promene se i oni, Maro, lepa reč i gvozdena vrata otvara, - umiljavala sam joj se u njihovo ime. - Jedna ružna reč izaziva drugu, ako tako gledaš na stvari, s kim da se razumeš?

- Ha! Ko mi kaže! - uputi Marijana kritiku mojoj vezi, a ja odgovorih, naravno, »drugom ružnom reči«:

- Uostalom, što se ti nerviraš toliko, pa ti ni nemaš momka!

- Imam!

- Milenko ti nije momak! Samo ti dolazi da te zbunjuje, čim ga zaboraviš!

Milenko je bio Marina ljubav iz školskih dana. Jednom joj je pao mrak na oči i ostavila ga je. On je ubrzo našao drugu, pre nego što je Mara stigla da se predomisli. On se tom drugom posle oženio mlad i otišao daleko, a Mara je mislila da ga je zaboravila, dok ga nije ponovo

srela - oženjenog. Onda je opet mislila da ga je zaboravila, dok ponovo nije srela - razvedenog. Međutim, nikakve razlike nije bilo. On je povremeno ludovao preko telefona, izjavljivao koješta što je Mari puno značilo i što joj je zaboravljanje uvek iznova otežavalo. Izgleda da je još na početku bila u pravu kad ga je ostavila.

- Kako to možeš da nazivaš vezom? Znaš na šta mi to liči?

- Ni našta? - sramežljivo diže obrvu.

- Da. Ličiš mi na one duhove što nisu shvatili da su umrli, pa mlate po nečijoj kući i plaše pošten svet, umesto da shvate gde su i šta su, pa da idu... tamo gde već idu!

- Ličim ti na duha? - prenerazi se.

- Ličiš mi na ženu koja nije shvatila da je sama!

Nesta iz Marijane buntovnica i osta predamnom samo jedan bambi. Da ga što bolje prikrije, zagleda se u more. A ja spustih ton, uhvatih je prijateljski za pertlu od patike, jer bi zagrljaj već značio da imamo zašto da patimo. I pokušah da materijalizujem glas razuma:

- Ti njega ni ne voliš... To ti tako nešto maštaš.... Zaljubljena si u nekog muškarca iz snova, a dala si mu Milenkovo ime i lik i sekiraš se što se ne ponaša kao u tvojim snovima... a ti baš za inat to još više želiš. Kao mala: »Hoću ja!«. Tako i Sale šizi zbog mene, a biće da ni on mene ne voli zapravo. On bi to voleo. Ono što mislimo da želimo, Maro i ono što nam je stvarno potrebno, uglavnom nisu iste stvari... Pa i mi smo trogodišnjakinje u suštini: i mi bismo svoj mudri autoritet koji se brine o nama ili je barem na našoj strani; i mi želimo svog staratelja koji nam pruža slobodu da se ostvarimo, a tu je kao prijatelj i utočište...

- Ali mi ga ne dobijemo.

Blaža, Janko i Nini protrčaše pored nas bacajući usput papuče i majice i utrčaše u talase.

- Hajde, cure, u vodu! Šta ste zasele tu ko neke babe! - doviknu Nini.

- Ajte vi samo! - odviknu mu Marijana, zbabano.

Dok su dečaci uživali u svoj toj vodi, mi smo tonule u naš pesak. Vetar je ćarlijao pomalo, tek da ne bude baš popodnevena sparina. Oko nas cika bezbrižne dece i brižnih mama. Međutim, Mara i dalje nije htela da prihvati da je baba-roga u napuštenoj kući. Kao da je ostati sam nešto najgore na svetu. Najgore je ne shvatiti da ti se to dogodilo i nastaviti kao da ništa nije bilo i kao da sam bez ičije pomoći možeš da popraviš sve pokvarene stvari u svemiru. Prebacila je problem na drugi kolosek:

- Sve se to još dodatno komplikuje tim našim poslom... - reče zamišljeno.

- Aha - zaklimah ironično glavom - kao, Milenko i ti, umetnici, posvećeni poslu... Nemoj da mi pričaš, ljubav je ljubav pored bilo kog drugog posla!

- Da, ali ne i pored druge ljubavi.

- Druge žene? - upitah.

- Ne! - besno odreže - Mislim na Umetnost kao ljubav!

Okrete se ka meni i poče da mlati rukama po vazduhu ne bi li me što pre umetnički osvestila:

- Umetnost se najbolje stvara u samoći, zato što je za bilo kakvu kreativnosti potrebna ljubav. Ne samo voleti, već i biti voljen. Kad si sam sa sobom, protok ljubavi vrlo lako uspostaviš. Čim voliš sebe istovremeno sam sebi ljubav i uzvraćaš. Ne krade te niko, ne vara te ...

- Možeš sam sebe i da lažeš ... - prekinuh je.

- ...sva svoja osećanja i misli su ti poznati, a time si i siguran u njih, pa i u sebe i u svoju ljubav.

- O, ljudi moji! - zavapih šireći ruke.

- ...Sve teče glatko i bez stranputica i bola, a uz ljubav i razumevanje svi su problemi rešivi.

- Mogla si onda i samu sebe da rodiš na nekoj drugoj planeti, da ti niko ne smeta.

- Surova si. - najzad me začu - Ne hvataš! Čim se u okolini pojavi neko drugi ko bi tu ljubav da deli, umetnost postaje nezadovoljena ljubavnica.

- Ma, ko nju šiša... - prebrah za trenutak i po jačini svoje naklonosti ka umetnosti. Zar opet neke žrtve treba podnositi?

- Međutim, ona je ta - nastavi Mara - koja uvek na kraju pobedi, jer ne prebacuje, razume i strpljivo čeka da umetnika opet nagradi svojom ljubavlju. S druge strane, čak i ona mora ponekad da se odmori od njega, a to je ono kad, kao, nemaš inspiraciju. Onda, ako nisi i sam strpljiv i razuman da radiš nešto drugo za to vreme, patićeš bez nje u svojoj samoći i mučićeš svoju dragu raznim čemerima.

- Maro, jesu li te to učili na Akademiji... Što to sve lepo ne primeniš na žive ljude, a za umetnost se ne brini, neće ona daleko od tebe.

Nije joj se dopala moja opaska. U ovom trenutku sam sigurno bila neprijatelj.

- Samoća je neizbežna i neuništiva. - reče - Ume samo ponekad da se skloni, ali nikada da sasvim nestane. U bilo kakvom odnosu ona mora da postoji, jer niko nije tvoje vlasništvo da ga crpiš neprestano. Ne treba se ni u koga i ni u šta lepiti.

- S tim se slažem...

- Kad samoću shvatiš kao odmor, život i ljubav i ne izgledaju više tako strašni.

Pogledala me ja najzad vedro, a ja je upitah:

- A dokle ti misliš da se odmaraš?

- Pa, ne zavisi to od mene! -reče tužno.

- U pravu si, »nema zore pre svitanja«, što kaže Blaža. Ali neće ti se ništa novo dogoditi, dok se u srcu i mislima držiš starog. I ništa dobro, dokle god si zadovoljna sa lošim. Garantujem ti, kad u sebi ostaviš vezu koja ne ide, kad rešiš da je stvarno gotovo, za 48 sati stići će ti nov dasa. Možda, čak i pravi! Pazi šta ti kažem!

- Mhm... 48 sati... šta su tek tebe u školi učili, da mi je znati... - zagleda se u more odmahujući glavom, a onda se skide i lako otrča do ustalasane vode u kojoj su naši prijatelji, pripadnici sebičnog suprotnog pola, već skakali boreći se sa talasima. Pođoh i ja za njom pitajući se ne očekujemo li jedni od drugih zapravo još jednu istu stvar: ne uvlači me u svoje probleme, budi tu i lepo se ponašaj. Možda muškarci i žene jedni drugima postoje u životu da bi se od svog sebičluka izlečili.

Bili smo kao pet veselih rezanaca u velikom loncu supe. Nata, Blaža, Janko, Nini i ja. Vetar je bio ogromna varjača koja je pravila čudo u ovoj našoj beskrajnoj plavoj supi. Sudarali smo se sa začinima i komadima specijaliteta. Naletali smo na kamenje i stene pod vodom, alge su nam plivale pod rukama, ali bili smo srećni kao deca i cičali posle svakog talasa. Svi, bez obzira na godine, pol i stečeni ugled. Gutali smo slanu vodu, bojali se stenja i jakih struja, ali pokušavali smo da plivamo blizu jedni drugima osećajući se tako bar malo sigurnije, i radovali se.

Posle smo našli još bolju zabavu. Pošto smo se predali moru da nas preko podvodnih stena talasima izgura na obalu, tu smo i ostali, puštajući da nas voda tuče kako stigne i vuče po šljunku. Kupaći kostimi su nam se punili kamenčićima, a mi smo se fotografisali kao prvi put na moru, igrali se morskih čudovišta i opet cičali od sreće i divljenja prema prirodi i njenoj moći. Pitala sam se, izudarana talasima i kamenjem, šta mi tu nešto bitno uopšte i imamo da mislimo kad je more tako veliko, a talasi nas ionako nose kako oni hoće!

- E, sad ti ideš po cigare! – reče mi Mara po povratku u hotel. – Prestala si da pušiš, a grebeš se od mene. Ustvari, samo si prestala da kupuješ cigare.

- Prestaću kad se vratimo kući – lažem, kao pravi nikotinoholičar.

- Znam – izvadi novac iz novčanika i pruži mi ga. – Evo ti da za svaki slučaj kupiš i sebi. Neću sa pola izložbe da istrčavam napolje i vijam otvorenu trafikku.

Slana, u vlažnom kupaćem pod odećom, otrčah po cigarete, dok se Mara kupa. Posle ću i sama na miru da se spremim za izložbu. Sumrak je postajao sve gušći, dok je vetar nad njega navlačio oblake.

Voda je melem za sve rane. Odnosi sa sobom sve nesreće, razmišljala sam kvaseći kosu. Bio je red da je opet operem. Mlaz je prštao svuda oko mene u svojoj odi radosti kad sam iznenada kroz šum jedva razaznala muški glas:

- Gospođica Marijana Kamen?

Nisam mogla da raspoznam čiji bi to glas mogao biti i koga li je to Nataša pustila u sobu da se šali sa mnom u ovako delikatnom trenutku. Da nije Sale doleteo avionom, upitala sam se... A i šta ću mu ja?

- Da! – proderala sam se iz petnih žila.

- Rum servis!

- Čekaj! – još jednom poderah grlo. Kakav rum servis?

Nisam kapirala šalu, a nije mi ličila na Natašin stil, pa sam zavrnila vodu i oblačila se da bih nekome s druge strane vrata zavrnila šiju.

- Ne morate se oblačiti.

Tek tada sam prepoznala glas.

Da li je bolje voleti

Zamrznuta od vetra i mokrog kostima na sebi, vratila sam se u hotel, željna blagodeti vruće vode. Otvorivši vrata sobe doživela sam šok. U hodniku, kraj vrata kupatila, stajao je čovek koji je, u teško raskidivom zagrljaju, držao moju sestru!

Munjevito se rastaviše kad me spaziše. Mara sluđeni pogled upre u pod, a čovek se sa osmehom okrenu ka meni.

- Zdarvo, Nato – reče.

- Zdravo, Milenko – zbunih se strašno i tako zbunjena ostadoh na vratima.

- Hajde, spremajte se. Biću dole za šankom – reče Milenko Mari, pogledaše se nadugačko i on izađe. Džabe ja pričam, pomislih.

Mara se bez reči vrati u kupatilo i zatvori vrata. Uđoh u sobu i sedoh na krevet. Tu sam i ostala neko vreme držeći u rukama dve kutije

cigareta, pokušavajući da smislim scenario koji bi mogao da dovede do ovakvog kadra. Da li mi je to Mara nešto prećutala? Jesam li nešto propustila?

Ne izdržah više i pokucah na vrata kupatila:

- Maro!

- Molim?

- Šta radiš?

- Uđi!

Uđoh. Sedela je na zatvorenoj ve-ce šolji, poluzakopčana i mokre kose.

- Šta to bi? – upitah.

- Nemam pojma.

- Otkud on?

- Pročitao u novinama za izložbu i da sam i ja ovde – reče zatečeno, u isto vreme i obradovana i zabrinuta. – Deset dana se suzdržavam da ga nazovem. Taman sam uspela i sad mi sve pokvari.

- Pa šta ćeš sad? – upitah, ne shvatajući ovakve situacije.

- I ja se pitam.

Trudila sam se da ostanem mirna i dostojanstvena. Kreon mi je dvaput ispao iz ruku. Kopča ogrlice je postala vrlo mala i pipava. Ni kopča sandale nije više bila moj saveznik. Stalno je menjala mesto, a njen kaiš je sasvim zaboravio kuda treba da se provuče i na kojoj rupici da se zaustavi. Četiri puta sam proverila da nisam haljinu obukla naopako.

Zapalila sam cigaretu i sela na tabure kraj ogledala. Gledala sam po sobi razmišljajući šta sam još mogla da zaboravim. Nataša je otišla u kupatilo, zbunjena ovim mojim intimnim i iznenadnim susretom. Bila sam sigurna da nije zbunjenija od mene. Istina, o celoj stvari ja sam posedovala sve potrebne informacije, za razliku od nje, ali ni jedna od njih nije bila na svom mestu, što je Natu i mene izjednačavalo u zbunjenosti.

Srce mi je presrećno skakalo po telu i smejal se kao “lud na brašno”, ali je moje dugogodišnje životno iskustvo vezano za Milenka, i koje je to isto srce već više puta tešilo i brisalo mu suze nakon ovakvih ispada, imalo nameru da se zaštitnički postavi između njega i Njega. Rešilo je kategorično: “E, nećeš mi opet rasturiti koncepciju! Sad je dosta bilo!” Okrenula sam se ogledalu i ugledala našminkanu ženu čiji je mlad i nesiguran stav, upravo dramatično doveden u konkretno iskušenje, vijorio kao jedan od onih malih listova koji su napolju šuštili sa vetrom i svemirom.

“E, ne može!” Još jednom sam obodрила sebe čvrstom odlukom, a zatim kucnula Nataši na vrata kupatila.

- Oдох ja dole. Čekaću te kod šanka – rekla sam brzo i požurila se do hola hotela.

Prve stepenice sam preletela, a onda se setila da se nijedna zvezda ne ponaša tako neozbiljno. Ako smo već slika kosmosa, ja neću da budem kometa. Drugi red stepenica savladala sam ozbiljno kao kraljica.

Za šankom, u holu je sedeo Milenko sa svojim kolegom Blažom i Jankom, uz piće i vesele pozdrave. Napravili su mesta i za mene.

Pravo značenje reči Moda je zapravo – prisila na kupovinu. Sedela sam malo pred svojim malo pred Marinim ormanom i mučila staru muku. Razmišljala sam o tome kako li smo uopšte donele sve ove stvari i gde su nam stale. Nemoguće je da ovolika dva ormana mogu da stanu u samo dva kofera i to sa svim toplim i hladnim stvarima, sa svim cipelama, sandalama, papučama, torbama... I nemoguće je da sve te stvari nemaju dovoljno materijala od kojih bih iskombinovala toaletu za večeras. Da li da budem moderna večeras ili da se dobro osećam? A možda bih se baš dobro osećala, ako bih bila moderna?

Moda je nečiji imperativ koji poslušno slede ljudi nesigurni u svoj ukus, kao i oni koji ne veruju svom osećanju za likovno, bila to lepota, harmonija, iskrenost ili sve to zajedno. Zato moraju da pitaju osobe koje u likovnoj umetnosti određuju imperitive ili bar one za koje veruju da su kompetentniji od njih, kad hoće da kupe sliku za sebe i po svojoj meri. “A jel to vredi? Jel to dobro? Da li se to meni sviđa?” I onda, umesto da dobiju svoju sliku koja je njima dobra, dobiju robu koju je sposobni trgovac uspeo da im uvali.

Tako i moda radi. Ove godine u modi je ljubičasto. Ove godine više nije moderna ljubičasta, nego providno. Ove godine više nije ni providno, nego papuče sa idiotskom petom. A vi, ljudi, da ne biste štrčali iz mase i da vam se nesigurne šiparice ne bi smeјale – brzo kupujte MODERNO! Utopite se brzo u masu da biste se osećali sigurno i posebno! Samo, taj osećaj posebnosti mi nije jasan, kad nosiš na sebi nešto što nose svi, a ne znaju ni zašto to čine. Ne stoji ti dobro, žulja te, ispada ti pupak i salo, a još moraš uz tu modernu stvar da kupiš i sve ostale moderne stvari...

Stvarno ne znam šta da obučem!

“Čemu to služi, a još i ne radi?”

Pred galerijom se skupio svet. Stigli smo ranije i prošetali izložbom. I gornja i donja sala bile su popunjene, našim slikama. Stilova, načina razmišljanja, tehnika i znanja najrazličitijih. Sa svake slike tekla je priča za sebe, u ipak, dobrom rasporedu, kao dobro društvo sastavljeno od najrazličitijih karaktera.

Bili smo pozvani u ovu koloniju pre svega kao ljudi koji dobro podnose druge ljude, a tek zatim kao ljudi koji pritom i slikaju. Jer nikad nije problem u podnošenju drugih ljudi, već sebe sa njima. Zaista smo se dobro podnosili i puno slika uradili, jer ako smo kao ljudi bili zadovoljni boravkom, zajedno na ovom mestu, i slikari u nama su mogli da se opuste i odrade svako svoj deo posla. Svaka slika je govorila, jezikom svog autora, svoju priču. Neko se divio prirodi ovog mesta, neko samoj prirodi bez obzira na konkretan predeo i njen mikrokosmos uvećavao preko celog platna, neko je poneo sa sobom ličnu priču o životu i ljudima, a neko analitično i u simbolima govorio o sebi samom. Na zidovima su visile neme istorije dvadeset ljudi ispričane nemuštim jezikom boja. Nisu mogle da viču za prolaznicima mudre životne pouke, nisu mogle ni da zapevaju uhu harmoničnu melodiju i privuku pažnju onih koji su gledali u drugu stranu. Smerno su stajale na zidovima i čekale, ne samo da ih neko pogleda, već da ih kroz pogled i vidi.

Ni na jednom otvaranju slike se ne mogu Videti. Ne mogu se Videti čak ni ljudi. Svako iz gomile, ko u galeriju ušeta, dođe u nju zapravo na slikarsko poselo. Svako se sa svakim ispriča na kratko. Pitaju se za zdravlje. Izogovaraju se oni najgori, pohvale najbolji, ako ih ima, razmene se telefoni i informacije o povoljnim cenama slikarskog materijala, o grupnim i samostalnim izložbama, promovišu se haljine, muževi, žene i novi partneri, zadesi se i poneko ko tek sad ne zna šta bi kupio za svoj stan, popije se, pojedje, i šta više! Zapravo, to je vrlo normalna stvar i ne treba nikoga da brine. Kad već nosimo u sebi potrebu da i na nekom mestu kulture dođemo do izražaja, dobro je da postoji i umetnost koja ćuti.

Ali slike ostanu da stoje same, smeštene kraj zidova tako da ne smetaju, kao rumene devojke u narodnim nošnjama koje sa zbuđenim i toplim osmehom na licu nude slatko i rakiju, ako neko hoće. Rakiju, pa i slatko, hoće svi, ali ko će se zadubljivati u toliko priča, sudbina, ličnosti i stavova odjednom na tako malo prostora! Ipak je to previše sati i godina koji se na jednoj četvrtastoj ploči mogu sagledati odjednom. Slike bi trebalo izlagati u jednoj prostoriji jednu po jednu, da bi svaka dobila

pravo glasa. Međutim, tako se izlažu samo veoma glasne slike, a ostale se sakupe u malu zajednicu i određeni prostor tiho krasi neko vreme.

Stigli smo nešto ranije, a meni se pila kafa. Zamolila sam Natašu, koja je bez mog nadzora odmah obukla moju novu suknju, da mi pravi društvo u kafiću do galerije, ali ona se već sa Ninijem zadubila u priču o njegovim godinama sažetim u njegova platna. Milenko je ostao u hotelu da uzme sebi sobu za noćas, a ja sam se saplitala o samu sebe. Bio mi je potreban predah, a u dokonosti pijenja kafe, uvek sam ga rado nalazila. Uspela sam Janka da otmem od ove gužve i odvedem u simpatičnu baštu sa pogledom na more i taman toliko zaklonjenu rastinjem da nam ne naškodi vetar. Naručila sam kafu, Janko svoj pelinkovac.

- Šta nalaziš u tom piću? – upitala sam ga potajno pedagoški, a on je počeo da mi objašnjava razliku između alkohola i alkohola, i između ovog i onog proizvođača pelinkovca. Slušala sam ga sa pola pažnje, dok je druga polovina samostalno birala svoj teren. Sve bi zapravo trebalo da bude vrlo jednostavno: sviđaš mi se ili ne, ako se i ja tebi sviđam, hajde da budemo zajedno. Ako možemo, zavolimo se i izrodimo decu, živeći srećno i zadovoljno do kraja života, a ako nam ne ide – do viđenja, prijatno. I kako se sad sve iskomplikovalo do te mere da se radujem čoveku za kojeg ne znam ni da li je dobro što sam ga uopšte upoznala! Kako se izboriti sa sobom? Sa čime u sebi se ja to uopšte i borim? Ne da ne znam prave odgovore, nego ne znam ni pitanje da postavim! Osećala sam se kao da sam upala u sredinu ringišpila, a bez operatera i poluge za isključivanje. Onako šaren i brz, okreće se oko mene na sve strane, a ja ne umem niti da se popnem i odaberem figuru na kojoj bih se vozila, niti da siđem i izađem. Možda da sačekam da nestane struje, pa da se neopaženo izvučem kao da ništa nije bilo? Ali šteta bi bilo, ringišpil je tako šaren i lep... Usred ringišpila pored mene se pojavio Janko i rekao:

- ... bolji je sa jednom kockom leda! – Gledao me je zadovoljan svojim iscrpnim odgovorom na moje pitanje, a ja mu na to krajnje nepedagoški i nesagovornički reko:

- Pa, valjda...

Dovršavala sam kafu, dok me je grizla savest i zbog toga što sam puštala malog Janka da priča sam sa sobom uveren da razgovaramo. Ljudi su i dalje ulazili u galeriju. Primetila sam i neke osobe poznate mi sa malih ekrana.

- Ko je onaj? – nisam mogla da mu se setim imena. – Je l' to onaj... - a dalje sam telepatijom pokušavala da utičem na Jankovu intuiciju, na šta mi je on, primajući poruke, odgovorio:

- Da, da, znam... to je onaj... - i sam je bio zablokiran. – Znam koji je...

- Dragi gosti, drago nam je da ste se okupili u ovolikom broju... - započe direktorica galerije svoju besedu pred gostima koji zaista tu behu u "tolikom" broju. Gurali smo se da vidimo govornicu i kroz šapat smo otimali jedni drugima kataloge. Pozdravljala sam se osmesima, preko ramena posetilaca, sa ljudima sa kojima me je Mara upoznala tokom njenih putešestvija i pokušavala da se setim mesta ili bar situacije u kojima to beše. Nisam ni pokušavala da se setim imena. Svejedno, svakom ko mi se javi, ljubazno otpozdravljam. Direktoričin govor nastavi direktor hotela u kojem smo prebivali i koji je bio zadovoljan brojem slika koje je hotel dobio za ovo kratko vreme. Kraj mene, od meni zaista poznatih ljudi, bio je samo Nini koji je bludeo u pravcu "otvarača" i čačkao iz jednog od prednjih zuba zaostavštinu od večere. Upravo me je upoznao sa genezom svog stvaralaštva, nakon što sam napravila veliku grešku u svom životu i upitala ga kao da mi sestra nije ništa u rodu i kao da se takve stvari uopšte pitaju: - Koji je tvoj pravac?

Njegove slike su mi se dopadale, ali nisam bila sigurna gde bih ih smestila i kako bih ih nekom opisala... Kao da se slike mogu objasniti: "Šta je pesnik hteo da kaže?" ili: "Šta je slikar hteo da naslika?" Šta je hteo valjda je dao. Dobro, ima slika gde to stvarno nije jasno i potrebno je pola sata Marine priče u odbranu kolega, i dve debele strane teksta da bi se lepo objasnilo. Tada to smešno pitanje i ima smisla, ali ako ono ima smisla onda ga delo nema. Čuveno pitanje samim tim postaje suvišno, a situacija tužna, jer delo bez smisla, nejasnih ideja, loše sprovedenih, traži beskrajna opravdanja da ga podrže. Uglavnom bezuspešno. I opet dođemo do toga da Pitanju nigde nema pravog mesta.

- Pravac? – a tek ovom? Nini me pogleda razočarano.

- Da, pravac u slikarstvu – objasnih nemuštom slikaru.

- Moj pravac.

- Da, tvoj pravac – nisam shvatala da sam već dobila odgovor na svoje nemušto pitanje.

- Nema više pravaca, Nato. – Uneo mi se u lice, a ja se odmakoh ka onoj njegovoj slici. – Ne zanimaju me ni oni koji su bili, ni koji su sada, ni koji će biti – pokazivao je rukom tačke u vremenu. – Postoje jedino slike same za sebe. Baš me briga koji im je pravac. Pravac je moda u umetnosti.

- Razumem te potpuno, modu ne podnosim ni na televizoru. To je uniforma.

- A zamisli je u nečem tako ličnom kao što je slika?

Odlično, sada sam sve razumela, međutim, Nini se ipak zaputio svojim pravcem.

- Slikam svojim pravcem. O svetu imam svoju sliku, pa nek je i loša i ne valja, ali nju svetu i dajem. Nek se istoričari zamaraju pravcima, ako nemaju ništa pametnije da rade i ako ne znaju kako drugačije da nas sistematizuju po svojim knjigama. Sad su se istrošili u smišljanju pravaca pa su smislili kraj slikarstva! Kako ne smisle kraj književnosti? Kakav kraj umetnosti! Kao “sve je rečeno”! – Leđima sam već dodirivala sliku, dok me je Nini grdio kao da sam ja kritičar. Meni se samo svidela njegova slika.

- Kad ljudi prestanu da govore, osećaju i da postoje, onda će biti i kraj slikarstva – nastavio je. – Kraj je po toj njihovoj logici onda trebalo da bude kad i kraj prvog slikara na svetu. Svi pričamo istu priču oduvek, ali svako onako kako ume i hoće.

- Pa, jeste Nini... - rekla sam i napravila zaokret od zida ka čistoj teritoriji, a on je pošao za mnom da mi to поближе objasni:

- U slikarstvu postoji nebrojeno “izama”, modernih, postmodernih, naj-post-gej-modernih, koje slikar treba predano da prati, ako hoće da je “in”. Isto je i sa politikama koje se menjaju kako im drago. Ko sve da ih popamti?

Onda mi s jezika skliznu još jedno nesmotreno pitanje:

- A ne treba li umetnik da bude i angažovan, ako ne političan?

- Kako da ne! – planu, a ja ustuknuh ka jednom od pridolazećih posetilaca. – Svako iole originalan, samosvestan, svestan sveta u kojem živi, ko razmišlja svojom glavom i deluje u skladu sa svojim najiskrenijim i najintimnijim stavovima treba da prati modu! U bilo čemu!

- Pa, možda neko svet shvata kroz modu ili politiku – branila sam te druge, kad već nisam mogla sebe da odbranim.

- To mi je teško da razumem. Savremen si čim živiš sada. Ako si iskren u onom što radiš to se podrazumeva. Baviti se ličnim uverenjima i stavovima, a pritom biti i deo aktuelne mase, jednostavno ne ide. Toličke politike se izmenjaju tokom čovekovog života. Umetnik jednostavno ne sme da ih prati, pa nek mu i prebace da je glup.

- A ono “pridruži im se, ako ne možeš da ih pobediš”?

- Uvek možeš da sašiješ suknju kakva ti se sviđa, jel tako? Ne moraš da kupuješ samo ono što je u butiku – ponovo mi se obratio na mom jeziku. – Mene lično niko nije pitao kada je osmišljavao svoje umetničke i fešne projekte, tako da ja lično nemam šta da im odgovorim, osim “lepo je ko voli”... Možda nisam u pravu što mislim da je u životu važnije biti dobar čovek, jesti zdravo i po malo, raditi posao koji voliš – agitovao je zdravim životom usput – i da si sam kriv, ako nije tako. Politika, vidiš, nije dobra da postoji čak ni kao dežurni krivac, jer čovek sam sebe uljuljka u svoju nevolju i lenjost, verujući da mu je neko drugi kriv... Možda ne valja ni što ne verujem u ničije ideje, osim u svoje...

- Ali neko mora da brine i o danas i sutra i tome kako će svet da izgleda, a umetnost tu viziju treba da promeni i iskritikuje, da utiče...

- Može čovek i tako da gubi živce, a mogli bismo da živimo i bez ljudske vlasti nad glavom. Ima ko o nama da brine.

- Nini, pa ti si utopista – nasmejah se i rekoh mu u šta sam verovala, iako mi se nije baš dopadala takva postavka... zapravo, zavisilo je od pozicije. – Jači moraju da postoje da bi uposlili slabije, jer bi inače sedeli skrštenih ruku i sakupljali gadosti po glavi.

- Ti si luda! Zaboravila si da u toj postavci ustvari jači sede dokoni i smišljaju gadosti.

- Da – zamislila sam se - ... pa kako onda?

- Kućica u cveću, Nato! Baš me briga za istoriju umetnosti i kreiranje budućnosti: oblačenja ili stvaranja sveta! Svako nek radi svoj posao. Imam i ja svoj.

Završio je Nini svoj bunt, pa smo oboje zabrinuti nad sudbinom sveta i slikarstva neko vreme stajali kraj bezazlenih slika i ćutali. Da bi nam popravio raspoloženje, sažalio se na mene i na moje na početku postavljeno pitanje kad sam se naivno povela za onom “ko pita ne skita”, pa me je u narednih dvadeset minuta prikovao uz svoje slike prijateljski mi objašnjavajući kako su one u svojoj apokaliptičnosti ustvari stajale. Za svaki slučaj, više ništa nisam pitala.

Ostali slikari su bili rasuti u masi, a Mara je još pre izložbe izarazila želju da popije kafu, pa me je ostavila na milost i nemilost Ninijevom razgovorljivom egu, kao i podužem otvaranju izložbe. Sa sobom je povela Janka u baštu obližnjeg kafea, pretpostavljam da prodiskutuju u tih nekoliko minuta o smislu života. Upravo se vraćaju na vreme, da govornike isprate aplauzom i odmah otpočnu ugodno ćaskanje sa prisutnim ljubaznim ljudima.

U publici prepoznajem i neke poznate ličnosti. Tu je jedan glumac, i jedan filozof, ali njihovih se imena ne sećam. Verovatno letuju u okolini, jer ovde su bez otvaračke funkcije i muvaju se kroz masu tako reći neprepoznati. Zastajem u srdačnom razgovoru sa meni poznatim čovekom koji me je oslovio po imenu i upitao za zdravlje, raspoloženje i tačnu lokaciju moje sestre u ovom trenutku. Na prva dva pitanja sam imala tačan odgovor.

U masi prepoznah i ona dva mrguda. Sada su već iz nje štrčali kao da su bili osvetljeni neonskom reklamom. Bili su u svojim farmericama, prvi put obučeni prikladno prilici, jer noć nije bila topla, ali zato, potpuno blede u licu. Očito je da nisu marili za sunčanje i plažu. Da su se normalno ponašali, recimo da su razgovarali barem međusobno ili se čak i osmehnuli, možda bi delovali zanimljivo. Prišli su direktoru hotela i sva trojica veoma ozbiljno razmenili nekoliko reči, a zatim su zajedno izašli iz galerije.

Strpljivo sam podnosila gužvu, sve vreme se pitajući da se ne obukoh suviše lako, jer je napolju već duvao hladan vetar. Marina suknja koju sam obukla i zbog koje me sestra zasad samo značajno pogledala, bila je slaba zaštita od hladnog vremena. Posmatrala sam ostale žene. Neke su bile i lakše obučene, a nisu delovale zabrinuto za svoje zdravlje. Tim opažanjem umirujem sebi savest. Jedino me brine da nisu i lepše obučene. One moderne nisam ni pogledala.

Ugledah u masi Rokijevu majku, koja je s nestrpljenjem iščekivala svoj trenutak. Promocija njene nove knjige bila je zakazana za pola sata nakon otvaranja ove izložbe. Pridoh joj i upitah je za tremu, vreme početka promocije, a zatim, iza tog okolišanja i ono što me je zaista zanimalo, mada još jedno pitanje koje je zazvučalo kao pitanje osnovca upućeno astronautu:

- Da li ste prvo počeli da slikate ili da pišete?

Ceo život je radila sa školskom decom, zato je nivo pitanja nije iznenadio, pa je, u duhu svog životnog poziva, jezgrovito i slikovitim primerima iz svog detinjstva, objasnila kako su obe stvari od početka nastajale istovremeno, a bio je prosto slučaj da je životni put pre potvrdi kroz reč nego kroz sliku.

Pitanje sam postavila, jer sam dugo razmišljala o Marinoj tezi o jednom prekidaču u mozgu koji se, kako ona kaže, okreće po potrebi sa audio na vizuelno komuniciranje. Čovek koji slučajno ima talenat za obe stvari ne može, po njenom mišljenju, da potpuno funkcioniše istovremeno u oba talenta, već samo u svakom posebno. Čak i bez talenta za reč, jezik sastavljen od slova slabi na račun jezika površina boja, kao što i naš čovek nakon dvadeset godina u tuđini nije sposoban da lako sklopi domaću rečenicu, jer je dugo govorio tuđim jezikom. Kako mi je Mara objasnila, slikar jednako dobro i aktivno razmišlja, kao i čovek kojem su jače reči, ali sredstva koja slikaru služe da svoje misli iskaže potpuno su apstraktna, čak i kad je na slici sasvim realan prizor. Time je ona objašnjavala svoju nemušnost u danima kada puno slika. Drugima tada deluje uobraženo ili čak tupo i ona ih radije izbegava. Čak se i meni čini da joj oči tada imaju pametan izraz, ali me prepadne svaki put u nemoći da sastavi rečenicu kao ostali ljudi. Verovala sam da ima sposobnost da razume šta joj govorim, kad shvati da joj se obraćam, ali mi je odgovarala samo sa “da” i “ne” i rečenicama koje su bile štire i verovatno rezultat nekog razmišljanja koje im je prethodilo, a koje mi je često ostajalo nepoznato. Imala sam poverenja u nju, pa je u tim trenucima nisam puno pitala. Obično bi mi se to nepoznato kasnije samo kazalo ili bi ona sama o tome progovorila. Prihvatila sam je takvu, jer mi je sestra, ali sam brinula zbog onih kojima to nije, jer je često sa njima stvarala nesporazume. Nasuprot njenoj tezi, verovala sam da je “prekidač” stvar koja se vremenom i vežbom može ukloniti ili barem ublažiti. Htela sam Mari da

nađem lek, a Rokijeva majka mi je, svojim odgovorom, ali i svojim boravkom ovde gde je svakodnevno slikala, a sve nas okupljala oko sebe svojim dobrim rečenicama, dala nade da leka ima.

Nadu mi je ulivala i pojava brbljivih slikara, mada retka i time ne baš pouzdana.

Ugledah sestru u masi kako se susrete sa Milenkom. Progovori s njim kratko, a onda se okrete Niniju. Milenko priđe Blaži da nazdravi.

Brinula sam i za njeno emotivno zdravlje. Nisam shvatala šta se s njim upravo dešava.

U zadimljenoj, toploj i vlažnoj sali poslužili su još jednom piće pa nas pozvali na sprat gde će biti promocija knjige. Marijana i ja smo se uvalile, u gornjoj sali, u udobne fotelje, kraj Radmile, organizatorke kolonije, ljubazne i nasmejane žene, koja već godinama organizujući ovakve kolonije, beše luda od brige da sve protekne u redu, opet upita šta mislimo o celom spektaklu. Nas dve je umirismo rekavši da sve protiče u najboljem redu, da su stolice udobne, klima uređaj na pravom mestu i da se ništa ne brine. Ona se zadovoljno zaveli u svoju fotelju, razmišljajući o sledećim koracima dobrog organizatora, iščekujući početak daljeg programa. Nigde ne videh Milenka, a Mari na licu je bio duboko kuvajući izraz.

- Gde je ovaj? – upitah je šapatom, jer on beše tajna.

- Tu je negde – odgovori brzo, gledajući u jednu tačku u vazduhu.

- Šta se dešava? – htedoh da nađem bar jedan končić njenog zapetljanog klupčeta.

- Reći ću ti posle! – otkaçi me brzo, navodno se koncentrišući na pisca koji upravo ote reč žamoru u sali.

Ne mogu da verujem! Samo se pojavio i u momentu rasturio sav moj mir. Ne bi to uopšte bilo loše kad bi mi ga posle opet sastavio svojim prisustvom. Ali, ovako dođe, izbombarduje me sobom i ode! E, to nije fer. Uostalom, valjda sam i ja neka riba? Ne zaslužujem takvo neodgovorno ponašanje prema svom srcu... Ima da prekinem sve to, makar posle venula zauvek! Iako, zapravo sad venem zauvek... Da mi je znati kako mu uspeva. Nije lep, debeo je, bezobrazan, neuredan, puno puši i pije, ne pazi na sebe ni malo, a ni na žene za kojima juri misleći da ih sve voli...i ustvari ne voli ni jednu. Zašto mi se onda dopada? Pa, recimo, uvek je otvoren i iskren i baš sve mogu da mu kažem i znam da će me razumeti i uvažiti... ali to verovatno čini iz razloga što ga nije baš briga za mene. Naravno da se neće zadubljivati u nešto što već za koji dan neće biti tu. Valjda ću uspeti da mu kažem i to da je sad dosta bilo.

Majka Ludvig je ustala, pogledala sat, objasnila nam kojim redom će da održi svoje predavanje i izrazila uverenje da će sve to uspeti da stane u četrdesetpet minuta, kao da opet drži čas. Svaka čast, pomislila sam, ovo je prvi pisac koji ima razumevanja za izdržljivost koncentracije svoje publike. Počela je da čita svoju pesmu kao što bi čitala pesmu bilo kojeg drugog pisca koji je bio na redu u nastavnom programu. Začudo, saslušala sam je od početka do kraja. Bila je to pesma o razgovoru sa prijateljicom i njihovim gadnim slutnjama pred ovaj naš tužni ratni serijal. Osetile su obe sve gadosti koje su neki ljudi njima ne okrznuti smislili, a koje su potom usledile. Pesnikinja ih je verno pobrojala, bolje nego što bi to učinila sad da se na njih osvrne.

Šta bude posle sa tim ljudima koji se igraju drugima? Da li se razbole? Pate li bar zbog bubuljica? Daleko im lepa kuća. Obično filmovi i priče sa sve eksplozijama i krvlju ostave za sobom samo umor i utisak gađenja, ali ne i užasa. Ova pesma bez kapi krvi napisana pre nego što je bilo šta i počelo, budila je užas. Možda zbog slutnje koja je strašnija od samog njenog uzroka. Sve žurke su u glavi. Šta god da je, kada se desi – ili se preživi ili ne, pa se o tome priča ili ne. Ali očekivati bilo šta, pogotovo loše... I još kada se ispostavi da si bio u pravu – to boli.

Ali zašto opet boli nas, a ne one iz daleke lepe kuće? I zašto umetnik mora i o tome da misli kada stvara?

Svesnost i razumnost i u tako teškim osećanjima, pa i humor u njenim pesmama, spustili su uskovitlanu prašinu na tle u meni i vratili me u moju ličnu realnost. Udahnula sam duboko i skupila snagu za privatni rat sa sobom i Milenkom u sebi. Mada kažu da je najmudriji onaj ratnik koji ni ne dozvoli da do borbe dođe, pošto sam već propustila da budem toliko mudra na vreme, kao da ni mene niko ništa nije pitao, odlučila sam da mirno odem u boj bez obzira na njegov ishod. Srce uvek dobre stvari šapuće, samo ako naučiš da rasteraš strasti koje oko njega prave buku i pokušavaju da mu oponašaju glas. Jedino mirno srce zna šta mu je zaista potrebno. Mozak zna i da lupi.

Promocija se završila nakon obećanih četrdesetpet minuta. Nataša je pohrlila da čestita pesnikinji, kao i gomila posetilaca koji su se grabili za knjige. Nas nekoliko lenjih i neraspoloženih za gužvu, pošli smo ka stolu u susednoj prostoriji gde se opet služilo piće.

Milenko je završio razgovor sa nekim ljudima sa druge strane stola, a onda ga obišao, natočio piće u dve čaše i prišao mi pruživši mi čašu.

- Pa, dobro došla.

- Bolje te snašla.

Prolupetasma u trećem pozdravu ove večeri, ponovo se radujući susretu koji nikom ništa dobro do sada nije doneo.

- Nisi se još udala?

- Ne, koliko sam primetila.

- Kad misliš?
- Verovatno nikad.
- Nemoj tako, Maro. Treba da se udaš i da rodiš decu.
- Hvala na savetu.

Bio je to redovan dijalog koji smo izgovarali kao pesmicu svaki put pri prvim staloženim momentima naših susreta. Tako je utvrđivao da je vazduh i dalje čist što se mene tiče, a da i dalje nije kad je on u pitanju. Gde si, šta radiš, nastavili smo razgovor staloženo i prijateljski, dok smo očima razgovarali o sasvim drugoj temi. Bolje bi bilo da je obrnuto, jer mislim da nam je oboma na čelu pisalo kakav bi to razgovor bio. Zaključila sam to po Natašinom opominjućem pogledu, dok nas je obilazila da bi se pridružila Blaži i Janku. Pošto smo se ispitali za zdravlje, potražila sam pepeljaru i pronašla je u Blažinom “vlasništvu”. Prišli smo i mi toj pepeljari i ostalima.

Mara je flertovala sa Milenkom kao blesava. Bar da je bio neki ozbiljan čovek, pa da prestanem da brinem za nju. Kako samo ima hrabrosti da je saleće! Dosta mi je bilo i mojih briga. Sale je i dalje ludovao preko telefona. Tek sad sam očekivala cirkus u našoj vezi. Kako ne može da se opusti malo? Zašto misli da je ceo svet protiv njega? I to samnom na čelu! I kako je bio u stanju da me voli kad imam toliko mana, kako on tvrdi? Da li me zaista voli ili nas laže oboje? Toliko mi je bilo lepo ovde. Zašto se tako ne osećam i sa njime?

Rokijeva majka je bila zadovoljna svojom promocijom, kao i posetioci, koji su se već razilazili sa knjigama u rukama. Uzmuvali smo se i mi ne znajući kud bismo pošli dalje.

- Hoćemo li da odemo negde na pićence? – predloži Mara preostalim prisutnima – Janku, Milenku i meni.

- 'Oćemo da odemo na pićence? – utanji Milenko glas imitirajući Maru i odmahnuvši meko rukom. Verovala sam da bi to mogao biti kompliment Marinoj ženstvenosti u večernjoj haljini, jer se oboje nasmejaše, a ona ga navodno prekori nasmejanim pogledom.

Pošli smo na pićence, a ja sam se pitala šta to mukarce tera da kvare život sebi i drugima. Ne sećam se baš puno žena raspusnog bračnog života, koliko bih mogla da pobrojim muškaraca te vrste u svakom trenu.

III

Zašto muškarci varaju žene

Pronašli smo sto u zavetrini onog našeg kafića gde je muzika bila podnošljiva i manje bučna, a konobari takve brzine da ih je čovek prosečne dužine životnog veka mogao s lakoćom dočekati. Naručili smo piće relativno brzo i ćaskali o upravo otvorenoj izložbi, kafićima u okolini i doživljajima sa kolonije. Blažu su nam usput oteli ostali kolonisti i odveli u hotel na modnu reviju. Znao je gde smo i obećao da će nas kasnije pronaći. Nata je uglavnom ćutala kao da je lako uvređena i povremeno mrko gledala u Milenka. Izenada tresnu pitanje za naš veseli sto:

- Zašto muškarci varaju žene? – pitanjem odmah razjasni svoje ćutanje i mrke poglede.

- Varaju i one njih – odgovorio joj je Janko, već svestan čiji tabor treba da brani.

- Ne tako predano – ostala je pri svojoj slici o svetu. – Od mnogo žena koje poznajem svega nekoliko su prevarile svoje muškarce, a ne poznajem nijednog koji nije prevario bar neku svoju ženu. Znači, više od jedne – nagnula se nad sto i podigla obrve gledajući nas vrlo značajno – a pritom znam žene koje su imale samo jednog muškarca. – Prošara pogledom opet po nama, i nastavi izlaganje. – Čak ako i postoji neki koji još nije prevario svoju ženu, neće tako još dugo. Pre ili kasnije, svaki muškarac se stropošta u tu kantu varača.

- Nato, jel tebe to neko prevario? – Milenko je pokušao da održi vedru atmosferu, iako nije bio gluv.

- Naravno, pa žensko sam. Ali sad pričam uopšteno. Zaista mi nije jasno zašto je ta pojava toliko rasprostranjenija među muškarcima. Da li je to normalno? Da li je to jednostavno rezultat vaspitanja? Da li je priroda uredila tako stvari da bi nas na zemlji bilo što više?

- Kako to? – zaleteo se Janko.

- Dok su jedne žene trudne svojih devet meseci, a posle zauzete brigom o svom porodu, zašto druge da čekaju? – objasnila mu je to pitanjem, a onda se obrati prisutnim muškarcima, a ne onim tamo. – Možda ste vi zaista sposobniji da svoju nesebičnu ljubav podelite na više osoba suprotnog pola odjednom nego mi žene? Da li je to prava alturistička ljubav? I šta bi to uopšte bila prava ljubav?

Janku je bilo neprijatno, jer prvi put nije imao spreman odgovor i još nije bio maltretiran tom životnom pojavom. Milenku je ona već bila dobro poznata i jasno mu je bilo i da je on uzrok Natašinih pitanja, pa pokuša još jednom da je smiri tapšući je po ramenu.

- Nato, što se uzrujavaš! Ima nas raznih. Naći ćeš ti dobrog momka. Nataša se smiri, ali se ne umiri:

- Pa, možda smo mi pogrešno postavile stvari. Možda smo suviše posesivne, pa hoćemo da ljubav traje ceo život. Možda ona to nije u stanju. Možda je ljubav samo površna i kratkotrajna stvar, te je normalno da se sa jednog cveta kad precveta, a možda i pre, ako u blizini ima neki bolji, prelazi na drugi?

Milenko je shvatio dobro Natašin pravednički bunt ugrožene žene i zabrinute sestre. Isto tako je bio svestan da lepim rečima neće uspeti da je zaustavi pre nego što sama završi, zato je pametno rešio da se brani ćutanjem i osmehom.

- Izgleda da je sve ono ostalo u vezi ili u braku neka druga kategorija, odnosno navika, prijateljstvo, u najboljem slučaju poštovanje. Ili je to zapravo međusobna zavisnost, lečenje kompleksa i strah od samoće?

Momcima je već bilo teško da je slušaju, a ja sam nestrpljivo čekala da čujem šta još ima da kaže na tu temu. Ona nastavi ironično:

- Pa, ako je tako, a ljubav kratko traje, što je ne bi upražnjavali i češće od jednom u životu? Eto, žene se nekako naviknu na tu monogamiju. One su inače u stanju da vole svog muškarca i ako je kockar i pijanica i narkoman i lažov, pa i ako je vara. Malo se ljute, čisto iz pedagoških razloga, iz nade da će uspeti da vaspitaju i svoje "najstarije dete", - pogleda me – i to u slučaju da ih više jako ne pogađa poniženje preljube. Priviknu se i ćute. Pogotovo, ako je muškarac elegantan i drži do sebe, pa za švalerku znaju samo kum, dva druga i poslovni partneri, a kući kad dođe donese pare, izljubi decu, a ponekad i ženu. – Natoči sebi pivo u čašu, opet sa penom. – Većina žena, koje znam, žive s tim i čekaju verovatno, trenutak kada će on da onemoća i opet postane deo kuće kao i prvih meseci braka, te da tako provedu i poslednje godine istog.

- Nato... kaži šta ti je na umu – pokušao je Milenko da zaustavi bujicu predlogom o prijateljskom otvaranju karata, ali je Nataša ostala u rukavicama.

- Ništa. Samo me muči ta dilema, da li se uopšte nervirati zbog toga što si nekom dao sebe do beskraj, a neminovno je da to uzima kao nešto što se podrazumeva i još onda to traži i od nekih drugih... ili bar deo toga. – Pogledala je Milenka prvi put otkako je počela s pitanjima. – Šta raditi? Da li od toga praviti dramu ili se pomiriti s tim kao s kijavicom? Da li prevaru treba oprostiti... i kako se to uopšte postiže?

- Ma, ostaviš gada – reče joj Janko kratko, koliko je uspeo da se ubaci u njenu pauzu i shvati njenu priču.

- Janko, skoro svaki je gad! – smirenim očajem mu se unela u lice.

-Što mu se onda »daješ do beskraj«? - podrugljivo će Milenko.

-Da, to smara...- pomirljivo mu odbrusi Nataša.

U svima su se uzburkala pitanja i odgovori, ali više niko nije stizao deo reći. Nataša je duvala pitanja iz sebe kao vetar koji je počeo da luduje po bašti. Samo da opet ne razduva onaj požar, pomislila sam.

- A opet, ako je sve to normalno i ako žene puno drame oko te ljubavi i ako su već izrađale svoju decu, pa im ne smetaju stomaci, i ako su diskretne, recimo da ne zna niko na poslu, ni drugarice, samo kuma... pa zašto ne bi i ona u život sebi unela malo radosti?

Prisutni momci koji su se na Natašinu brigu sve do sada smeškali, naglo su se namrštili, a ona je nastavila:

- Zaljube se i žene u druge muškarce. Nije to da srce neće. Hoće, ali žene neće! One tada maštaju, poštuju svoju porodicu i svog muža prevaranta i ne smeju ni da pomisle da on to sazna, jer on ne prašta, pa to ni ne učine... A on ne prašta! – dramom u podignutom kažiprstu je obeležila poslednju rečenicu. – S kojim pravom, da mi je znati. Pretpostavljam, iz dva razloga. Jedan je u slučaju da je žena u reproduktivnom dobu, pa “šta ako zatrudni, a ono nije moje”! Dobro, to i da razumem, ali ta dilema se vrlo lako reši, postoje testovi za to. Po mom skromnom mišljenju nešto je drugo po sredi. – Opet nas je pogledala da proveri da li je pratimo. Naravno da smo je pratili i to uz povremene muške udahe vazduha u bezuspešnim pokušajima da otpočnu rečenicu u svoju odbranu. Bezuspešnim, jer ni pauze nisu bile nikom namenjene kao prostor za odbranu mišljenja, već za njen lični predah u borbi protiv nepravde. – Šta to? Ubeđenje muškarca da u intimnom odnosu on nju... ono. I on tom prilikom uživa u tom bezobrazluku, a ona valjda jadna trpi. – Momci se kiselo nasmejaše. – Ne znam sad baš kako to uspete da vidite u takvom svetlu. Kao: ja sam velik, moćan i razbio sam je! Jeste, to je vrlo muževno i može biti i privlačno u toj igri, ali ne i van nje. To je samo igra u kojoj se on znoji, suzdržava, muči, razmišlja kako da ostavi što bolji utisak, žali što nije telepata da joj čita misli, kreira čitavu koreografiju, a žena se samo opusti i uživa u njegovoj predstavi. Pa, ko tu sad koga? – Otpi gutljaj mlakog piva, zadovoljna svojom poentom. A Milenko je upita:

- Otkud ti to sve znaš, Nato?

- Čitala sam.

On opet otvori usta da nešto kaže, ali Nataša ponovo iskrсну:

- Mislim da u tom nesporazumu leži sva lakoća njegove preljube i težina njene. Muškarac je uvek muškarčina, a žena se, iako se lepše oseća i lepše izgleda posle toga, naziva jednim drugim, pogrđnim imenom. Pritisnutu takvim pogledom na svet, grize je savest mnogo više nego što muškarca možda grize njegova i ne može ponovo tako lagodno da sklizne u novu avanturu.

- Dobro – naletela sam na pogodan trenutak – šalu na stranu.

- Kakvu šalu, Maro? – činilo joj se da je izneverila njena štíćenica, a oči joj se uvećale do veličine tanjira.

- U pravu si sasvim, Nato, ali posredi je jedna sasvim druga stvar.

- Kakva stvar? – i dalje je bila razočarana i sigurno mislila da mi je od mozga danas preostao samo meki sivi mali sunder pun vode.

- Jedna mentalna razlika! – pogledi su sad sa strepnjom bili upereni u mene. – Koliko se razlikujemo biološki, ono: polni organi, hormoni, dlake i poneka kost, u tom procentu se razlikujemo psihički i emotivno. U pitanju je odnos osećanja i racija koji je kod muškaraca vrlo precizno određen i razgraničen, a kod žena je to jedna veoma fluidna mešavina. Svaka čast ženama dobrim vozačima, ali većina žena to ipak nije i to upravo zbog te razlike. Voze presporo ili prebrzo, zavisi od raspoloženja i temperamenta.

Naišla sam na zdušno odobravanje muškog dela auditorijuma, dok me je ženski deo i dalje razočarano gledao, pa upitao:

- A Julijana?

- Kažem, svaka čast. Ima ih, ali mnogo manje nego među muškarcima. Drugi primer: žena koja kod kuće ostavi bolesno dete, primorana da ode na posao, prvo što se sva izobliči od brige, a drugo što uopšte nije u stanju da se koncentriše na svoj posao.

- Jeste! Jeste! – Namerno sam previdela zdušno odobravanje slušalaca i produžila:

- Stalno misli na svoje siroto malo, koje se možda i odlično zabavlja uz televizor i ne ide u školu i po dvadeset osam puta na sat ga zove kući da proverava i savetuje malog bolesnika. Sad, od slučaja do slučaja je drugačije, ali nije joj lako. A njen muž? Otac tog istog deteta ode na svoj posao, radi kao i uvek što radi, zeza se, popije piće sa drugovima i ponaša se kao da je sve u redu. Naravno, po povratku s posla ode u apoteku da kupi lek i u socijalno da malom overi knjižicu. On misli na dete, brine se, ali racionalno. Mužu je savršeno jasno da ne može nikako svom detetu pomoći, ako će na nekom mestu u gradu da svisne od muke i ako ga konstantno uznemirava telefonom. On zna da mu najviše pomaže time što će svoj posao odraditi kako treba i ostati zaposlen, a kasnije u toku meseca doneti kući preko potrebne pare, lekove i overenu knjižicu.

- A što mi to pričaš? Kakve veze to ima sa preljubom? – Ne znam da li je Natašu više nervirao ton moje priče koji je ličio na izdaju ili zadovoljni muški osmesi.

- Ovo je bila ilustracija te razlike u jednom delu života. – Zatražila sam njeno strpljenje. – A sad, kako to izgleda u ljubavi. – Otpila sam i ja malo da osvežim grlo. – Muškarac će prvo dobro odmeriti, ne samo izgled, nego i narav, istoriju, vaspitanje, okolinu i perspektivu svoje potencijalne drage. Ako tu nešto ne štima, neće se ni zaljubljavati. Možda

će se malo pozabaviti, ako je i ona rada i mek orah, ali on neće zaboraviti da to nije ta prema kojoj se može opustiti i pustiti u osećanja i brzo će se izgubiti iz vida. Pokaže li se ona podobnom u svakom smislu, a zatim i neosvojivom, posle niza provera, pustiće svoje srce da zakuca koliko može.

- To ti govorim! – laknulo joj je, najzad.

- To je otprilike test sličan onom za Nasine astronaute – pojasnila sam priču. – A glupava žena? Kod nje je stalno uključen mikser. Ako muškarac uleti u neki pogodan trenutak u njenom životu, kad je ona namislila da bi se mogao pojaviti pravi i ako on bude srećne ruke i reči, da kaže ili uradi pravu stvar u pravom trenutku, makar bio potpuno irealan partner za nju – ušao je na velika vrata ili bar na neka mala, u njeno srce. Glava tu dalje nema šta da traži sve dok se ljubav ne istroši zajedno sa živcima. Ona će glavom objašnjavati svom srcu sve gadosti koje dopušta da joj ih on pravi. Opravdaće ga za neoprostive stvari i razumeće i najveće budalaštine.

- I nije čudo što se kaže da često veoma pametne žene padnu na budale – složila se sa mnom.

- Da, oni bestidno i razmaženo teraju po svome, posle onog slučajnog, očaravajućeg trenutka iz perioda njene slabosti, posle kojeg one ne mogu ni da ojačaju, a već su upletene u zamku koju su same sebi postavile i lucidno pronalaze nezamislive veze po ćoškovima svoga uma i svemira, kao opravdanje za sve loše stvari koje im njihovi dragani čine. Sve to prihvataju kao neminovnost jedne prave veze i duboke ljubavi, poput onih ljubavi u romanima koje nikad nisu jednostavne, s tim što će, jadne, misliti da je u njihovom životu u pitanju obostrana, prava i duboka ljubav.

- Sve se nadam da ja nisam toliko pametna – ote se Nataši pre nego što sam završila.

- Eto, zato Nato, žene pošto svoje telo i duh, misao i osećanje, shvataju i doživljavaju kao jedno, ne mogu da spavaju sa muškarcem, a da mu bar nešto od srca već nisu dale. Nikad to ne bude samo mali deo srca...

Govorila sam Milenku i on je to znao, iako sam gledala Natašu.

- Jeste! – opet je dobila stari elan. – I ne mogu tek tako da menjaju svoju pčelu za neku drugu, a otud i strah muškarca da ne bude prevaren, jer ne samo da to znači za njega da se pojavio moćniji mužjak na horizontu, već da će verovatno da bude i zauvek ostavljen ili više nikad voljen... Zato muškarci varaju svoje žene, zato što one njih ne varaju!

- Znači, ko se prvi seti? – ironično progovori Milenko.

- Može i tako da se gleda – rekla mu je Nata. – Kad se ona seti, on je prošlost.

U tom momentu naišao je i Blaža. Modna revija se završila, a on je, vedar i nasmejan, seo za sto.

- Šta je? Šta ste se snuždili tako? Nije vam valjda zima? Gde vam je mladost?

- Ne – progovorila sam jedina. – Imali smo malo predavanje na temu muško-ženskih odnosa sa aktivnim i pasivnim učesnicima.

Pogledala sam i jednu i druge. Janko je prevrnuo očima, Milenko se nasmejao i ispio iz čaše do kraja, a Nataša još stisnutih usta, ozbiljna kao nadureno dete, klimnu Blaži glavom.

- E, dobro je što sam to propustio. Trebalo je da vidite one mačke. Ne znaš koja je lepša!

Nataša i ja se pogledasmo i nasmejasmo, a on se obrati konobaru u dobar čas:

- Dete, donesi meni pivo i deci šta piju.

Sledeću turu, rasterećeni Blažinim raspoloženjem i prethodnim lakim okršajem, a možda i pametniji za kratko vreme, popili smo uz sasvim neobavezne teme koje je Blaža uvek nosio sa sobom. Recitovao nam je poeziju Ogdena Neša i dečije pesme, pa smo na kratko zaboravili da smo žene i muškasrci i uživali u primirju.

Ima li inteligencije u srcu

Vetar poče da duva svom snagom. Osetismo ga u našoj zavetrini, kao i nekoliko kapi kiše. Oblaci ne behu baš sasvim ozbiljni, ali ipak rešismo da bez žurbe pođemo. Bilo nam je već i vreme za spavanje. Nakon navale mog bunta zbog nepravde muškog sveta nad našim, Milenko mi je pripaljivao cigarete i točio pivo u čašu. Bez pene. Točio je i pripaljivao i Mari, naravno, ali i u tome sam našla potvrdu svojoj priči. Nečista savest uvek traži lepe manire.

Proslavismo ovo veče i izložbu i susret sa krivcem, pa pođosmo u hotel svi zajedno. Pozdravismo se sa Blažom i Jankom koji krenuše ka svojoj sobi. Mara me posla po ključ.

Učinila sam sve što je bilo do mene. Pametna je, tešila sam se, ne baš koliko i one pametne žene sa velikim greškama, starija je od mene, a i od one Mare koja se poslednji put susrela sa Milenkom, pa neka sama dalje odlučuje. Samo neka proba posle da mi se rastuži.

Repcionar mi zevajući dade ključ i ja se vratih do dvoje smutljivaca. Mara mi reče da je ne čekam i da će ostati još malo da popije kafu sa Milenkom za šankom recepcije koji je umorna konobarica već raspemila i zamračila.

Stigla sam u sobu zabrinuta za Maru i njene probleme. Soba je bila tiha, a napolju je duvao vetar. Legla sam u krevet i upalila noćnu lampu iznad njega. Uzela sam svoje književne rekvizite i počela njima i svojim zabrinutim umom da oblikujem misli u ideju.

Razmišljala sam nešto da napišem mali paranoični roman. Bilo bi u njemu nekoliko glavnih likova: prvo nekoliko ili jedan smutljivac, zatim istraživač ili više njih koji rešavaju problem koji misle da ih smutljivci prave, a za koji sumnjaju da ide sve do teorije zavere. I na kraju nekoliko sporednih likova sa ključnim rečenicama izrečenim krajnje nesmotreno.

Posle niza intrigantnih obrta u kojima svi pokušavaju da dođu do istine i žive svoje živote i lekcije kroz koje jedni od drugih uče, na kraju bi svako dobio ono što zaslužuje. Time niko, naravno, ne bi bio sasvim zadovoljan, jer ljudi redovno precenjuju svoje želje i mogućnosti. Ma koliko da postignu, uvek im fali baš ono nešto drugo što im život ni ne pruža, jer im istinski nije ni potrebno.

Likovi romana, tako, ne bi ni znali da su baš dobro prošli u životu, ali čitalac- bi, pošto je svrha kulture u njegovom edukovanju, a i lepo je u svemu se osećati najpametnijim. On bi se tako osećao, jer bih mu ja, kao pripovedač sve lepo objasnila.

Smutljivci zapravo ne bi ni bili smutljivci, jer zlikovci ne postoje. Postoje jedino ljudi, koji se opterete time da sami nose sav teret sveta na svojim leđima, pa žive uplašeni u paničnoj želji da im bude dobro.

A istražitelji bi zapravo bili oni koji sve živo procenjuju, sude i ogovaraju, zabadaju nos u tuđa posla, jer se boje suočavanja sa svojim poslom.

A radnja? E, tu sam malo naišla na problem. Ono što imam likovima u knjizi i van nje da saopštim, važnije je od same radnje. Zapravo radnja može da se odvija kako god hoće, ako su likovi podučeni pravim životnim vrednostima i ako su im temelji zdravi.

Prisetih se jednog Marinog putešestvija, pa dobih ideju. Evo, recimo, ovako:

Mala smutljivica odlazi na zimovanje na more. Pošto nema nikakvu drugu varijantu da na ljubljeno more stigne, prihvata poziv pet baba koje tamo same odlaze da se provedu pod blagom klimom mediterana.

Zašto je smutljivica? Zato što nikome nije jasno šta radi na moru usred zime, zašto odlazi na put sa pet baba, kako misli da se uklopi u aranžman gde svaki dan druga sprema ručak kad ne zna da kuva... I zato što nikome ne govori da najbolji deo svog beskorisnog boravka na moru u vreme kad svi svoje poslove rade punom parom, zapravo je prilika da vidi onoga za kojeg veruje da je njena velika ljubav.

Zatim njena ljubav – Veliki smutljivac. Nikome nije jasno šta on hoće. Nikome nije jasno da li on uopšte nešto hoće, odnosno da je u

nekačvoj Œemi sa Malom Smutljivicom. Dolazi i odlazi od nje kako mu se prohte, Œto takode nije lepo i ne zarezuje njene Œelje i Œivotne planove vezane za srečan i sređen porodično-umetnički Œivot u kućici u cveću.

Onda, babe. Njih pet kao pet dobrih ili već nekačvih vila, koje svojim osobinama i spontanoŒću, smutljivićine Œivce zateŒu do pucanja, kad Veliki Smut ŒiŒe i pravi veliki preokret u opŒtem emotivnom Œivotu.

Babe i njihove prijateljice, kao i prijatelji dva glavna aktera bili bi iŒtraŒitelji:

Njegovi iŒtraŒitelji se ŒaŒaptavaju u brizi da on ne postane alkoholićar, bez kuće, tople supe i jedne fiksne Œene, jer se opećen brakom predao poslu i zatvorio u sebe. Svi ostali, zabrinuto vrte glavom nad njenom sudbinom i sasvim su sigurni da je ona krivac, da joj nema spasa i da će da ide u zatvor, odnosno da ostane usedelica.

I sve tako do konaćnog obrta koji bih kasnije da smislim.

Smutljivicu, smutljivca, babe i drugare, ipak kroz Œivot vodi nada u ljubav i strah od njenog neostvarenja, Œto ih s jedne strane ćini pozitivnim likovima – znaći ne ide niko baŒ u zatvor, a sa druge strane te iste stvari ih ometaju da puste svoje Œivote da se odvijaju svojim tokom. Jer, koliko predanje kaŒe: nada baŒ i ne vidi dobro, a strah ima gvozdene noge koje najradije same sebe po ceo dan sapliću – ako uspeju da se pomere.

BaŒ i ne zvući kao triler, pomislila sam, ali budimo realni: Œivot je poput Œpanskih serija koje su, kako Œene kaŒu, poput Œivota. Œto razvućenije i obićnije, prića deluje Œivotnije i ubedljivije. Ćovek se sa takvom prićom najpre saŒivi. SaŒivljavanje je jednako uzbućivanju, a ono je reć kojom bi preveli stranu reć triler na naŒ jezik. Odlićno! I to sam reŒila.

A “paranoićno”? Za to ne moram da se brinem. U svakom satu svog Œivota, ćovek se oko nećeg nepotrebno brine, pogotovo kad je mlad, a svoju dugo gomilanu ljubav jedva ćeka da pruŒi nekom koga bi to usrećilo i za koga misli da je toga vredan. Postoji li veća paranoja od zalećene ljubavne priće. Pa, Œta je to onda?! Nije valjda ljubavni roman?!

UŒasnuh se i izgubih volju za daljim stvaralaŒtvom. Od sebe sam oćekivala viŒe.

Hol je bio potpuno prazan. Recepcionar je dremao, konobarica nas je posluŒila, zatim sela u ćoŒak, Œmirkala i pravila se kao da nije tu, a na dve barske stolice se zaplela moja Œivotna drama.

- Œta hoćeŒ od mene? – upitala sam Milenka, ljuta na ćinjenicu da je moj mir danas rasprŒen u jednom trenutku pod tuŒem i umorna od

takvih i sličnih trenutaka u svom životu. – Misliš da možeš samo tako da baneš i rasturiš mi koncepciju?

- Onda ti i nije neka koncepcija – odgovorio je i natočio svoje pivo u čašu.

- Jeste! – pokušala sam da odbranim svoj nejak stav u pola glasa, da osoblju ostavim što manje materijala za trač. – Svako u životu ima nekog ko mu svaki put iznova rasturi sistem. Ne zato što je lep, pametan i fatalan. Jednostavno, takav učinak u tom trenutku ima na neku osobu. Ja delujem tako na neke ljude, a ti deluješ na mene! I šta ja tu mogu?

- Šta ja mogu? – smeja se. Tako valjda čine svi ljudi koji odrastu sa namerom da uvek ostanu sigurni u sebe. Bez ljubavi im nekako izgleda lakše da se preživi.

- Možeš da me ostaviš na miru! Ako si tako pošten kao što mislim da jesi, nemoj me više zvati i prepadati ovako.

Ćutao je, zagledan u svoju čašu, a onda predložio kompromis:

- Dobro. Neću te zvati jedno godinu dana.

- Nemoj me zvati jedno petnaest godina! Nemoj me više uopšte zvati! Nisi fer!

- Šta ti je? – upitao me je. – Zar ne vidiš da ćemo se ovako susretati ceo život?

-A, ne! –sad me je već ljutio.– Neće moći! Ja nisam sportista! Hoću svog privatnog muškarca! Ako nećeš da to budeš ti, pusti me da te zaboravim i da se lepo zaljubim u nekog drugog... i rodim decu.

Nasmešio se:

- Ti bi ono da budemo zajedno po ceo dan?

- Neću! Šta ćeš mi ceo dan! – malo me prepade. – Ali, svaki dan pomalo... ili čak svaki drugi, to može. Nego, ti nisi u stanju za bilo kakvu pametnu vezu sa mnom. Možda ni sa kim! – Promešala sam šećer u svojoj kafi, pa izrekla više za sebe svoju dilemu. – Prosto ne znaš da li je bolje voleti ili biti voljen...

- Što si tako posesivna? Nemoj meriti ljubav i ko više voli. Nije bitno ko više daje ili prima.

Bio je u istom paničnom strahu od gubljenja slobode kao i Nata, ali ja ga nisam želela kao svoju svojinu. Jednostavno sam toliko volela svoju slobodu da sam ovo već smatrala vezom:

- Ko priča o tome? Ne merim ljubav, nego ti govorim da ne mogu da volim nekog drugog, ako volim tebe. Ne mogu ništa ozbiljno da napravim, ako me stalno podsećaš da postojiš.

Uzeo me je za ruku i značajno gledao u nju. Zatim je počeo da priča o svom braku koji je propao i kako je brak zapravo vrlo surova stvar. Na sebični trenutak setila sam se kako mi je ta vest da je opet sam, prošli put dala nadu, a onda sam se setila da narodna “dok jednom ne smrkne, drugom ne svane” u ovom slučaju, uopšte ne govori o tome

kome sviće, a kome smrkava. I onako mi se ta krilatica nikada nije dopadala, tako zlorada. Što uopšte čovek da ima veze sa tuđim smrkavanjem, ako želi da mu svane. U svakom slučaju njemu se smrklo, a to mi se takođe nije dopadalo. Kakav god da je, trebalo je da i on bude srećan.

Slušala sam ga kako priča, shvatala zašto je propao i on i njegov brak. Iz straha da mu se snovi o dvema ljubavima neće ostvariti, jednu od te dve nije ni sanjao. Ni kad se ženio. Ili romantika jednostavno ne priliči pravom muškarcu?

- Život sa umetnikom je nemoguć – završio je svoju ogradu od ljubavi i veze.

- U pravu si. Zašto uopšte i ulaziti u brak i praviti decu, kad možeš lepo da živiš sa roditeljima, sam... ili možda u nekoj komuni... Ma, neću nikad da se udajem. Svi ste nenormalni... Zar još postoji neki ludak koji bi hteo da ima petoro dece... - ćutao je, a ja sam još dosolila - danas je to prosto nepristojno.

Ćutali smo ponovo. Srkala sam svoj naprstak kafe i razmišljala o našoj problematičnoj sorti.

Umetnik stvara u osami. Umetnost se prima u osami. Da li je taj momenat samoće neophodan da bi čovek zaista bio slobodan? Da li je ta sloboda uopšte toliko bitna? Da li su ti trenuci kada oplemenjuješ sebe dajući umetnost ili je primajući, nešto uzvišeno u odnosu na ostale važne životne pojave kao što su brak, potomstvo, plata... ili su najuzvišeniji sebičluk, s obzirom na to da smo zaista srećni i slobodni samo dok radimo, čak i kad ne ide dobro i dok nas buduća dela muče? To zaista jesu patnje, ali ne odustajemo. Lakše odustajemo od ljubavi prema čoveku nego od svog unutrašnjeg blaga. A onda, da li su to prave ljubavi ako nas u tome ometaju? Naši ljubavnici traže, ne dobijaju od nas i napuštaju nas ili mi njih, pod pritiscima nerazumevanja i prebacivanja. Ko je u pravu? Da li je pogrešan put pokušavati da voliš, iako voliš i svoje stvaranje, ili su pogrešne ljubavi u pitanju? Jesmo li sebični i hiroviti? Ili su to možda oni sa kojima pokušavamo da se volimo? Hoće li nam Bog oprostiti, ako je u pitanju hir? A opet, ako je ta ljubav prema umetnosti i zadovoljstvo koje nam ona pruža i naša večita radoznalost, Njegova ideja, da li nam namerno uskraćuje "normalnu" ljubav? Ili joj, u stvari, postavlja više zahteva? Ili je ovo samo pogrešan frajer.

Kako bih zaboravljala da mi nije ove umetnosti? Vezla bih, verovatno. Toliko je slatko sakriti se od svega iza posla, bilo kakvog posla, a pogotovo omiljenog... ali izgleda da se od ljubavi ne sme odustati... Moraćemo sve iz početka, ali svako za sebe. Kad ne znaš šta da uradiš, uradi ono što je moralno i pošteno... što bi rekla Julijana.

Zurila sam u praznu šoljicu kafe pitajući se da li je Milenko dobro i na vreme uradio kada se oprostio sa tananim osećanjima prema drugom ljudskom biću suprotnog pola, kad me prenu pitanjem:

- Onda, nećeš kod mene u sobu?
- Ne! – rekla sam. – Slaba mi je koncepcija...
- E, kakva si...
- Kakva sam?
- Oštra i hladna kao Namac.

Držao me je za ruke i pogledom proputovao kroz moje zenice sve do potiljka, u želji da me predomisli. Bila je to, na delu, moć velikog vasionkog broda koji je u svoj gravitacioni zrak uvukao malu izviđačku letelicu. Mala letelica je, tako paralisana, ostala u odnosu na liniju večnosti nekoliko vekova, a u odnosu na moje vreme, čini mi se nekoliko sati.

- Idem da spavam! – najednom je mala letelica izvela džedajski manevar i spasla se samo snagom volje. – Vidimo se sutra. – Ostala sam na svom kursu.

Ipak smo se još i poljubili pre nego što sam se zaista teleportovala u svoju sobu. Konobarica je u međuvremenu sklonila i poslednje piće sa šanka, obrisala šank i dobila povod za trač.

Na stepeništu sam se okrenula i poput diva u filmskim “tugama na rastanku” poslala mu jedan vazdušni poljubac. Osmehnuo se, zavrteo glavom i pošao da spava.

Stigla sam u svoju sobu. Nataša je već spavala. Spolja se čuo poznat šapat kiše i kroz otvorena vrata terase ugledah prozračnu zavesu od vode. Najzad se spustila. Sada će ugasiti i poslednju opasnost od bilo kakvog požara. Ostavila sam otvorena vrata da bih mogla da uživam u svežini opranog vazduha. Pokrila sam Natu da ne ozebe. Nije me ni primetila. Legla sam i ja u krevet i dobro se pokrila. Nataša je disala ravnomerno kao što je i kiša padala. Dva dosadna i meka zvuka su se u beskraj ponavljala, a ja sam ležala u svom krevetu i gledala u tamni plafon. Krećući se brzinom od trideset kilometara u sekundi, rotirala sam zajedno sa svojim krevetom, ovom kišom, Natinim besvesnim stanjem, mrakom naše sobe i Milenom u jednoj od hotelskih soba, oko Zemljine ose i dalje njenim putem oko Sunca, koje je zajedno sa nama i svim ostalim kuglama koje je privuklo, putovalo ka zvezdi u sazvežđu “Lire”.

Pored mene je sa jedne strane bila veš-mašina i zid sa druge. Čučala sam u tom budžaku plašeći se da izađem, plašeći se i samog straha. U tu čudnu kuhinju ušetao je Indijanac, go do pojasa, mlad, ali sa dugom sedom kosom vezanom na potiljku u rep. Na levom ramenu imao je urezan, širokim belim linijama, neki astečki simbol. Pružio mi je ruku prijateljski sa željom da me izvuče iz mog budžaka. Budžak je nestao, ali sam i dalje ostala skupljena pod tammim plaštom sa kapuljačom da

lebdim usred svemira. Između galaksija zaista nije bilo ničega. Zvezde su bile daleko u svim pravcima oko mene. Tu sam se osećala bolje, ali i dalje zbunjena. Indijanac je leteo kroz prostor kako je hteo, kao Srebrni letač. Napravio je jedan krug oko mene i u letu se, došavši mi s leđa, nagnuo do mog uha. Šapnuo mi je rečenicu kojom je čitao moje misli. Da bih shvatila šta radim tu lebdeći skupljena pod plaštom, izgovorio je umesto mene: “Ja sam usamljena zvezda zarobljena u kavezu svoga srca.” Zatim je odleteo svojim putem, a ja sam se probudila.

Kavez mog srca? Strah? Ponos? Gordost?! Širom otvorenih očiju zurila sam u mrak.

Kakva je korist od boravka u svom svemiru, kao zvezdani potencijal, kad lebdeći skupljen u sebe, nemaš kome da zasijaš? Možda je bolje tresnuti na zemlju. Zemlja nije neki spektakl i pomalo je nesigurno mesto, kao džungla van kontrole nas pojedinaca... ali tamo bar ima društva. Vredi probati. Možda me neko prepozna kao kamen meteoritskog porekla, sastavljen od nepoznatih metala, te me ponese u džepu sa sobom, »za sreću«.

Možda tako, barem, zasvetlucam?

Čemu služi priroda

“Zašto zevamo
(po Nataši Tesli)”

“Ne, nije u pitanju samo pospanost, ni dosada, ni gubitak kiseonika. U pitanju je sasvim očit gubitak energije. Ona se lako uspostavlja zdravim životom, mirom i praktičnošću.

Svaka uzaludnost, bio to nerad, nemir, nerazumevanje i nezdrave priče ili zagušljiv, nepokretan život dovodi do rapidnog gubitka energije. Zev je samo fizički vapaj duše za dodatnim gorivom. Njena crvena kazaljka na nuli. Nekad iz sasvim normalnih razloga kao što je zdrav umor od korisnog rada, pri kojem i dalje pokušavamo da funkcionišemo umesto da snom nadopunimo rezervoare. A nekad je opet tome uzrok nečiji vrlo frustrirajući i besciljan monolog, film bez poente, knjiga bez motiva za čitanje ili zadimljen kafić bez ijednog razloga za ostajanje...

U svakom slučaju u pitanju je rad protiv sebe i siguran znak da akciju treba usmeriti u pravcu osnaživanja svoje duše: idi da spavaš, prebaci kanal, promeni temu, knjigu, sagovornika ili kafić.”

Sklopih svoju sveščicu na grudi, pa se zagledah u prirodu kroz vrata terase. Zapisah jutros svoje tumačenje Marinog tumačenja Teslinog tumačenja “problema uvećanja čovekove energije”, ovim primenjenog na pojavu zevanja. On bi verovatno i to objasnio nekom zgodnom

jednačinom, koju bi Mara rastumačila, ali meni i ovoliko od znanja beše dovoljno da zevam čitavo jutro.

Čitav dan beše prijatno lenj. Mara je izmenjala sa kolegama slike i već ih spakovala u moju ljubljenu torbu koja sve trpi. Ovde više nismo imali nikakva posla osim odmora pred sutrašnji put. Sedeli smo kod Blaže i Janka u sobi i pili treću kafu od jutros. Blaža je svirao nešto za sebe na gitari, a Janko je brisao sto i tepih od mrlja kafe koju je opet prosuo po mojoj nozi.

- Sve je jasno što se očuvanja i uspostavljanja energije tiče – reče Janko ozbiljno zamišljen – ali uvek zapnem kod njenog usmeravanja – i on je čitao te knjige.

- Kako jeste, tako biva – razjasni mu Mara novom jednačinom sa četiri nepoznate.

- Od koga si to pokupila? – pitala sam je umorno

- Od Julijane – reče tonom “pa, zna se” – ranije sam stalno tražila neku suprotnu logiku, a sve je zapravo bilo jednostavno i izvedeno iz postojećeg.

Opet smo začutili...

Mara zamoli Blažu da joj opet otpeva onu grčku pesmu od koje nismo razumeli ni reči, ni mi, ni Blaža, ali pravi Grci su mu rekli da je izuzetno tačno skinuo tekst. Pesma je bila lepa i nikome nije bilo bitno o čemu Blaža peva i da li joj tačno izgovara reči. Muzika je bila tačna i to je prijalo. Mara je pevala sa Blažom mmm-tekstom, a ja sam tražila zaostale mrlje kafe na svojoj nozi kao i potencijalni užas od neke krišom izrasle dlake.

Sa terase je dopirao predivan dan. Bio je bistar i topao, taman toliko da se može izdržati. Kiša je noćas svu prašinu dobro prilepila za zemlju i ostavila za sobom korisne nam jone i onda otišla nekud svojim putem. Sa plaže ispred hotela, za kojom sam vapila sve ove dane, dopirali su vriska i žamor dece i odraslih. I ptice su letele visoko.

U naš podnevni kafeni hedonizam najjednom zadihana utrča Radmila, organizatorka kolonije.

- Vlasnici galerije su nas pozvali u onaj svoj kafić na obali mora. Predivno je tamo. Hajde, nađite neka kola, pa pravo tamo!

Zagledasmo se zapitani ko bi mogao da bude žrtva.

- Pozovite Milenka! – reče Radmila, a mi svi pogledasmo u Marijanu. -Hajde, dušo, molim te. Videćete kako je divno! – reče mojoj sestri i odjuri dalje svojim poslom. Mara pozva telefonom Milenkovu sobu i ugovori ekskurziju za četiri sata.

Tačno u četiri krenuli smo Mara, Janko, Blaža i ja Milenkovim kolima, s Milenkom svakako, do malog raja koji je do juče bio u životnoj opasnosti. Radoznalo smo iščekivali da dođemo tamo i vidimo šta se zapravo dogodilo. U kolima ispred nas bio je još jedan deo kolonije koji je znao put kojim se juče nije moglo proći zbog opasnosti od izgorelih grana i šipražja koje je tada još ponegde gorelo.

Brdo je zaista je izgledalo sablasno i s jedne i s druge strane puta. Čak je i kamen bio crn. Ponegde je iz spaljene zemlje štrčalo pokoje podnožje stabla masline. Decenijama su po celom brdu rasle i rađale masline, a sad su u samo nekoliko dana potpuno nestale kao da ih nikada nije bilo. Crni patrljci sablasno su upirali u sunce žaleći se na vatru koja ih je uništila i govoreći o moći prirode koja u svom naumu začas promeni pravila igre i njene aktere. I kome da se žale? Ne verujem da su se i ova brda žalila. Ona su imala strpljenja i vremena pred sobom. Pretrpela su i puteve kojima ih isekeše i tunele kojima ih izbušiše, pa će pretrpeti i ovaj požar kao veliko spremanje pre nego što opet započnu život ispočetka.

Nakon kratke vožnje stigismo na parking na vrhu malog i starog čarobnog mesta. Kuće su bile kao iz snova onih koji vole mala, stara i čarobna mesta. Teško se dalo zamisliti da je na nekoliko metara odavde do nedavno besneo požar. Kiša je oprala i poslednje žiške vatre. Vazduh i boje mesta bili su sveži i živi.

Silazimo niz uske kamene stepenice između kuća i terasa prepunih tropskog bilja, koje se nižu jedna pod drugom u nivoima. Dišemo punim plućima vazduh pročišćen od dima i prašine, kao i kiseonik koji je vatrom netaknuta šuma obavijena oko ovog starog naselja otkidala od sebe. Uska staza sa stepenicama se spuštala od kamenih kuća dalje kroz pitomu šumu. Dugo silazimo njome i iščekujemo svaki čas da ugledamo more koje je dovde mirisalo. Shvatam da najzad kročim lepotom, kroz pravu prirodu, daleko od urbane sredine, urbanih ljudi i svog urbanog života. Maru, koja je lebdela po stepenicama, vratih u svoj problem. Ona je izgledala kao da je rešila svoj, ali moj je i dalje goreo.

- Ne znam ni kako bi se nešto sad moglo popraviti između Saleta i mene.

- Teško, Nato. Ne bih da budem zlorada, ali vašom vezom je protutnjao požar od uvreda. Prirodi su potrebne godine da se posle takvih stvari oporavi, ali uvek ostane u strahu od piromana. Sale je u tvom životu potvrđeni piroman. Kao i ti u njegovom. Tome nema leka - kratko mi odgovori i pridrža se za svoju haljinicu vrlo sigurno koračajući niz stepenice. – Mani se, Nato, razbolećeš se od tolikog besa. To nije tvoj čovek.

- Ipak je bolje voleti nego biti voljen – zaključila sam.

- Za ženu je bolje da je voljena, a za muškarca da voli, jer mi volimo da znamo na čemu smo, a oni ne. I samo tako su svi zadovoljni...

U suštini sve je stvar izbora - sve može da funkcioniše, ali ako bi da budeš i zadovoljna, onda poštuju prethodno i ne brini. Iz toga proizilazi i sve ostalo: žene se lepo femkaju, ustvari ne pristaju na ništa manje od ljubavi i sigurnosti, a muškarci kuliraju, odnosno ne pristaju na ženu koja luduje za njim, a da mu nije prethodno ostavila prostora da je osvaja. Čiča miča i gotova priča. Razumeš sad? Uostalom ti nisi voljena, ako si u ovakvom stanju od ranog jutra.

- Nego šta sam!

- Predmet posesivnih želja... opsesivnih... sama si rekla.

- Da... požar... bes - zamislih se. – Da... to su u stvari samo strasti.

Zato se mi sudaramo... On nestrpljivo zahteva moju ljubav, jer zapravo samo želi da me ima. Nisi ti baš tako glupava Maro.

- Hvala - otpeva.

- Hoće da me poseduje kao stvar! A čak ni stvar ne možeš da imaš.

I ona ima svoj život. Možeš da je zarobiš i čuvaš dok si živ, pa se za to vreme zove tvojom. Kuda posle da je poneseš sa sobom? Posle tebe će sigurno pripasti nekom drugom i više nije tvoja. To znači da ni njena suština nije u tome da bude nečija. Jednostavno bila je kraj tebe zato što je lepa, draga ili korisna, a ti si je strasno svojatao. – Hodala sam za Marijanom i otkrivala svet. – Ne poseduje čovek baš ništa osim Boga u sebi, ni svoju sudbinu, ni zdravlje, ni kuću, ni decu, ni tapiju na čoveka... ni mačku! Imaš samo ljubav, ako je hoćeš. – Bila sam presrećna zbog svog zaključka i slobode koju iznenada dobih, a Mara, za koju sam mislila da me ni ne sluša, zastade, okrete se i zagleda u mene:

–Ko je ono rekao da je pravi put neugledan i bez mirisa? Jel Lao Ce?

Slegnuh ramenima, a Mara doda:

-Sve se to izdobra. Sve je u redu, zapamti, sve ide po planu.

Ni na ovo stvarno nisam znala šta da joj kažem. Možda stvarno i nije pričala sa mnom.

- Otkud si ti tako vesela – upitala sam je. – Jel' to zbog sinoć?

- Da.

- Pa, šta je bilo? – bila sam radoznala.

- Sanjala sam.

Odgovorom me je isprva razočarala, ali je popravila utisak nakon što mi je opričala svoj noćasnji san o ponosu i strahu.

- E, kad bih i ja sanjala kako svojih problema da se rešim – rekla sam kao i svaka mlađa sestra tonom “hoću i ja to”, a onda setno zagledana u krošnje palmi i borova iznad nas reših da i ja nju zaspem jednim svojim značajnim snom dokazujući da i ja umem značajno da sanjam:

- Ja sam jednom sanjala da mi je Bog došao u goste...

- Jel? Kad?

- Još davno.
- I šta je bilo?

- Zapravo, ogromna glava stvorila se nasred naše sobe. Bila je velika od poda do plafona, lepa i prozirna, prelamajući se u svim pastelnim bojama kao da je od vode. Soba je bila osvetljena kao da je i napolju i unutra najlepší i najsunčaniji dan... Onaj prolećni kada se najlepše diše. Mogla sam da prođem kroz to lice i prolazila sam. I bila sam neizmerno srećna što je odlučio da me poseti. Sijala sam od sreće, a On mi je onda rekao nešto suštinski značajno i važno. Samo jednu rečenicu za čitavu budućnost i meni je sve bilo jasno... Bar to što treba da mi bude jasno.

- Pa, šta ti je rekao? – upitala je nestrpljiva da sazna mudrost.
- Zaboravila sam.
- Što nisi zapisala?
- Ni to jutro nisam znala, ali je osećaj bio predivan... Kad bih opet sanjala takav san...

- Laste – prolaste... jeste, sad vam je lepo da se šećkate ovuda, a što smo mi ovih dana pobeleli od brige! Gde ste bili prekjuče? Svo lišće nam se nadimilo! Pogušismo se. Jesam li ja zato strpljivo iz godine u godinu po kiši i vetru, žezi i ciči zimi, rastao? Da ne pade kiša sinoć...

- Hajde Bore, što si tako nakrivo nasaden od jutros?
- Oduvek sam bio. Tako sam namerno počeo da rastem, al' kud baš ovde kraj tebe.
- Ludice, – nasmejala sam se –vetar te je tako oduvao kad si bio mali.
- Kud nije dalje?
- Vidi kako su slatke one dve devojčice što šetaju našom stazicom, bez ijedne brige na svetu cvrkuću kao ptičice. Tako mi je drago da sam ovolika narasla da mogu da ih sakrijem od dragog nam sunca, znaš kako su osetljivi i što mi je ovoliko lišće da mogu svim tim kiseonikom da im obavijem pušačka pluća.
- Ništa ne vidim od tebe Palmo. Praviš mi hlad.
- Štitim te, mili. Znaš kako ti je pozlilo letos... Tako si požuteo da sam se uplašila.
- E, hoću baš da požutim i hoću na sunce...
- Smiri se dragi, dobićeš pepelnicu.

U pejzažu je kroz sveže opran vazduh sijalo sunce i jasne boje.

Silazimo i dalje kroz šumu jedan po jedan, svako svojom brzinom, pa se razvlačimo u nizu po celoj šumi. Zbog silnih okuka staze i drveća svuda oko nas izgledalo je kao da smo same na svetu. Posmatrala sam lišće i granje kako se presijavaju na suncu koje je probijalo sa svih strana. Obogaćena ovim pejzažom, rekoh Mari:

- Da znaš da je i čovek kao biljka. Ne traži puno, samo povoljnu klimu, toplinu i to mu je dovoljno da raste, miriše ako ume i daje plodove od sebe...

- Nato, pa ti si pesnik! – Marijana je osetila da sam već mnogo bolje i počela da zbija šale sa mnom. To mi je bilo drago, pa sam nastavila:

- Ja leti svoje cveće zalijem uveče, ostatom godine to uradim ujutru. Uklonim lišće koje je uvelo. Ne čupam mu sveže izdanke i grane. Kažem mu lepu reč kad malo svene i izvinim mu se ako se slučajno očešem o njega. Držim one biljke koje vole sunce na prozoru, a one snebivljive malo podalje, ali na svetlu. Ne zalivam ih svaki dan, samo kad zemlja malo posvetli od suše. Uživam u svakom novom listiću. I one to znaju, a kad neka procveta radujem se kao dete, makar imala i najsmešniji cvet!

- Znam. Sećam se kad ti je ljuta papričica izrasla u saksiji.

- Da! – setih se i sama. – Celo leto nisam znala šta gajim, ali mi je bilo žao da joj počupam travke. Kako li je uopšte dospela do naše terase? Stvarno su joj cvetovi bili ružnjikavi. Ali i njih sam volela. Vidiš, i to stabaoce je pustilo od sebe sav kvalitet koji je imalo i plod.

- Plod se naročito dopao tati. Ulepšao mu je sve zimske pasulje!

- Možda sam i ja kao ta paprika – smešna, ljuta i slučajna, ali sam živo biće, svrsishodno. Zalij me pažnjom, ostavi me na suncu i čekaj da porastem. Ne možeš terati biljku da joj bude dobro i da joj se raste, ako je ne voliš. Naravno, postoje i trikovi za to, ali najbolji trik je Poznavanje, Poštovanje i Poverenje – podigoh kažiprst podsećajući Maru na svoja prethodna saznanja.

- Za čoveka ili za biljku? – upita me tupo.

- Za oboje! – štreknuh se, a zatim se bespovratno zaneh u pejzaž.

- Ja volim bajke i svet sazdan od lepota – Nata je započela odu prirodi, dok smo silazile ka moru. Bilo bi lepše da smo to mogle da učinimo u tišini, ali barem nije tražila sagovornika. – Volim šume iz bajkovitih filmova, sitnu maglu i isparenja bilja i životinja u šumi, visoko drveće i malo bilje oko njega, prozračnost mase lišća i svetlost koja se u snopovima probija kroz nju. Volim tu atmosferu najprirodnije lepote prirode, kad ne znaš da li taj pejzaž pripada uopšte nekom vremenu i prostoru ili je sve to deo mašte, mada čovek ni u snu nije maštovit koliko

priroda. Možda je tako bajkovito svako mesto na ovoj planeti gde sva vlast pripada flori i fauni iako ni ne znaju šta je to vlast, pa žive, dišu i umiru u svojoj lepoti i miru. Šume nose zadivljujuću energiju dobrote. Volela bih da u svom dvorištu imam jednu šumu. Ne mora da bude moja, samo da je niko ne dira i da mogu njome da krstarim i njenom lepotom da se hranim. I da u njoj najopasnije životinje budu veverice, - okrenu se pecizirajući svoju idlu, da se nešto ne iskomplikuje - ipak, nisam ja neki šumski avanturista. Ovakva šuma bi bila odlična – za dvorište... Biljke, a ni životinje, ne znaju šta je to zavist, ljubomora, sitna zloba, frustracije, stres i turbo. Samim tim ne mogu biti tako emotivno ispreturane kao mi. Sve i da hoćemo ne umemo jedni drugima da pružimo lepotu i tihu ljubav. Ne možemo od straha i slabosti. Kada bi svaki čovek mogao sam sebe da napuni lepotom kroz molitvu, šetnju kroz šumu, plivanjem, pravljenjem hoklica ili već ko šta ume korisno, a u čemu uživa, mislim da ne bismo voleli tako bolesno, posesivno i patetično samo jednu po jednu osobu ili jednu po jednu državu. Zadržali bismo sebe, a umeli bismo da poštujemo druge i da ih prihvatimo takve kakvi jesu. Pustili bismo ih da žive, rade i vole, a oni bi pustili nas, i svi bismo bili srećni...

- Znaš šta, ti što vole ceo svet uglavnom ne vole nikog! - razgrnula sam, ipak Natašinu bujajuću šumu filantropije.

- Pa, izgleda da ta harmonija i nije stvar kojoj treba težiti na globalnom planu. Postoji Neko pametniji od nas da o tome brine i da voli sve ljude na svetu. - Rekla je lepršajući niz stepenice. Od početka ove staze i raspoloženja od jutros, do ovog raspoloženja... Ona stvarno voli te biljke...

-A, jeli, Nato, a šumski insekti?

Pred nama se najzad ukaza more. Staza nas dovede do male kamene plaže, sa krupnim kamenjem, okružene stenjem. Nekoliko ljudi je tu uživalo u popodnevnom suncu koje je lagodno prodiralo kroz ozonske rupe. Prešli smo nekoliko koraka po krupnom kamenju. Bila sam zadovoljna što sam ipak obula svoje bele patike i što neću izlomiti noge po neravnom tlu. Na sredini poluluka kojim je stenje ograđivalo kamenu plažu, bile su nove stepenice od kamenja koje nas uspeše na prvi od nekoliko nivoa na kojem je bila oaza za uživanje. Domaćini su izašli pred nas i pozdravili toplo celu koloniju, koja je u navratima navirala iz šume, i ponudili nam sto pod senkom suncobrana i jednog drveta sačuvanog usred šljunkovite terase.

Svaki nivo terase bio je oivičen žardinjerama od nepravilno sečenog kamenja, u kojima se guralo različito tropsko cveće

raspojasanih oblika i boja. Sa zvučnika pod krovom malog drvenog šanka, koji je jedini nad sobom imao zaštitu od sunca i kiše, dopirala je muzika iz tridesetih godina.

Sedeli smo opijeni mirom, dugom šetnjom i lepotom. Mara je nosila na glavi moj šešir, a na sebi je imala letnju haljinicu na bretelice sa cvetnim dezenićem, koja se do listova padala u širokim faltama. Bila je sasvim uklopljena u atmosferu. Na usnama joj je bio čudan blagi osmeh, a kroz naočare za sunce verovatno je gledala daleko na pučinu. Milenko je sedeo na trosedu za stočićem, koji su izneti na ovu terasu delovali kao dnevna soba pod suncem. On uze sa stočića neki debeli časopis sa šarenim stranicama i počeo da ga lista. Blaža je uvijao cigarete i slagao ih polako na sto, jednu pored druge. Janko je sladio svoj espresso, Nini se besciljno šetao terasom i šušкао sandalama po šljunku. Uča se pridruži Milenku u pregledanju šarenih časopisa za gubljenje vremena, a Pera siđe niz stepenice i ode da se sam bori sa talasima što lenjo zapljuskuju kamen. Razgovori koje smo vodili bili su vezani za lepotu ovog mesta, za hvalu domaćinima na vrednoći i dosetljivosti i za spasavanje meštana, kuća i inventara od požara.

Mir. Svi smo obuzeti tim mirom. Mir je toliko lepa stvar. Svaki put kada me napusti mislim da je to ustvari jedna dosadna stvar, pa mu nema potrebe tako predano težiti. Svaki put, dok me, sam od sebe, ne iznenadi ponovo. A onda se isto onako panično, kako se bojim dosade, uplašim i da mir neću znati zadržati. I on ode.

- Čak i sunce ovde ima takvu putanju da zalazi tačno po sredini mora koje se odavde vidi – nepovratno oduševljena beše Mara. – Čitav dan je ovde sunce. Ni za jedno brdo ne zalazi da završi dan pre vremena. – Ispi kafu, te nakon svog astronomske - poetskog trenutka, ode sa Jankom da pokvasi kupaći kostim u slanim talasima.

Kraj terase na najvišem nivou rasle su palme. Njihale su se na vetru kao što prave palme čine u pesmama. Pitala sam se koliko vremena je bilo potrebno da izrastu do te visine. Kojom brzinom uopšte palme rastu? Kad bih imala bar jednu ovakvu palmu u dvorištu! I dvorište!

Kakvo iznenađenje je bilo ovo popodne! Zar ovo mesto od kojeg i za koje smo strahovali danima, da nam pokloni najlepši trenutak ove godine! Možda se to ono nama zahvaljuje na brizi? Sa ovakvim mirom i bez ijedne brige i straha mogla bih planine da pomerim. Kad bi se zauvek ova lepota upila u mene!

I voda je topla kao u kupatilu... ne smeta mi ni sve ovo kamenje. Stvara dinamiku... ali zašto je prljava voda? Zašto samo to odskače od sve ove lepote?!

- Janko! – pozvala sam svog saplivača. – Šta je to s ovom vodom? – prekorela sam ga kao da je on tome kriv. No, možda je i bio, jer je imao spremno objašnjenje.

- Vidiš, Maro, nedaleko odavde, kao i nedaleko od bilo koje druge plaže u vodu se izliva kanalizacija.

- Ali ovo je neka pena! – prekinula sam ga.

- Da – bio je smiren i kao i uvek sa odgovorom. – Kanalizacija se pri puštanju u more prečišćava filterima. Sve to prolazi kroz čak tri filtera i povremeno i do plaže dopliva u vidu ovakve pene.

Nisam ga pitala kako je i to saznao.

- Odlično! Kupam se u peni nečijih prerađenih telesnih nus proizvoda! Pa, zar u ovakvoj čaroliji?!

- Šta ćeš – pomirljivo reče Janko i otpliva.

Dobro, rekoh sebi ne želeći da izgubim svoj iznenada ponovo stečeni mir, koliko razgrnem ove – pene – i očistim pred sobom put, toliko ću pred sobom gledati u more i uživati, a tek povremeno se osvrnuti na sve strane, čisto da vidim gde sam.

Još jednom smo se izubijali na kamenju. Mara je pobjegla iz vode na vreme, a ja sam opet rascepio koleno o stenje. Trebalo je više puta do sada da dođem na more. Ovo je ipak predivno. Najmlađi sam ovde, ali ne osećam nikakvu razliku u odnosu na druge. Ovaj mir nas je sve učinio bliskim. Svi sa osmesima i bez ijedne primedbe. Sigurno je to zbog muzike... Mara se popela stepenicama na kamenu terasu, prošla pored stola kolonista i nastavila onim drugim stepeništem do vrha terase. Iza narandžaste zavese na vrhu, u senci šume, postavili su savršeno belu i čistu ve-ce šolju. Kakav fazon! Presvukla je tamo svoj kostim i kao nova, sa osmehom upućenim sebi, vratila se u idilu. Milenko je propratio pogledom. Kakav čudan čovek! Čale mi je rekao da je ovamo došao zbog njih, da ih vidi, a ni sa kim ne priča. Nije niko besan ni na koga. Da se nije neko u međuvremenu zavadio? Ne verujem, lepo smo dosad svi razgovarali, a i Mara je ostala sinoć da priča s njim. Oni su drugovi. Blaža kaže da se godinama znaju. Baš je čudan Milenko. Izgleda strašno zamišljen. Kakve probleme čovek uopšte može da ima na ovakvom mestu? I ko da putuje sutra?

Skoro sam sav duvan zavio. Kome da uzmem praznu kutiju cigareta. Eno, Nata još ima jednu u kutiji. Ispio sam ledeni čaj u ovom malom raji, a sad bih mogao vruću kafu. Gde mi je sin? Eno ga na bedemu sa Radmilom i Marom kako mlata nogama po vazduhu i gledaju u pučinu kroz nečiji dvogled. Da su bar i moji, Mica i Marko, ovde sa nama da vide ovaj mir i lepotu. Jedva čekam da im se vratimo.

Kao kadar iz filma. Sivozlatni talasi u krupnom planu. Idemo kadrom gore i pratimo pticu. Leti... Vraćamo se na površinu mora i ugledamo glavu kupača koji se osmehuje drugoj glavi na koju nailazimo ako kadar pomerimo još u desno. Iza njih bi se moglo zamisliti bilo šta: i prekoekanski brod i ajkula i ostrvo s palmama... Ali iznenada u objektiv ulazi sasvim mutan objekat. To je još jedan kupač koji stoji kraj vode mnogo bliže nama. Objektiv izoštrava njegova leđa i hvata na njima čudnu belu šaru. Vrat, ramena i gornja polovina leđa do lopatica su sveže crveni, a leđa od lopatica na dole i uzdužni deo nadlaktice do tela sasvim beli. Zadržavam kadar na ovom čudnom detalju i shvatam da je to produkt prijatnog letnjeg popodnevnog dosađivanja na ovom prelepom mestu. Odnosno, da je persona sa šarom na leđima jedan od kartaroša za stolom do našeg i to baš onaj koji je leđima bio okrenut suncu. Stolica ga je delom zaštitila od prženja kože, a delom se našalila s njim. Ostala dva kartaroša su bile one dve nasmejane glave u vodi. Švenk u levo: Mrgudi! Opet! Izoštrila sam objektiv. Da, to su njih dvojica! Stajali su na steni koja se izdizala nedaleko od plaže. U farmericama! Ako su došli na letovanje zašto nisu poneli šorceve, ako su poslom tu, a znali su da je posao na moru – zašto nisu poneli šorceve? A i kakav im je to posao da moraju da nose stalno crne pantalone? Jedan je pokazivao rukom na šumu koja se izdizala iza naših leđa i prostirala sve do prvih kamenih kuća, teškom mukom spasenih od požara. Drugi je klimao glavom, a onda pogledavši u pravcu plaže, lako dotakao kolegu po grudima, pokazao ka plaži i brzo se skloniše sa stene. Da li su to mene videli sa dvogledom? Pa dobro, nije baš kulturno ljudima na ovakav način remetiti mir. Da su ostali još malo na steni ili da sam se pre setila barem bih slegla ramenima u njihovom pravcu ili nekim drugim gestom pokazala da nisam mislila da im smetam svojim osmatranjem, već da samo, eto gledam. Švenk sasvim u levo. Preko celog kadra vrlo zelen gustiš sa neoštrim cvećem. Stabljike mekih ivica i razlivene boje. Švenk sasvim udesno. Vrlo mutan Jankov nos. Samo malo ulevo. Milenkove ruke i časopis u njima.

Predala sam Janku “štafetu” i okrenula se ka suncu, da me ogreje. Ovo je prvo mesto na kojem sam se našla u svom životu gde osećam da mi baš ništa i niko više nije potreban. Predivno vreme, muzika, voda, harmonija oblika i života prirode i čoveka. Priroda je ovde prijatelj čoveku koji je ispoštovao njene zakone i sa merom se uklopio u njeno stenje i bilje. Zajedno, poštujući se međusobno, stvorili su mali raj. Verovatno ni vatra nije imala srca da im to pokvari. Zaista, niko, nijedna osoba, nijedan predeo, nijedna muzika nije do sada u meni stvorila ovakav mir. Kada bih mogla da ga ponese sa sobom kući!

Ima li trenutak svoje dimenzije

- Kakva lepota! Juče sigurno nisu znali da će danas opet uživati – rekoh Niniju, misleći na meštane. – Kad bismo znali šta nam sutra nosi!

- Naporno putovanje vozom – odgovori on.

- Ne mislim na baš sutra!

- Znam. Nemoj ni na to sutra da misliš. Uživaj u lepoti trenutka.

- Jel to neki film? – nasmejah se frazi koju polako izgovori Nini.

Međutim, on beše vrlo ozbiljan, a to mi i obrazloži:

- Mnogo je bolje kad ne maštaš i ne kreiraš budućnost, ni što se drugih tiče, a ni sebe, jer ne znaš ni sam šta ćeš sutra sa sobom... ni baš najbolje šta ti zapravo treba. Pasivna fantazija i očekivanje uništi uvid u realnost.

- Ali mašta je uvek lepša – provocirah mu stav.

- Realnost možda ne zvuči tako primamljivo, ali je, veruj mi, čarobnija od mašte, ako umeš da je vidiš. Samo se osvrni. Ne samo ovde.

- Pa, ne znam baš...

- Moje biće, tvoje, bilo čije biće tačno oseti i zna šta mu je sledeće činiti, ako je tu. Ali ako je otišlo u drugu dimenziju, prostor i vreme, nema ko čoveka da usmeri. Skuplja to biće i po tim dimenzijama neke poene i raste, ali ovaj život ovde tad stoji. Ni biće nema gde da proveri svoju vrednost. A u ovom životu živiš. Taj život te oblikuje i usmerava. Usmerava i biće tvoje i maštu. Zato moraš paziti na sebe u realnom životu.

- Pa, pazim...

- Kada je čovek ceo dan u svojoj realnosti i sadašnjosti, život mu teče u pravcu budućnosti, u stanju je da vidi znake i putokaze, ima ideje i oseća dobro i loše. U suprotnom, život stoji u iščekivanju. Kad lutaš po budućnosti, makar ona bila i vrlo bliska, ti nisi ovde. A ta budućnost gde bi ti da dospeš i izgradiš je takvu i takvu, gradi se sada i trenutima. Ovim trenutkom. I ovim trenutkom i ovim trenutkom...

Bilo mi je teško da zamislim neku realnost tužniju od ove, a da sam u stanju da uživam u njoj, jer na ovom mestu se uživanje dešava samo od sebe.

- Lako je ovde uživati u ovom trenutku i ovom trenutku – rekoh.

- Poenta je u svesnosti o situaciji i mestu gde si. U prisustvu, a ne u kontrolisanju mogućih situacija. To jednostavno nije tvoj posao. Smetaš svojoj sudbini, a svoj pravi posao ne obavljaš... Možeš i da uživaš, ako je lepo, da se dosađuješ i zapitaš ako nije, ali bitno je da si tu... Svi ljudi koji stoje u mestu - ili maštaju ili brinu ili pate. Maštanje je slepo tumaranje u zemlji gde ne postoje ljudi, već samo njihove slike od kojih ti činiš šta ti se sviđa. Zato kad imaš već takvo društvo, ni ne zaslužuješ bolje. Brinuti o svemu i svima pokušavajući da predviđiš sve što bi moglo da bude problem je, osim velikog zamora, takođe i sasvim nepotrebna uloga u životu bilo kog čoveka... pa vidi Tarzana! Beba u džungli, odrasla s majmunima! I kakav dasa je postao! Velik i zgodan, pravedan i razuman... i oženio Džejn!... A patiti... to je čista slabost. I nerazumno je. Nesvršishodno. Gubljenje vremena! Ljudi koji sebi dopuste da dugo pate, zapravo sami pothranjuju svoje iluzije i svoj bol. Navikli su se na to osećanje kao svoje i ne daju ga ni zašta na svetu. Ne žele da vide da to što ih je rastužilo ili uopšte nije toliko strašno ili su sami to sebi nekom nesmotrenom paničnom željom pozeleli, ali je u svakom slučaju već davno prošlo. A oni se i dalje skrivaju iza svoje tuge od neke moguće nove tuge, jer, kažu, posle kiše dođe sunce, ali i prođe. Ako je problem takav da zaista nije do tebe da ga rešiš, bolje je razmišljati obrnuto: loše dođe i prođe, a dok traje, treba se opustiti, i mozak nečim lepim i pametnim zabaviti – završi Nini svoj govor.

- Jeste. Nema zore pre svitanja! – povika Blaža zavijajući poslednju cigaretu, pa se obrati meni: - Jel ti prazna ta kutija?

Dadoh mu je da u nju poređa svoje cigarete. Nini ustade i odšuška po šljunku do stepeništa, pa u svojim trenucima siđe niz njih i ode do mora.

Muzika je bila čarobna. I sve. A onda je zapevala sa zvučnika još jedna romantična pesma, možda ne tako čarobna, ali sa tekstom. Pesma je rekla i ovo: "Dovoljno je što postojiš". A Rokijeva majka i sama osetljiva na reč, reče:

- Kako su divne reči. To je ljubav... Ljubav ništa ne traži.

Da, pomislih, divne su reči. Reči su divne. Da li se Sale i ja uopšte volimo? Provedemo svaki dan dvadeset i tri sata zajedno, a ništa lepo ne pružimo jedno drugom. Umesto toga, samo tražimo... A Mara i ovaj njen... Ne vide se mesecima, a i kad se vide provedu dan - dva zajedno, ma šta zajedno... i onda još ona ide da se kupa, a on čita novine! Pa onaj mene ne bi ni sekund pustio! Grdio bi me što i vazduh hoću da udahnem sama, bez njega...

Milenko je otvorio novu stranicu svojih novina i nov list se okrenu ka meni: "Srce je uvek u pravu" pisalo je velikim slovima. O, kakve to stvari jedino primećujem! Zar ću postati spisateljica ljubavnih romana? Zašto se u životu sve svodi na ljubav? A naizgled deluje kao da se radi o potpuno drugim stvarima? Zašto uopšte i razmišljam o ljubavi kad me to nervira?... A takav mir svuda okolo...

Neko najzad pokrenu našu lenjost odlukom da se vratimo. Shvatih da nećemo čuti ono "fs" kad sunce uroni u more, iako mu već beše blizu. Pođosmo nazad istim putem. Ne htedoh da se okrećem za tim malim čudom ne bih li ga nekad opet ugledala. Možda idućeg leta?

Posmatrala sam Maru kako se lako i čilo pentrala ka naselju, i ubrzo smo je izgubili iz vida, dok sam se ja sa njenim kolegama i Milenkom na začelju vukla u strahu od uzbrdice već kod prvog stepenika.

Dok smo se vozili nazad do hotela, Milenko je stalno osluškivao samo njemu prepoznatljivu škripu kod prednjeg desnog točka svojih novih kola. Nata, Blaža, Janko i ja više nismo imali nijednu brigu na svetu.

- Vidi, zalazak, Maro! – reče Janko. Svi smo okrenuli glave na desno. Nad pučinom crvena lopta bljesnu za trenutak u mom oku. Okrenula sam glavu i pogledom se vratila putu.

Odakle mi sad sav ovaj mir? Da li ga je sa sobom doneo Milenko? Ili poštenih sat vremena plivanja? Ili ono čarobno mesto? Kako su ga takvim napravili? Kad ti je stalo da napraviš dobro i harmoniju, izgleda moraš puno da radiš. Svaki korak dobro da smisliš, ne žuriš, ne čekaš, kroz život praviš zamah po zamah koliko možeš da zahvatiš... U mom umu zasja kao reflektor u oko isti onaj zrak sa pučine od malopre! Ponovo sam ga pogledala i shvatila. Znači zato je voda bila prljava...

Stigli smo u hotel, a ja sam pozvala Milenka u našu sobu da zapalimo još jednu cigaru na terasi. Nataša se diskretno zadržala u sobi, a Milenko i ja smo izašli na terasu. Seli smo i zapalili. Čutili smo kao u domaćim filmovima. Milenko se mrštio, naslanjao na ogradu, glasno duvao dim kroz nozdrve. Sunce je zalazilo.

Ljubav iskazana monologom nije dovoljna za zdravo srce. Postala mi je teret, tako trom i neplodna. Uхватила sam sebe kako jedva čekam da pođe kući, da opet ostanem sama, napravim najzad veliko spremanje i pravu koncepciju. Ljubav se dešava stalno. Ali nije kraj problemu onda kad ona dođe. Kao detetu nova igračka, ne potraje nam dugo. Igrački

treba znati osobine i čuvati je, ali ne gore na polici, već u samoj igri. Aktivno i sa obzirom. Šta vredi što ja to znam kad on ne zna? Vredi meni.

Ustao je. Ispratila sam ga do vrata sobe, ispred kojih smo se poljubili, izgrlili i rastali.

Vratila sam se u sobu i legla na svoj krevet, gledajući Andromedu i Perseja na plafonu u ćošku sobe.

- Nisi tužna? – upitala me je Nata.

- Nisam... Tužnija bih bila da je ostao.

Klimnula je glavom i izašla na terasu da puši moje cigarete.

Mnogo mi je dosadno da ćutim, ovako beskoristan po celu noć, u mraku. Život mi je ionako ograničenog kretanja. Nekad me spuste na pod, nekad na krevet, malo me pomere kad brišu prašinu ili kad naguraju na ovo malo prostora oko mene ove satove i jabuke. Kad me spuste na pod, u početku mi prija promena. Bude zanimljivo promeniti mesto boravka, ali i to kratko traje. Ove cipele mogu da vidim i odgore sa svog postolja. Tepih jeste mek, ali na njemu osim prašine i mrtvih osa nema baš ništa da se vidi. Prosto mi svane kad spremačica uđe i opomene ovu što mi uhom greje slušalicu i po pola sata, na ovoj vrućini, da me vrati na moje mesto. Ima lepo uvo, ali joj razgovori uopšte nisu zanimljivi. Posle satima moram da tešim impulse koji sebe uzalud troše na ružne reči. Samo se svađa i ćuti sa onim svojim. Ti si kriva, ti si kriv, ne ti si, ne nego si ti... Možeš misliti razgovora! Pa, jesam li ja zato sedamdeset šeste bio najbolji u generaciji! Ali, šta da se radi. To mi je u poslednjih deset dana jedina rekreacija.

Svanulo je odavno, a ovaj ljubičasti retardirani pored mene neprekidno kucka jedno te isto i pokušava da mi ispere mozak tom svojom autističnom radnjom. Sad misli da je već vreme da se opet oglasim. Obično me onaj besni čovek aktivira u ovo vreme. Kakav je da je, hvala mu zbog toga. Jedva čekam da povičem koliko me zvono nosi. Nadam se samo da ova ispod mene neće odmah shvatiti da sam to ustvari ja i gde sam, pa da sebi malo dam oduška. Pa, i one su sinoć sebi dale oduška i prilično kasno se vratile u sobu. Mogao bih i ja da proslavim njihov odlazak.

Zvrrr se, po svom gadnom, bezobzirnem i neuviđavnom običaju, oglasilo kroz celu sobu i moju svest. “Dobro jutro, Maro!” – pozdravila sam se u istoj.

Nata se javila ne baš radosnim “Zdravo, Sale” posle bunovnog “Halo”. Sinoć smo se dugo zadržale sa kolegama, proslavljajući kraj dobro obavljenog posla i Božidarkin rođendan. Osoblje hotela je bilo srećno što najzad odlazimo. Više ne moraju da strahuju za prostoriju u kojoj se slikalo: ni da li će naše slike nestati, a ni da se njihovi stolovi i tepih još više ne zamažu bojama. I mi smo bili srećni, verovatno, jer se igralo, pevalo, jelo i ljubazno ophodilo uz širok spektar viceva i anegdota.

Okrenula sam se na drugu stranu u pokušaju da odignorišem neprijatnost koja je sasvim izvesno sledila iz ledene telefonske žice. Da, izašla sam, ne, nisam dugo ostala, jeste, bilo mi je lepo, sme li i drugde da mi bude lepo osim sa tobom, zar ne može da ti bude bar malo drago zbog toga, ne, nisam te zvala juče... Razgovor se teglio kao žvaka, lepio za uši i Natine ruke za slušalicu, bez mogućnosti da se istegli dovoljno da se prekine.

Nisam uspela da se ubedim da mi se i dalje spava. Ustala sam, složila Nati gadno lice i otišla u kupatilo. Nakon obavljenih jutarnjih radosti koje svakako iziskuju određeno vreme, vratila sam se u sobu i zatekla Natašu na istom mestu, u istom poslu u kom sam je i ostavila.

- U pravu si - govorila je umorno slušalici – trebalo je da raskinemo još onda... Eto, bar se u nečemu slažemo. – Poznato ćutanje, kad i on verovatno ćuti i izluđuje telefon željan razgovora, a onda se, pretpostavljam, on oglasio, jer je Nata u pola glasa progovorila poslednjim očajima:

- O kakvim svojim pravima pričaš? Dvoje ljudi su zajedno ako im je oboma dobro tako, a ne zato što zakon tako nalaže. Dokle da ti govorim? Ne možemo isto da mislimo...Ne, neću da te učim u ovim godinama. Ne вреди. S obzirom na silna prebacivanja, nije nam više ni lepo zajedno! A kamoli dobro...

Tišina ponovo. I tup pogled upravljen u zid. Glavu je poduprla slušalicom u ruci. Obukla sam se, uzela iz frižidera pomorandžu i izašla na terasu. Imala sam zaludnu želju da joj nekako pomognem, ali kako pomoći u takvim stvarima gde se sudaraju likovi u prastarj predstavi koja se u beskraj na Zemlji ponavlja sa novim glumcima, scenografijom i rečnikom?

Na početku svake dileme čitava situacija se čini različitom od bilo koje druge na ovom svetu, a kad se završi i kad te taj tornado ispljune na neko drugo mesto van svog kovitlaca strasti i događaja, prepoznaš ga kao stvar koja se dogodila tolikom broju ljudi pre tebe, pa i tebi samom. Tada sve izgleda isto.

Ko je uopšte u pravu? Ima li pravednog? Ili samo od situacije do situacije učimo novo i zaboravljeno?

Zašto pravda nije stvar kojom treba da se bavi čovek?

Izgubih svu energiju za svađu. Oprostih se najzad u sebi sa svojom vezom. Poslednjim zalihama čovekoljublja u sebi otpočeh staložen i hladan razgovor sa Saletom, pokušavajući da, koliko još mogu, uvažim njegov lik i delo.

- Vidiš kako sad lepo pričamo! – ne shvati Sale moj mir. – To hoću.

- I ja.

- Zar ne možemo tako uvek?

- Sale, kasno je.

- Kasno? Pola deset je...

Osetivši da pod sobom gubi sigurno tlo, odnosno mene, započe s medom i mlekom, istim onim kojim me je i namamio na pomisao da je to Taj čovek. Sada već prepoznajem rutinu: med i mleko ispod gajbe, i dok stignem, štapić je maknut, a ja pod gajbom. Zlatnom gajbom. Više nisam sumnjala u ishod procedure:

- Dovoljno puta dosad si mi pokazao da me prihvataš samo onda kad znaš da više nisam tvoja.

- Prihvatam? Šta si zapela s tim prihvatanjem?

- Svoje prijatelje voliš ih i poštuješ čak i onda kada se ne slažeš sa njima, a nisi u stanju da mene prihvatiš, a da se ne prepireš do sitnica samo zato što nisam identična tebi... Tek kad vidiš da se okrećem od tebe, shvatiš da si sa mnom zato što ti se dopadam takva kakva sam.

- Slušaj, Nato... Ti si prva počela kad si počela da pričaš o svojim bivšim vezama- ponovi kao dete, čovek u godinama.

- A zašto ti ne bih rekla? Ti si počeo da čačkaš po svemu tome... Izvini što dvadeset šest godina nisam čekala baš tebe, što sam sebi dozvolila da se zabavljam i sa nekim drugim i što imam prijatelje koji ti se ne sviđaju... Kad bi bar verovao u Boga... Da znaš da ima ko da brine o tebi, da ne moraš stalno da tražiš neprijatelje, krivce i optužene, koji bi mogli i pomisliti na to da te ugroze i koji su za sve krivlji od tebe.

- Šta pričaš ti? – izneveri ga moja nova “besmislica”.

- Sale, razmisli o tome...

- Ne, znaš moj broj telefona, pa kad razmisliš ti, javi se.

- Razmisli, kažem ti opet. – Zaista sam bila u očaju što nikakvom trećom dimenzijom ne dopirem do njega, a on nema dobre volje, barem da svađu na nastavlja... čak i ako me ne razume.

- Ti razmisli! – čuh iz slušalice.

Tako završismo razgovor. Izadoh, u pidžami na kućice, na terasu. Mara me pogleda s prekornim razumevanjem. Popih joj sok iz čaše. Ona ode do frižidera i vrati se s drugom čašom i flašom soka. Dopuni sebi i natoči soka i meni. Dade mi pomorandžu. Ljutito sam je ljuštila.

- Ovi muškarci nisu normalni! – prosto navre iz mene. – Čitav život provedu u ubeđivanju svih žena sveta da je seks sasvim normalna, neobavezna i radosna stvar, a kad se zaljube pretvore se u još gora čudovišta: “Šta? Uživaš? I s nekim drugim si bila pre mene?”. - “Jesam, s jednim kao ti. Ti si drugima »kvario« žene, što ne bi neko pokvario i tvoju?!”

- Rokenrol je upropastio svet.

Ova Marina teza datira iz vremena opsednutosti američkim naumom da, svojom nekulturom, zdravim vrednostima pomrsi konce.

- Rok je objasnio muškarcima da su ljubav i brak sasvim nepotrebne budalaštine, a onda ih naveo da oni ubeđuju nas. Kad su svi ljudi oko tebe i jure za svakim najsićušnjim zadovoljstvom, kako da veruješ da si normalan?

- Teško – presudih.

- Da, teško – složi se Mara.

Nakon toga smo dugo ćutale, zagledane u praznu terasu prekoputa. Pojela sam pomorandžu i ljuštila drugu, i dalje ljuta i paralisana nerešivim suprotnim naelektrisanjem suprotnog pola.

- Jel mogu nešto da kažem? – upita Mara uvidavno.

Osetih da iza toga sledi parada značajnih misli, ali pomislih da se u nekoj krije bar zubac ključa za moj problem. Shvatih da ima želju da kaže, a pošto sam dobar čovek, procedih upola izmučenog glasa:

- Ajde.

- Razmišljala sam o tome ko je zapravo u pravu – poče suzdržanom nestrpljivošću.

- I šta si pametno smislila?

- Ništa... Ni pravda, a time ni osveta ili kazna nisu nešto čime treba da se bavi običan čovek, zapravo bilo koji čovek. Još manje bi smeo da svoj sud donosi duboko verujući u njegovu ispravnost. – Ubrzavala je tempo, i ja sam po njenoj retkoj jutarnjoj govorljivosti zaključila, što je bilo i vidljivo, da juče nije slikala. – Pravda je nedokučiva kategorija, jer zavisi od toliko različitih momenata rasutih u vremenu, karaktera, učenja, želja i mnogih drugih odrednica, da nijedan čovek na zemlji ne može za nešto reći da je sto posto pravedno i da bude sto posto u pravu.

Srčem pomorandžu koja mi oporavlja telo od sinoćnjeg šiza, dok Mara radi na tome da mi oporavi dušu. Mada, koliko god da je govorila, nesporazum u meni i sa Saletom nije mrdao.

- Pravu pravdu zna samo Bog. I samo On i treba da je deli. Kada nekog kaznimo ili mu se osvetimo, možda smo mu učinili uslugu, jer smo

ga nečemu naučili, a možda i nismo. Uzmi soka. Ne bi trebalo da nas začudi, ako nakon udeljene lekcije i sami doživimo “packu” ni od kuda ili čak direktno od “kažnjenih”.

Zagrcnuh se sokom. Dobro, krivim i ja njega, ali kako na nepravdu drugačije odgoviriti do odbranom? Mara ne prekide svoj nastup:

- Pravda kakvom je mi vidimo je uzrokovala podelu ljudi na dobre i zle. Ali, interesantno je što uvek onaj koji vrši podelu spada među one dobre. Uvek su oni drugi zli. Svi mi mislimo da smo pravedni, a da nam neko drugi čini nepravdu – nagnu se prema meni sa značajem u pogledu. – Stvar je samo u tome iz kog se ugla gleda. Ne mogu ni da zamislim da sebe opišem kao zlu i nepravednu, ali pretpostavljam da neko može. Što manje poznaješ čoveka, što manje podataka imaš o njemu, lakše je prosuditi i osuditi ga. Što si više povređen, to “pravdu” brže deliš. – Uze da ljušti novu pomorandžu. – Svaki zlikovac i kriminalac ima svoju pravdu. Kažu ljudi, iskrivljenu pravdu. A ko kaže da je prava pravda – prava? Pogledaj kroz istoriju. Od vlasti koja uspostavi pravdu do kriminalca mala je razdaljina. Onaj što dobije kraljevstvo, u pravu je što je pobio rodbinu i prijatelje, jer je sada kralj. Da nije u tome uspeo, bio bi ubica! – Sad već oljušti pomorandžu i prvu njenu krišku strpa u usta, pa sam joj glasove samo intuicijom raspoznavala i stavljala ih na svoja mesta. – Ne kažem da je pravdu nemoguće ustanoviti, nego samo da je vrlo teško. Nemoguće teško! Svako živi u svom svemiru, svako ima svoj sistem vrednosti. Svako upada u druge okolnosti u svom haosu i pokušava da nađe svoj red. Na osnovu toga očekuje pravdu kakvu zaslužuje, naravno povoljnu po njega. – Taman počeh da bez muke razaznajem njene reči, a ona ubaci novu krišku u usta. – Zato se često čudimo kad pravda koju smo zaslužili ne stiže nikako. Može biti da smo negde pogrešili? Neki detalj pravde propustili?

- Šta – pravde... - Nisam joj razumela poslednju reč. Ona sažvaka pa ponovi:

- Ispustili!

- Maro, žvaći, pa pričaj! – prekoreh je.

- Izvini – obrisa sok sa brade.

Uzeh novi zalogaj te se i njime zagrcnuh.

- Maro, izvini.

Ona me potapša po leđima da lakše progutam zalogaj, pa udari glazuru svojoj temi:

- Zato je najbolje, što kažu, da činiš drugima što bi voleo da i oni tebi čine, a šta će oni, o tome da ne brineš, jer sa osudama čovek nikad ne može biti dovoljno biti pažljiv... iako, mora da donosi odluke i da deluje na osnovu svojih stavova, presuda i pravde koju poznaje... - Ubaci novu krišku. – Ili možda ne mora.

Zagleda se u terasu na kojoj više nije bilo naše novinarke, a ja joj rekoah, bogatija za svest o pravdi:

- Lepo. Objasni to Saletu.

- Da – kao priseti se, ne skrećući pogled – on je loš.

Jedino pravedno što sad znam o našoj vezi, posle svega, zasigurno je da smo oboje loši i pogrešni jedno drugom.

- A tako sam...

- ... lepo živela dok ga nisi upoznala! – reče Mara ishitreno.

- Ne. Lepo sam sanjala! – povratu se tračak od nade u moj život. – Onaj san, Maro!

- Koji?

- Sanjala sam suštinu svega!

- Ma nemoj! – iznenadi se nestrpljiva da čuje i nešto pametno, ali se odmah u njoj probudi i oprez. – Ali si sve zaboravila, a ne vredi ni to što bi se radosna probudila, kad te je ovaj već iznervirao...

Nagađala je – i to pogrešno! Likovala sam u sebi odmahujući glavom sa smeškom site mačke:

- Sve sam zapamtila! Probudila sam se noćas i zapisala!

- Pa, čitaj, govori!

- Kao, ja sedim u svojoj sobi – ne časeći ni časa, počela sam unoseći joj se u lice preko stola.

- Dobro. – Ona učini isto.

- I ispred mene na radnom stolu stoji kompjuter.

- Da...

- Na njemu se nižu reči i rečenice bez ikakvog reda.

- Mhm.

- I onda... pojavi se ona prava za koju u snu ZNAM da je ona prava. To je to! Suština! Toliko sam želela da je sanjam da sam je zaista i sanjala! Probudila sam se i brzo je zapisala. Sva sreća da su blokče i olovče uvek uz mene - rekoah ponosno.

Ustala sam i požurila do svog kreveta i njih. Mara pohita za mnom. Bacila sam se na krevet ne zaobilazeći ga i zgrabila blok sa poda. Mara je sela na svoj krevet i nestrpljivo očekivala da odgonetnem kukice u svojoj teki i prosvetlim nas... I sama šokirana zapisanim, pogledala sam je i izgovorila pročitano:

- Dominik, život je ucmašc.

- Šta?!

- Dominik, život je ucmašc – ponovila sam skrušeno.

- Pa, ti stvarno nisi normalna!

Sedele smo na svojim krevetima kao dva balona dve nedelje posle Nove godine, a onda pokušah da izvadim stvar:

- Pa, vidiš to “Dominik”, može da znači Gospod na francuskom, gospodnji... Maro, možda to ipak znači nešto?

- Učmašc? – Pogledala me je kao da sam je ubeđivala da i nije neki trošak dati 300 maraka za cipele. Okrenula se stvarima naslaganim na svoj krevet i počela da se pakuje.

Ovo je bio poslednji dan na ovom moru. Čeka nas pakovanje, još jedan doručak, jedan ručak i jedno kupanje. Od pakovanja me obuže jedan hladan znoj.

Ustadoh i pogledah stvari koje su, kao grinje, prekrivale u velikom broju sav hotelski inventar. Pomislih, ovakav dan ipak je najbolje početi doručkom.

Kako statisti postaju akteri?

Ovo nam je poslednje kupanje na plaži za ovu godinu. Mari i Nati verovatno nije. Njih dve treba opet da idu u Grčku kroz mesec dana. Blago njima. Čale kaže da bi Mara mogla malo i da smanji s tim kolonijama. Nije dobro toliko slika svuda ostavljati. Ko će posle da kupuje? A što da ne? Treba svuda da te vide. I ja bih putovao da mogu. Mogao bih i ja da postanem slikar. Nauka jeste zanimljivija i barem znaš o čemu se radi, ali slikari super prolaze. Nit brige, nit pameti. Videću dogodne. Ima još vremena. Čitava godina.

Dobro smo se izmorili za poslednje kupanje i istukli sa talasima. More danas i nije bilo baš toplo. I dalje duva vetar. Ali nikome se nije izlazilo iz vode. Mara se umotala u peškir, a mi ostali smo hrabro cvokotali zubima. Blaža, sestre i ja smo posedali oko Natašinog suncobrana. Jedva smo ga ukopali u pesak. Vetar ga je stalno bacao po ljudima. Nata je danas, najzad, dobila kupanje na svojoj plaži pored hotela. Ne bismo ni imali vremena da odemo na neku drugu. Treba još i da se spakujemo, put pod noge...

Pored nas sela su neka dva tipa sva namrgođena. Izašli su iz vode i seli na pesak. Ni reči nisu progovarali. Samo su ćutali i gledali u more. Kao da sam ih viđao već ranije. Jedan je izvadio mobilni i nešto čačkao oko njega, a drugi je otresao vodu iz ušiju.

Nini se još uvek kupa. On je poslednji i stigao. Našao sam još jedan kamičak u pesku sa čudnim brazdama po sebi. Pitaću Natu šta na ovom piše.

Smutljivci su opet bili u okolini. Sedeli su pored nas, prvi put bez farmerica i lakovanih cipela. To bi ipak bilo preterano – doći na kupanje u takvoj toaleti. Ipak zabavljali su se svojim mobilnim. Navike se ne brišu lako, pogotovo ako se to ne želi. Da su bili u drugačijem fazonu, možda bih primetila i da su zgodni, pomislih ponovo.

Nini izađe iz vode, kleknu na pesak i poče da kopa po njemu. Sav pesak iz rupe koju je rukama produbljivao baca na gomilu ispred sebe. Gledamo ga svi četvoro šta radi i pitamo se zašto to čini.

- Možda hoće da se sakrije od vetra – pokuša Mara da dokuči koleginino ponašanje.

- Možda pravi tunel od obale do nas – pogađam.

- Možda mu je malo ovo more, pa bi da ga proširi – isproba Mara još jednom, a onda upita trudbenika. – Jel znaš šta radiš, Nini?

- Ne znam – odvrati on isto onako predan svom poslu, što god da je bio.

- Možda pravi branu za ajkule – šapnu nam Mara.

Janko mi pruži kamenčić i upita:

- Šta piše ovde, Šliki?

Prevrnuh očima, navodno razočarana njegovim nepoznavanjem materije, pa reših da mu i ovu enigmu dobrodušno razjasnim. Razgledah kamen, jer i najvećem znalcu je potrebno koncentrisanje na problem i nemi uvod u odgovor, a onda pažljivo počeh:

- To je jedna žetelačka tužbalica. Zapravo Tuga panonskog mornara, koji je zalutao na pravo more.

- Što je tužan? – upita Blaža snuždeno.

- Kako “što je tužan”?! – iznenadnih se. – Zato što mu je crkla krava. On više nema more, a ovde sva ova vodurina. S druge strane, dok je stigao do ove svoga panonskog dna, iznervirao se što je već i zaboravio zašto mu se uopšte sva ta voda i dopadala! Po ovom moru samo neke ribe plivaju, a nigde nema žita, krava i svinja. Od čega ovi ljudi uopšte prave slaninu? Kako misle da ostanu zdravi i jaki? Samo jedu taj sitniš iz mora i neko voće! – obratih se opet Janku. – Kako je Panonski mornar zalutao do Jadranskog mora, verujem piše na sledećem kamenčiću, ali sudeći po arhaičnom rukopisu ovog mornara ovo je vrlo davno napisano, pa je velika verovatnoća da su se od onda kamenčići malo i pomešali. Postoji opravdana sumnja da ga sad nećeš baš tako lako pronaći.

Završih svoje kratko i jezgrovito izlaganje o neinspirativnom kamenčiću sa malo linija. Nini je i dalje kopao rupu u pesku iz nepoznatih razloga. Blaža stavi cigaru u muštiklu i zapali, a Janko nastavi da prevrće usamljene kamenčiće koji još nisu bili usitnjeni peskom plaže za kojom vapih danima.

Ispostavilo se da Nini uopšte nije kopao rupu već da je pravio gomilu. Brdo peska dužine tri metra bilo je pred njim a ona rupa već zatrpana novim peskom koji su talasi tu rasporedili. Počeo je rukama da utapkava brdo sa svih strana. Pogledao je u nas, a mi smo mu zajednički, kao četiri skupljene sove odvratili tupim pogledom.

- Hajde! – pokazao je na gomilu.

Pogledali smo se međusobno, jer smo tek sada shvatili da pred nama zapravo leži skriven morski pas. Sad ga je valjalo golim rukama uloviti u tom moru peska.

Ustao je Blaža sa muštiklom u zubima i prišao “nemani” od glave. Ustala sam i ja i počela da joj “lovim” rep. Pridružili su se i Nataša i Janko uzdižući na sredini ono opasno peraje po kojem su se raspoznavale takve neprijatne grdosije od relativno ljubaznijih riba. Zabava je počela. Mali tim se zaneseno predao igri u pesku a deca koja su sedela nedaleko od našeg suncobrana su nas zbunjeno gledala.

- Mijko, vidi one matojte kako se bjjaju po pestu. To je na detu a ne na njih. Nemaju ni kantitu, ni jopatite!

- Vidi ta ja imam, mama mi daa kekta.

- Otu i ja!

Jedan stariji bračni par, sa bazom tik pored ajkule koju smo izvajali, objašnjavao nam je kako zapravo stoji ajkulin rep. Njihova prijateljska opaska i pasivno uključenje u našu zabavu najednom me podseti da posmatrah ljude, kako na ovoj plaži tako i na ulici, u kafiću, na stanici, bilo gde, kao objekte, kao dekor u mom filmu, kao statiste bez svojih ličnih drama, karaktera, okruženja, obrazovanja i životnih priča. I kao takvi su mi čak i smetali.

Setih se najgrđih momenata na stanicama, pred put, gde me najviše nerviraju. Setih se polaska na ovo mesto i moje drame. Železnička stanica. Voz u dolasku kasni 35, 75, 105 i na kraju 125 minuta. Jedem kokice i nervozno šetam po peronu na koji pristižu svi drugi vozovi. Oko mene desetine ljudi koji putuju svojim životima nekud ili očekuju svoje najmilije ili pakete i poslovne partnere. Svi nemi, oštih pogleda i znojavi.

Idu mi na živce svi oni što me radoznalo gledaju, a verovatno i ja onima koje i sama razgledam u svojoj dokolici.

Zapažam sve nelogičnosti u dobrom ukusu i praćenju mode koju poznajem. Ne opraštam nijednu lošu frizuru ili dobru figuru. Stižu vozovi, ali ne i naš. Sedamdeset pet minuta... svakom novom usijanom limenkom koja pristiže i iz sebe izbljuje jedinke na slobodu, iz te moje mase statista, otrgne se poneki.

Iznenada, sivi statista dobija boje, emociju i – reči! Obradovan što više ne mora sam da čeka i što najzad vidi svoje drage, bivši statista, sada akter – zasija. Dobija karakter, ime, susretom sa svojim dobija porodicu, prijatelje. U trenutku on postaje vlasnik čitave priče o sebi. Postaje film u filmu. Od onog ništavila do bujice osećanja i radosti ili bar suzdržanosti u svemu tome. Tako iznenada.

Sad ponovo shvatam kako čovek u trenu kad dobije reč i osećanje prestaje da biva dekor. I opet se radujem što sam grešila, što u mom filmu nisu bili gadni oni, već tišina, čekanje i ništa. Ovde su ljudi takođe znojavi, ali i opušteni. Čekaju jedino da se dovoljno uživaju dok sunce ne zađe. Bez reči su, ipak, bili dekor male pozornice na kojoj zabavljamo sami sebe.

Zadovoljno gledam dvoje statista u godinama koji su takođe postali akteri. Učestvovali su u našoj igri kao deca. Blaža takođe. A ni Mara, Janko, ni ja nismo baš više bili toliko mali da nam ovakva zabava beše primerena. Ugledah ona dva dečaka na maminom peškiru kako okruženi kanticama i lopaticama i svom potrebnom peščanom opremom, grickaju keks i gledaju nas u čudu. Osetih na momenat gotovo neprijatnost što neozbiljna, preuzeh njihov posao igre u pesku. Mojim godinama to možda i ne priliči. Mari i njenim kolegama, još i nekako – oni su umetnici... Pomislih, zar su to što se ljudi tokom godina osećaju sve starijima, kriva sama deca?

Ona gledaju na sve koji su stariji od njih, kao na ljude kojima je prošlo svo radosno i podnošljivo vreme, kao da su istrošeni i zaista stari. I sami ti stariji pod dečijim pogledom na svet osećaju se sve manje mladima. Sadašnja deca najednom počnu da persiraju tebi - “teti” u najboljim godinama kad te pitaju koliko je sati. I šta su to najbolje godine? Za koga su najbolje? Nije to sve. Najostarelije se čovek oseti pod senkom stavova one dece od pre dve, tri, pet decenija, koja su i sami bili. To što smo onda mislili o starijima, zapravo smo usadili u sadašnju svest o sebi u ovim godinama. Ogovaranje nikada ništa dobro nije donelo.

- Ej, super su ovo dvoje matorih – došapnu mi Mara.

- Mhm, baš sad razmišljam...

- Šta?

- Čitav život su očito proveli zajedno, a i dalje su dobro raspoloženi... druželjubivi... otvoreni kao deca.

- Deca... - reče Mara namršteno tapkajući rukama po pesku. – Deca! Možeš misliti što je to super. Kad si dete, ne možeš da uradiš ništa od onog što naumiš bez obzira koliko je pametno. Svi samo očekuju od deteta da je slatko. Ako starijima ne odgovara ono što naumiš, kad si mali, jednostavno te stopiraju bez obrazloženja: ne može i tačka! A pošto nisi još vična diplomatiji, možeš da se slikaš. Plači, duri se, baš ih briga. I šta svi tupe o mladosti dece kao da imaju po 300 godina? Imam dvadeset devet godina i kada me pitaju za njihov broj odgovaram kao da su me učili da tako kažem, a ne kao da tako i mislim. Uopšte se ne osećam 29-godišnjakinjom. Ne znam ni koje bih godine osećala kao svoje. Ionako se svake godine smenjuju. To je kao kad bi me pitala koliko para imam u novčaniku, a ja ti odgovorim: “Sto dinara... ili pet miliona dinara... ili dve marke.” To su tako neke brojke nekim slučajem uz mene, a mogu biti i ne moraju, bar da mi je i njih ko godina, sve više... Isto mi je imala ih uz sebe ili ne. Opet sam to što jesam... Što da se zamaraš tom vrstom brojki, uopšte?

Pomislih, misleći o akterima, kako bi verovatno i ona dvojica kad bi progovorili, nešto sasvim drugo značili, ali ne progovaraju. Kakvi su bili kao bebe? Da li su isto tako mrko gledali?

- A jao, pomislim, koliko vode treba da protekne Dunavom dok deca ne odrastu, a ono ispadne 2-3 litre! Čas posla! – nastavi Mara. – Samo ne želim da jednog dana dođem u situaciju da kažem: “E, da mi je sad ova pamet... Ne! Da mi je sad ona pamet... Kako se kaže... E, da mi je ONDA ova pamet bila” – ispetljala se najzad, ali kroz petljanje i shvati – bojim se da ne bi baš bilo puno razlike...

- Jesi li videla onu dvojicu – rekoh Mari, pokazujući joj na Smutljivce.

- Koju, onu dvojicu – upita nimalo diskretno, dok se oni zgledahu. – Aha, šta s njima? Viđam ih svuda. Uopšte mi nisu jasni. Ošišani mrgudi – reče Mara i nastavi da se bavi opasnom ribom.

Mrgudi ustadoše i odoše u obližnji kafić - da sede.

- Deca imaju neverovatnu likovnu spontanost – zamišljeno izreče Nini, sav blatnjav od mokre “ajkule.” Verovatno sam, upravo razrešavajući svoje lične dileme, naglas je vršio direktan prenos tog procesa: - Biće da je to zato što u svoje “stvaralaštvo” kreću od onoga što ZNAJU, a ne od onog što vide... Uzalud se slikari trude da budu spontani i infatilni, silom zaboravljajući sve što znaju. Pravi put u sliku iz duše – je iz duše...

- A kako? – upitah, ne bojeći se dužine Ninijeovog odgovora jer ovaj put nisam bila sama.

- Što više čovek uči, što više zna, više se vrata i veza otvara i otkriva pred njim, a onda se na neverovatno “spontane” i “likovne” načine uklapaju u neverovatne slike.

Blaža ga izgleda shvati, pa reče:

- Um caruje...

- Putuje se u glavi, a ne bez nje – Nini zaključiti.

Ajkula je ubrzo bila gotova, ali nam je kratko potrajala. Čim joj se obradovamo, prekri je jedan od talasa koji su udarali sve bliže obali. Odnese joj leđno peraje. Ništa zato. Slikari se ne predaju. Od ajkule brzo stvaraju morskú sirenu. Nini joj napravi glavu i grudi, Janko kosu, Mara ruke, Blaža trbuh, ja rep. Na kraju, Nini joj stavi dva kamenčića na mesto očiju, a Blaža svoju cigaru u usta koja prvo izbuši prstom.

Stariji bračni par je negodovao na upotrebu nikotina u umetničkom delu. Složili smo se, ali pre nego što smo cigaru sami uklonili to je učinilo more. Talas je prekrío našu sirenu.

Šta stalno brljaju po ovom mom pesku? Kao da nije dovoljno lepo ono što ja napravim? I deca, pa sad i ovi matorci, hoće da izvedu neke oblike bolje od mene. Ja volim samo talasiće peska koji ostaju za mojim ličnim ritmom kretanja, volim da talasam i svojom vodom i peskom i kamenjem. Ne sviđa mi se ova njihova nezgrapna hrpa peska. Izglašću je lagano. Strpljivije sam od njih za milijarde godina. Dok trepnem nestaće sa moje obale, a ja ću je opet urediti onako kako se meni sviđa.

“Gospode, život je ucmašc”, razmišljala sam o poruci koja mi se otkrila u snu, sasvim razočarana svojim smislom za sarkazam koji se provukao i kroz moju podsvest da zaroni u san.

Nije baš reč koja obećava, mada zvuči zabavno. Ništa zato, sad ću bar moći da raznosim istinu kroz svet. Ako ne razumem ja, što bi drugi? “Imaš problem? Pa to je zato što je život, inače ucmašc.” Verujem da ću time mnogima razjasniti teške životne dileme.

Izneverena svojim snom koji noćas beše epohalan, pođoh na recepciju da vratim ključ i preuzmem lične karte. To je bio moj deo posla, jer Mara ih redovno zaboravljaše po hotelima što joj dobri ljudi ne zameraše, pa joj dokument pošteno slaše poštom na kućnu adresu.

Hol je bio sasvim pust. Gosti hotela su dremali po sobama u kasno popodne, a gladni su se spremali za večeru. Mi smo odlazili. Direktor hotela, recepcionar i jedan Grk, sedeli su za šankom kraj recepcije potpuno hipnotisani televizorom. Grčki državljani u kutiji skakao je sa vertikalnom motkom preko horizontalne motke. Kakav spoj! Televizor i

sport. Olimpijada. Države se dokazuju. Mogla sam slobodno da poharam čitavu recepciju i niko ne bi primetio. Pare, dokumenti, ključevi soba, razno... mogao je i neko drugi moje blago da odnese.

Kakvu to moć reprezentativna dokazivanja imaju nad nacijom? Čak i onima koji ne boluju od sporta u takvim trenucima opadne imunitet. Sećam se kad smo igrali košarku sa Grcima za prvo mesto u Evropi. Svi su sasvim poludeli. Kako sam u svojim ranijim danima nekoliko puta preležala bolest svetskih prvenstava i odlučujućih utakmica, čak i u fudbalu i shvatila da to teško podnosim, klonila sam se takvih spektakla. Često sam se posle njih krajnje neopterećeno i osramotila pred ljubiteljima sporta zbunjeno ih pitajući: “A što se sinoć pucalo? Šta, utakmica? A s kim smo igrali?... Koji sport je u pitanju?” To poslednje bi ih dotuklo, a zatim ne bili mi objasnili šta sam propustila, prouzrokovalo i strasni siže jučerašnjih dešavanja sa ključnim momentima, očitim nepravdama, ispadima “neprijatelja” i našom visokom sportskom svešću.

Tek kad se igralo sa Grcima, začudo, znala sam šta se sprema. Nisam imala živaca da sebi priređujem nikakva uzbuđenja, nepravde i napetosti.

U jednom kratkom periodu mog života u mojoj sobi boravio je televizor, dok nisam shvatila koliko me ta kutija ne voli i otima mi život. Sedela sam to veče uz nju i gledala omiljenu seriju. Uživala sam uz Guliverove pustolovine kad sam se prisetila da sam zaboravila da zovem Zuki. Bezbrizno sam okrenula njen broj telefona. Javio se njen momak sav u žurbi, pa nisam htela da ga zadržavam u kurtoaznom ćaskanju. Zatražila sam odmah drugaricu što je on oberučke prihvatio: - Zuki, za tebe je – rekao je, a onda sam začula njen glas:

- Koji to idiot sad zove?! Halo! – nimalo ljubazno se oglasila preko aparata uzrujan napetom situacijom na terenu.

- Ja sam idiot – tiho sam priznala.

- E, znala sam. Tačno sam pomislila...

- Hvala, Zu – pomirljivo joj zahvalih, a ona mi objasni: – Ti si jedini čovek kojeg znam koji ne prati ovakve stvari!

- Kakve stvari?

- Igramo sa Grcima za prvo mesto!

- Aha, košarka?

- E, stvarno si...

- Javi se posle, važi?

- Važi – oprostila mi je, jer se iskupih kratkim dijalogom i prihvatanjem krivice zbog nezainteresovanosti za životne trenutke svoje jedine države. Nastavila sam da gledam Gulivera. Ubrzo je počelo i da se puca. Dobro, pobedili smo, pomislih da je vazduh najzad razelektrisan i otidoh u dnevnu sobu. Međutim, igrači su u televizoru i dalje trčali po

parketu, a tata i mama sedeli u svojim foteljama pogleda uperenih u ekran.

- Šta, zar nije gotovo?

- Ne, još dva minuta – tata je imao veliku sposobnost koncentracije, pa je uspeo da mi odgovori ne propuštajući ni trenutak sa grčkog parketa. Čak ni mama me nije pogledala.

E, tu je počelo moje stradanje. Rezultat je bio tesan. Nisam imala snage da pasivno učestvujem sa kauča, trošeći tako preko mi potrebne živce, a nisam mogla više ni sa mirom da pratim Guliverove životne komplikacije. Kud ću – šta ću? Od moje sobe nevoljno, do dnevne sa strepnjom, pa opet nazad do Liliputanaca i novih pucnjeva ispred zgrade.

- Jel sad gotovo? – utrčala sam u sobu sa sportskim televizorom.

- Ne, još minut. – I njima sam bila naporna kao i sebi. Hrabro sam zato sela kraj njih i čitav odlučujući minut ispratila do kraja... Pobili smo! Ura! Svi se ljube, plaču. Posao su dobro obavili, pokazali su da ga znaju dobro i da su mu vrlo predani. Grudima mi je prostrujalo zadovoljstvo zbog pobede i odstrujalo svojim putem. Sa osmehom sam se vratila u svoju sobu u kojoj je zazvonio telefon. Već bih i zaboravila na našu pobedu kosmičkih dimenzija da se napolju nije pucalo iz svih vrsta oružja. Otkud im sve to, pomislih? Zuki je insistirala da se nađemo i proslavimo pobedu plavih.

- Neću nikud da idem. Vidiš da su svi ljudi napolju?

- Hajde, šta će ti biti? – bila je uporna.

- Neću, neću, neću... - i ja sam bila.

Izašla sam na ulicu još uvek raspoložena bez ličnog razloga za tako nešto. Ali ne mari, ako je raspoloženje dobro, šta ima veze čiji je razlog. Hodala sam u prijatnosti razmrdavanja tela i letnje večeri, u pravcu kafića u kom su me čekali Zuki i njen momak. Na ulici su zaista svi bili ljudi. Bulevarom su jurila kola sa različitim sadržajem mladih ljudi. Polugoli mladići stajali su sa zastavama u rukama na haubama kola u pokretu, do pojasa su se izbacivali kroz prozore i vikali koliko ih grlo nosi. Mlade žene su vrištale i sa rukama podignutim u vazduh stajale u brzim kabrioletima.

Sat vremena je prošlo od završetka utakmice, a njih još nije popustilo? Buka lagano poče da mi kiseli nezasluženi osmeh. Možda se osmeh nakon utakmice zadržava srazmerno odgledanim minutima iste? Ako je tako, mogla bih da razumem euforiju. Srećan kraj nakon toliko mučnih minuta... A šta da nije bio srećan kraj? Ni krivi ni dužni patili bi celo veče. I pre podne. Svađali bi se sa devojkama i otkazivali poslove. I to posle svih onih minuta nepravednog uzbuđivanja.

Najzad, uspela sam bezbedno da stignem na ugovoreno mesto. Moji prijatelji su očito odgledali celu utakmicu. Osmesi su im i pored buke, još uvek bili na licima, a ja sam sela sa njima za sto – besna!

Pored bašte protutnjao je kombi prepun radosnih navijača od koji je jedan kroz otvorena zadnja vrata radosno izbacio lopatu i vukao je radosno po betonu. Iskre su varničile po liniji koju je gvožđe pravilo sa betonom uz nezamislivo neprijatnu buku.

- Dobro, jel to mora baš tako bučno? – iznervirana nastalim haosom, planula sam. Nasmejali su mi se:

- Raduju se ljudi.

- Pa, jel moraju baš tako?

Nisu imali odgovora, ali zato ja jesam:

- I šta sad oni misle? Podivljali su od sreće kao da su upravo svi dobili na lotou! Pobili smo Grke, prvaci smo Evrope, svaka čast! Čak sam i ja odgledala poslednji minut. I mene raduje njihova pobjeda, ali to je njihova pobjeda! Šta ovi divljaju toliko? Da li su sada lepši, pametniji, srećniji u ljubavi? Da li im je veća plata? Jesu li dobili stan i kola? I poslovni prostor? Čemu sva ta frka?

Kombi sa lopatom je ponovo protutnjao promjenivši smer kretanja.

- I jel moraju baš tom lopatom da se raduju?!

Moji prijatelji nastavili su da mi objašnjavaju kako su sportske pobjede prilika da narod sebi da oduška, da se malo emotivno zbliže... A tek na stadionima što je lepo!... Neke zbližavaju i španske serije, pomislih, ali isto tako, ni one im ne rešavaju probleme. Umesto toga lakše ih zaborave. Dobro, utakmice bar ne idu svaki dan... u nastavcima... pogotovo ne ovakve.

Interesantan je taj sport, pomislih i sad, pred nekada pobeđenim Grkom koji nije skidao pogled sa TV-a. Jedva sam dozvala recepcionara i izmolila lične karte dajući mu ključ zauzvrat. Mara je sišla sa svojim prtljagom i sela za sto sa preostalim slikarima. Neki su već otišli svojim kućama. Naš voz je polazio tek za nekoliko sati. Pila se poslednja kolonijaska kafa i ćaskalo, zahvaljivalo se na druženju i upoznavanju i pričao se poneki vic. Sasvim bez reda saopštila sam im kako se ljudi pred kutijom punom sporta besvesno ponašaju:

- Pratiti sport isto je kao i pratiti politiku, vremenske prilike i apetitno raspoloženje riba u vodama. Možda privlačnost ovih tema leži u tome što su krajnje nepredvidive i nedokučive i što svako ima pravo da se napravi pametan i ubeđuje druge da je u pravu, prosto iz razloga jer su te činjenice sasvim neproverljive.

Neki su me pogledali vrlo bezbojno, pa Mara kratko objasni onima koji nisu znali:

- Nata piše knjigu.

U pogledu im se ništa nije promenilo osim pravca ka Mari, a Nini, uvek spreman da me prihvati, reče:

- Pa, Englezi su još davno smislili razgovore o vremenu. Može se nagađati u beskraj kakvo će vreme biti, zašto već nije, a kakvo je znamo.

Svi mogu biti u pravu. Niko nije lično prozvan, ne može se uvrediti, a informacije potrebne za razgovor su sasvim dostupne.

Ostali su već razmenjivali iskustva o verzijama jednog vica, ali Blaža se uzjoguni:

- Za politiku, sport i pecanje potrebno je imati po neko prethodno saznanje...

- Ali ono se brzo stiče – rekoh. – Treba samo oslušnuti razgovore po redovima, na pijaci, pročitati dnevne novine i čuti komentar od muža, proverenih prijatelja ili već nekog drugog ličnog autoriteta. Ubrzo čovek je već sasvim osposobljen da izgradi sasvim samostalan stav i samouvereno, bez trunke rezervi da tvrdi da je trener pogrešio, koji potez je bio bolji, koja stranka je u pravu, čiji lider krade i laže, gde najbolje grize riba, koji mamac je najbolji za šarana...

- Aa...boila... - reče Blaža zaneto.

- ... u koje vreme i ko treba da ide u zatvor. Sve te informacije kojima se u žučnim raspravama barata, potpuno su neproverene i time savršene za dalju obradu i manipulaciju njima... Svađalački nastrojani sagovornici za temu biraju politiku i cene, oni malo tolerantniji koji u životu priznaju postojanje uspona i padova i lični trud, predaju se raspravi o sportu, a oni najuravnoteženiji se predaju priči o pecanju ili o vremenu, u slučaju da nisu muškarci.

Kao u filmovima kad scenu počnu od poslednje rečenice nekog vica, da glavni lik koji ga je ispričao, ne ispadne glup pričajući loše vic sa bradom, pa se svi slatko smeju kao nikad u životu, uletela sam i ja posle svojih rečenica u kraj nekog vica. Mara se presamitila preko naslona svoje fotelje, ostali su brisali suze, a Nini, Blaža i ja smo ih gledali sa tupim osmesima, jer smo imali pametnija posla do maločas. Blaža je ipak bio zadovoljan i krajem mog izlaganja, jer je bio svrstan u miroljubivu i skoro pozitivnu grupu. Vratio se svojoj kafi i zasladio je.

Grupa ubrzo poče opet da razgovara o politici, sportu i vremenu, sve više usmerena na šale, a ja pobeđena ostah van domašaja takve konverzacije. Mara ustade da oprobaj još jednu od 8000 verzija pakovanja prtljaga. Iza našeg separea, otvarala je ranac, pa kofer, pa čarobnu torbu, pomerala slike, lančpakete i sat i u nedogled pokušavala da bude praktična. Da nije bilo našeg separea i onog televizora tamo, odakle se povremeno čuo samo grupni uzdah napetosti ili olakšanja, hol bi bio sasvim gluv, hladan i pust u svom polumraku.

Njegovu pustoš najednom poče da para tiho pištanje telefona sa recepcije. Recepcionar pogleda u njegovom pravcu, pa nazad u televizor nestrpljivo cokujući ustima. Namrgodio se i napeto zurio u ekran, ali se nije pomerio. Tek kada je telefon već počeo da očajava tužakajući se celom holu svojom isprekidanom piskom, a svi prisutni uperiše pogled u vatrenog navijača, on se najzad uputi ka svom radnom mestu.

- Halo... Da, slikari su još tu – reče veoma nezadovoljan time da ga neko odvaja od radosnog televizijskog prizora, a možda i tim što je preko telefona upravo zaključio. Poslušaj još malo, pa upita našu grupu: - Marijana Kamen? Jel tu?

Marijana skoči iz kofera: - Evo sam!

- Telefon – objasni recepcionar, tresnu isti ljutito o pult i vrati se svom neobjašnjivom zadovoljstvu.

Mara još nije ni krenula kući, a već su je zvali u neki novi likovno-kolonijalski poduhvat, što je ona začudo odbila.

A onda se ponovo vrati svom koferu i obasjana osmehom nastavi da pravi još gluplje kombinacije po našem prtljagu. Posmatrala sam je neshvatajući njen neopravdani optimizam, kad je spolja, sa još uvek jarke svetlosti i vreline, ušao stariji bračni par iz Slovačke ili Češke. I oni su bili gosti hotela. Vraćali su se prijatno iznureni sa plaže i nešto veselo čavrljali. Stali su uljudno kraj recepcije i očekivali recepcionara simbiotski povezanog sa ekranom, da ih primeti. Razgovarali su i dalje dok su strpljivo čekali, a ja sam ne slušajući ni naše razgovore ni one uzdahe i neznajući zašto, slušala njih. Poneku reč sam i mogla da razumem, ali suviše retko da bih nekulturno razgovor povezala u celinu.

- ... Ucmešce... ucmešce – ponovila je žena i po drugi put tu reč. Oglasila se u mom uhu kao zvono na vratima. Ucmešce?? Ucmašč!

- Izvinite... - poletela sam ka njima, a Mara iz kofera i njene kolege me ispratiše zatečenim pogledima. Bračni par iz Slovačke ili Češke se okrenuo ka meni ljubaznim upitnicima u očima i osmesima na licima. Videlo se da su zaista bili na godišnjim odmorima:

- Ta reč... Da li me razumete? – Klimali su glavama ljubazno, bez promena na licima. – Ucmešce, šta to znači?

Imali su isti izraz i uplašili me da me ne razumeju:

- Ucmešce? – osmehnuli su se. Pokušala sam na mrskom mi internacionalnom:

- Do you speak English? Ucmešce – what does it mean? That word?

Ponovo su se osmehnuli i ponovili: - Ucmešce.

- Yes! Ucmešce? – već sam se osećala bespomoćno, a Mara i kolege su me gledali prijateljski i zabrinuto.

Slovak – Čeh pokaza prstom u svoja usta i razvuče ih još više klimajući glavom: - Ucmešce e to e ucmešce! – I njegova žena pokaza na svoj osmeh govoreći isto.

Polako mi se razdani:

- Ucmešce... je osmeh? Smile? – upitala sam i razvukla i ja svoja usta pokazujući i sama prstom na njih.

- Da, da, ucmešce! – potvrdiše.

Osmeh? Razumeli su me izgleda. Kao da u mom umu snažan vetar iznenada otvori oba krila masivnih vrata i njima tresnu po zidovima, a predamnom se ukaza sasvim nov, nepoznat pejzaž, čist, zelen i mirisan: Osmeh. Zahvalila sam im se na oba jezika i vratila se separeu kao u snu.

- Osmeh... - rekla sam, iako niko osim Mare ni sad nije znao o čemu se radi.

- A kako je ono bilo u tvom snu?

- Učmašc... "Gospode, život je osmeh" – sklopila sam slagalicu. Moj snevački esperanto beše preveden. Različiti jezici su se razdvojili da bi istine sakrili, a onda pomešali da bi ih otkrili. Svi su se i neznajući zašto osmehnuli.

- Pa, i jeste – reče Rokijeva majka poučno. – Kad smo već tu, bolje na svet da gledamo sa osmehom. I ovako i onako ti se u životu svašta događa, što bi se još i nervirao oko toga. Bog nas je napravio tako da nam bude dobro i dao nam sve što nam treba, čak i slobodu da to prihvatimo ili ne, a mi sami sebi već smislimo patnje: hoćemo moć, vlast, tuđe voće, branimo se plašeći druge i sami sebi zgradimo život!... Osmeh i slobodu čovek sam mora da uzme.

- Vidiš ti to? Život je osmeh... - ponovila sam osmehujući se svom komplikovanom životu...

Dobila sam i ja svoj san.

Kako pobrojati radosti putovanja?

Sedela sam sasvim skupljena, s kolenima pod bradom i pognute glave. Sa moje leve strane bio je kofer, a sa desne prozor ambulantskih kola kojima smo putovali. Ne, ovo nije bio moj novi san, a da nije bilo dobrog raspoloženja među nama ili da je putovanje potrajalo još koji minut duže, sigurno bi to bila noćna mora i to na javi i po danu.

Hotel nije mogao da nam ustupi druga kola za prevoz do železničke stanice. Ambulantna kola su bila jedino raspoloživo sredstvo da nas se direktor i osoblje hotela što pre i sa sigurnošću reše. Srećom, naš prtljag bio je jedini kojem je u tom trenutku bila potrebna pomoć. Pretpostavka je bila da u prtljažniku ovakvih kola ima dovoljno mesta za sve naše stvari. Pretpostavka se pokazala netačnom. Dva kofera, ranac i gitara nikako nisu mogli da nađu svoje mesto pozadi, pa su ih momci smestili na zadnje sedišta zajedno sa vitkom i za pakovanje pogodnom decom, Jankom, Natom i mojom malenkošću. Jedan kofer bio je pod mojim nogama, ranac u krilu Nate koja je Janka sabila sasvim uz vrata, jer je drugi kofer stajao između mene i nje. Vrat gitare bio je za mojim levim uhom.

Blaža je uživao na prednjem sedištu ćaskajući sa šoferom, Nini i Uća su se spasli ove gužve tako što su otišli do stanice lokalnim autobusom, nadureni, jer se neće voziti autom kao mi “povlašćeni”. Poneli su sa sobom skoro ništa, a nama ostavili i svoje kofere da se bar oni voze. I guraju sa nama.

Bila je to ćarobna vožnja. Ipak, najbolši njen deo bio je kad smo izašli iz kola.

Suprotno mom strahovanju, oba ormana, sve fioke iz sobe, etažer iz kupatila, cipele i Marino kamenje, stali su u naša dva kofera. Istina, koferi su bili veliki i znaćajno teški, a imali smo i još poneku torbu i ranac kao ispomoć.

Velika gomila na peronu pokraj pruge, saćinjena od raznovrsnih modela kofera, torbi svih velićina, plastićnih i kartonskih slikarskih mapa i nekoliko paketa slika, a ćija polovina je bila Marino i moje vlasništvo, lićila je na rekvizitu putujućeg pozorišta u najboljem slućaju. Zapravo, ćerga je bolje poređenje.

Stajali smo kod gomile i ćuvali je. Ili je ona ćuvala nas? Uća se izgubio u pravcu grada u potrazi za jeftinijim bananama i već dugo ga nije bilo. Ili je ovo veliki grad ili on je želeo baš jeftine banane? Nini se odšetao do ćoveka s kokicama i vratio se sa kesom neoljuštenog kikirikija. Mara se borila sa vetrom, neumornim u pokušajima da joj pravedno otme šešir, koji je ona već otela meni. Janko je šetao duž susednog perona, pokušavajući da pronade broj našeg vagona.

Stigli smo sat ranije, jer nam je bila poznata problematika rezervisanja karti i naravno, vreme potrebno da ukrcamo naš kabast i nepregledan prtljag. Spektakl u vezi s kartama Mara i ja smo preživеле neozleđene, jer nam je zadatak bio da ćuvamo stvari. Muškarce smo poslale u rat za karte, pa nam je Blaža upravo doćaravao pojednosti te bitke.

Na nebu su se gomilali gadni oblaci sa svih strana. Sunce je zalazilo za brda. Ni njima se nisu dopadale takve zemaljske priće. Pomislih, kako smo zalud i oćekivali bolje kad nam je putovanje već suludo poćelo. Mara je zasad ipak najgore prošla. Poslednja je izašla iz onih kola, jer smo prvo morali planski i sistematski da raskrćimo gomilu kofera kojom je bila zatrpána celim putem, a tek onda smo joj pomogli da izađe, jer se, jadona, u onom poloćaju ukoćila.

Kad god radoznalom i strpljivom slušaocu prićam o radostima putovanja koje prosećnog putnika mogu da zadese na ovim prostorima ili mi ne veruju ili krive moju razuzdanu maštu ili me savetuju da o tome

napišem knjigu i pritom zabeležim i njihove, još manje zamislive avanture koje su doživeli bez ikakve želje za neobičnim. Međutim, smatram da još uvek nisam zrela da tako sumorne stvari gledam iz vedrog ugla.

Ne znam ni da li bih volela takvu knjigu i da pročitam, čak možda ni kao akcioni film da pogledam. Bio bi to još jedan veoma surov film, kakav ne bih imala snage da gledam... Zašto ljudi uopšte i snimaju surove filmove?

Pravi film nema nikakvu radnju ili barem ima veoma dosadnu. Međutim posle njega sve ti je jasno ili bar ponešto. Pritom shvatiš i to da si sve vreme filma, a i nakon njega, bio i ostao uz sebe.

Postoje filmovi koji navodno liče na život, jer se u njima pojavljuju ljudi, a ustvari nikakve veze sa njim nemaju. Pogotovo nemaju u sebi ništa poučno i svrsishodno što pravi život sa sobom nosi. Jedino čime obuzimaju dva sata pažnje su eksplozije, zavere, postradali, devedeset osam beskorisnih preokreta i završetak sa sasvim novim i nepredvidivim, do tada nepoznatim likom ili informacijom, čisto da nikakvom inteligencijom ne naslutiš kraj priče, jer ta prevara je jedini razlog zbog kojeg protraćiš svoje vreme.

Idealan način da se malo ne misli. Jedino je problem u tome što se i sreća i rad, i lenjost i glupost, kao mišići, upotrebom ojačavaju, pa i to malo nerazmišljanje ubrzo preraste u mnogo veće.

Mozak na pašu nedeljom, sasvim je dosta – a olakšavajuća je okolnost, po mozak, to što nedeljom ionako nije nikakav program na TV-u.

Blaža je pripovedao nezamislive stvari o borbi dobra i zla na šalteru železničke stanice. Dobro na kraju ipak pobedi samo snagom volje i strpljenja. Svakojaka mitska bića se pojavljivaše u toj priči. Prepoznah im imena po čudnim oblicima i iskrivljenim sklopovima svesti. Sve su to bili dobri ljudi koje su zle čarobnice i čarobnjaci pretvorili u ova čudna neraspoložena bića. Koristili su u slepilu svoje ljutine različita oružja, od ironije i uvreda do buzdovana i majki.

Grickali smo Ninijev kikiriki i pratili napeto Blažu kao američki film sa eksplozijama i korumpiranim vlastodržcima. Janko, Nini i Blaža su se izborili sami protiv svih! I dobili rezervacije! Mara i ja smo za to vreme uspešno sačuvale bazu i sav prtljag, iako ga niko nije ni pogledao. Kome bi u ovoj džungli i bilo do slika!

Oblaci nisu još sasvim prekrili planete i prve zvezde. Sa velikom radošću otkrila sam da je još jedna "lualica" ponovo na nebu. Prva se za

Suncem pojavila Venera. Svetlucala je negde iznad Antraesa i prividno se žurila ka srcu naše galaksije. Kakvu li istoriju sad ti pišeš u tom scenariju postojanja nad našim glavama, upitala sam je. Ništa mi nije odgovorila. Dostojanstveno je žmirkala na nas smrtnike ili već nekud. Kao Danicu, retko sam je viđala, jer to je značilo biti budan pre Sunca, a ja volim da spavam, ali kao Večernjača, češće mi je bila pred očima.

Radoznalo sam se okretala u svim pravcima gde su mogle da se vide prve zvezde. Svemir je prepun boja i dešavanja. Svaka zvezda ima svoju boju! Svaka svoju istoriju: naučnu i zemaljsku!

- Znam kako ću slikati svemir! – rekla sam tiho već sa slikom pred očima.

- Nemoj! – zakukao je Nini – to je kič. Kao da slikaš zalaske sunca. U prirodi i u slici lepota je sasvim drugačije prirode.

- Zamisli sve osim crne pozadine sa belim tufnicama. Svemir je sve drugo osim toga.

- 'Ajd' i to da vidim – rekao je Nini pomirljivo, ne verujući da ću umeti.

Pogledom sam i dalje lovila sve što je bilo u dometu. Janko je posmatrao pokrete moje glave, koji su ličili na antene mrava kojima upravo opipava prepreku pred sobom ili na brze pokrete glave srndaća koji viri kroz gusto šiblje. Najzad me je upitao. On mene?

- Šta misliš, ima li inteligencije u svemiru?

- S nama ili bez nas?

- Bez nas – nasmejao se.

- Ima, ali ne onako kako mi to zamišljamo. – Odgovorila sam kao da sam se upravo vratila sa izviđanja iz obližnje NGC 3628 galaksije. – Mislim da čak uopšte nisu materijalni. Sigurno postoje u nekim dimenzijama koje ne umemo ni da zamislamo.

- Možda kao neki mikroorganizmi? – baš mu je bilo stalo do vanzemaljaca.

- A što bi mikroorganizmi bili inteligentni? Ako je neko već pametan da bude inteligencija u svemiru ne mora da ima fizički oblik! To nije baš pametno – nervirali su me opšteprihvaćeni uticaji SF filmova na stav mladog možda – kolege. – Svi zamišljaju neke polulude amebe, zle sluzave guštere sa sedam nogu, visoke glavate ljude zelene boje i super prevejane insekte... Zašto bi uopšte morali da izgledaju? Nije Bog tako nemaštovit da svuda po svemiru ponavlja isto. Čak ni slično. Pogledaj samo šta sve na Zemlji postoji! Koliko vrsta ljudi, koliko insekata, riba, podvrsta svih varijanti fizičkog postojanja. Nakon svih ovih milenijuma koliko se movamo “svesni” po planeti, još uvek otkrivamo nove vrste! A sve imaju nešto po svojim glavama... Zašto bi sad neke bube koje već postoje na Zemlji dolazile letećim tanjirima i iz svemira? Da posete rodbinu?

Janko se već odavno pokajao zbog svog pitanja, ali je nesmotreno postavio novo:

- A leteći tanjiri?

- Ma, nema ni njih.

- A kako objašnjavaš ono što su ljudi viđali? Ne bi se toliko pričalo o tome da tu ničeg nema.

- Ima. Znam, ali to je sve sa Zemlje. Što bismo ti i ja znali kakva su čuda tehnike izmišljena?

- To su ti, Janko, oni tajni antički teleskopi. – Došapnu mu Nataša zabavljajući se. Oprostila sam joj: - Videla sam i ja neke neobjašnjive i nezamislive kretnje svetla na nebu pre petnaest godina, ali ni tada nisam mislila da su to svemirci... Oni svemirci kojima se putuje, sigurno to čine... mislima... ili nečim tako... ne znam, raspoloženjem možda?... Zračenjem?... Zamisli da možeš da obletiš oko Jupitera samo ako to pomisliš, da letiš kroz svemir kao što plivaš po moru! – rekla sam zaljubljeno.

- Ti si stvarno odlepila – konstatovao je Janko.

- Šta fali? Bar je džabe.

Gde je prag želje za komunikacijom?

Potpuno se smrklo. Voz je već trebalo da pođe, ali nas ne puštaju u njega. Vidimo konduktera kako u atlet majici pronosi posteljinu po kupeima. Raduje nas taj domaćinski prizor, jer znači da su pripreme za polazak voza, nakon njegovog celodnevnog boravka u stanici, pri kraju, a ukrcavanje blizu.

Na moje veliko iznenađenje, a verujem i svih ostalih, naša dvojica smutljivih statista iznenada se ponovo pojaviše i protrčaše pored naših stvari duž kompozicije voza u pravcu lokomotive. Trčali su koliko ih noge u lakovanim cipelama nose. U akciji! Onaj krupniji povika: - Stani! – drugi se ne okrenu.

Otrčaše, a mi ih ispratismo začuđenim pogledima. Pogledali smo se tako i međusobno i ćutke odlučili da za sada ovaj događaj ne komentarišemo. Svi, osim Blaže, koji reče:

- Magarci!

Janko nastavi da se preslišava naglas šta su poneli od jela, on i otac mu Blaža. Nini prebira po svom lanč paketu i obznanjuje šta nas u toj kesi sa radošću čeka. Uča se najzad vratio sa dve kile banana zadovoljan što je uštedeo čak pola kile. Poredi cene ovde i kod kuće, ovu sa onom pijacom, skuplje i jeftinije sorte voća... Bio je to onaj momenat druženja kad čovek izgubi želju da govori ili bar da smisljeno govori, čak i ako nije

razgovor započeo politikom, vremenom i beogradskim baba-ulicama. Sva sreća da postoje ti globalni događaji kao što su izbori, restrikcija struje, doček Nove godine i meso neodređene tržišne vrednosti, inače ljudi ne bi imali o čemu da razgovaraju. Još je lepše što postoje i prijatne teme za završetak bilo kakvog razgovora poput priče o hrani i viceva. Pitam se zašto se sva druženja završe pričom o hrani... ili vicevima. Upitah to Maru, jer su ostali bili zauzeti prvom od te dve teme. Ona sleže ramenima.

To je raširena pojava. Posle prvog ispričanog vica, koji dolazi nakon što su sagovornici izgubili interesovanje jedni za druge, pristižu zasigurno i svi ostali vicevi kojih prisutni mogu da se sete. Do kraja komunikacije prisutni artikulišu svoje glasove samo u jednom cilju: prisetiti se šale, relativno zanimljivo je ispričati i smeјati se.

To je vrlo neutralan, beznačajan i recimo, opuštajući vid komunikacije. Kažem “recimo”, jer postoje i oni koji tome ne umeju da nađu kraj. Male su razlike tokom takvih krajeva druženja. Treba samo pripaziti da se ne pričaju šale na račun prisutnih ukoliko ih ne podnose sportski ili ih i sami ne pričaju. Znači, pripaziti na plavuše, narode i narodnosti i policiju da se ne bi pripovedač našao u neprijatnosti. Eventualne oscilacije odnose se i na sposobnost učesnika da reprodukuju šalu, odnosno da je se u potpunosti sete. Nije redak slučaj da se vic završava sa: “A bio je dobar fazon”, što po pravilu opet izaziva kratak i beznačajan smeh.

Ljudi vole smeh, da se osećaju lepo, da imaju osećaj zadovoljstva, pa makar bio kratak i lažan. To je normalno i u redu ali, ako se ne prestane na vreme, i prilično isprazno. Pričali smo o politici, prijateljima, poslu i šta sad? Neprijatno je ćutati, piće još nismo popili, a voleli bismo da još malo drugima izgledamo kao da nam nije dosadno.

Završetak konverzacije vicevima obično dolazi nekako nametnut, jer se neko prvi uplaši tišine ili mu razgovor postane nezanimljiv. Moguće je i da se uplašio tema kojih bi se neko mogao dotaći, ili on sam. Na vrh jezika im je, a smešljivac nikako ne želi da ih čuje. Prvu natuknutu šalu ostali spremno dočekuju, jer svi žele da baš oni budu sledeći koji će upraviti osećanja ostalih ka euforičnoj sreći – smehu. Svi se tada trude da zapamte onu šalu kojoj su se toliko smeјali, dok onaj koji je ispričao sa lažnim snebivanjem likuje.

Razmenjivanju smisla među ljudima šala je stavljala kraj. Razgovor o hrani je ipak dolazio većom spontanošću, jer svi su jeli i voleli da jedu, i to su činili svaki dan. Jednostavno nije postojalo na svetu opštije mesto od ovog. Nisu se tuširali svi svakog dana, » bilo tople vode - nije bilo tople vode «, » ispao sapun - nije ispao sapun «. Veliku nuždu nisu vršili svi svakog dana, nisu svi konzumirali alkohol, nisu svi pušili, o varanju žene nije pametno javno govoriti, ali zato nije postojala nijedna

stvar tako neophodna i draga da je svi bez izuzetka čine svaki dan i po nekoliko puta. Tako prijatna i raznovrsna čak i ako za doručak imamo jaja, za ručak pasulj, a za večeru slaninu. I to je tema.

Svi se u njoj rado nalaze. Razgovor se kreće od ličnih ispovesti, preko saveta, do pikantnih i najčešće smarajućih recepata. U tom slučaju, priznadoh sebi, najopasnije je naći se među ženama. Tema među nama dobija nepreglednu širinu, neslućene dubine i visine – od još neizmišljenih dijeta, sitnih tajni i finesa kulinarstva, » samo žumance ili celo jaje », i sve do priča o deci, odnosno kako se sagovornica hranila kao dete, kako sada, a kako to čini ovih dana njeno dete.

Prvim ispadom najlabilnije osobe kojoj živci popuste, te ispriča prvi vic ili nagovesti šta je večerala i šta je na rođendanu bilo od kolača, normalan razgovor prestaje. Najpametnije u takvoj situaciji je ljubazno se zahvaliti na društvu i pobeći, dok je vreme. U slučaju da čovek baš voli svoje sagovornike, jedino mu preostaje da ostane, ali svesno i na sopstvenu odgovornost.

Usredsređenost na ljude ipak je nešto potrošivo, a što odrasli prikrivaju sa uspehom “prijatnim stvarima”. Na kraju krajeva, i posle “onog” najslade je zapaliti mrsku cigaretu – učinivši nešto drugo podjednako besmisleno i trenutno prijatno.

Možda je to zato što se na svakom kraju čovek već uputio nekud? Možda krajevi zapravo i ne postoje? Kad se završi film, glumci ne nestanu sa špicom. U stvarnosti svi oni odu na more, ali mi to više ne vidimo. Ni mi se nismo vraćali. Ponovo smo putovali. Opet je nešto počelo.

Konduktar je propustio prve putnike u vagon. To smo shvatili kao poziv i počeli da prebiramo po kofernom masivu tražeći svoje oblasti. Uča i Nini, čiji voz polazi sat vremena nakon našeg, pomogli su nam da tovar prenesemo do našeg voza i unesemo kofer po kofer, sliku po štafelaj. Smeštanje tolikog broja stvari u samo jedan kupe, na čijim ležajevima mora ostati mesta i za nas, bilo je od strateškog značaja. Svesni njegove važnosti, posvetili smo se tom poslu najozbiljnije. Savetovali smo se, pokušavali ovako i onako, menjali raspored, nebrojeno puta prebrojavali stvari i jednog katarzičnog trenutka shvatili da smo, ipak, posedovali i vrlo praktičnu stranu bića, jer smo uspeli da se uselimo u kupe. Kofera, torbi, kamenja, slika i raznog bilo je po celom kupeu. Jedino su ležaji ostali slobodni, čekajući samo nas da se pružimo po njima.

Izašli smo opet napolje i svi se međusobno izljubili, osim nas koji i dalje zajedno putujemo. Mi koji stanujemo u istom gradu ne ljubimo se ni po dolasku u grad, jer nemamo utisak da se rastajemo. Izrazili smo uverenje da ćemo se opet sresti u nekoj koloniji, ako ne i pre.

Oprostili smo se od Uče i Ninija, koji su poneli svoje stvari, kikiriki i banane do svog voza, iza kojeg ih izgubismo iz vida.

Uča se na rastanku oprostio od nas uz vic na temu težine prtljaga i dece koja ne znaju koliko kila ima tona.

Posedali smo u kupe i voz je ubrzo krenuo. Osim što smo koloniju završili pričom o hrani, pa i samom hranom i na kraju vicem, ispostavilo se još jednom da je svakom svoj mozak bio najzanimljiviji. Blaža je izvadio svoj lanč paket, nestrpljiv da proveri da li je zaista onakav kakvim ga je Nini opisao. Janko je otvorio pivo i zadubio se u Zabavnik, a Mara se, uzevši omiljeni keks, zagledala kroz prozor. Ostadoh i ja sama sa njima i svojim sendvičem, listajući pitanja: kuda me nosi ovaj kupe, kakva su vremena koja ću naći na mestima koja već dobro znam, kako ću za dvadeset godina gledati na sebe u ovom periodu svoje mudrosti i snalaženja sa sobom i svetom? Tada će sve to sigurno izgledati anegdotski jednostavno i čudesno lako i bezazleno. Boriću se sa drugim problemima, ali od ovih ću već biti na sasvim sigurnoj udaljenosti, čak i ako nekim ovdašnjim postupcima sebi postavim vremenske mine.

Iz mora događaja, misli, emocija, isplivaće kao ostrva samo pogoci i greške i sasvim jasni njihovi uzroci i posledice. Sve će stati u samo jednu rečenicu.

Uvek je lakše sagledati sebe u ogledalu nego sastavljati sliku iz hiljadu pogleda na svoje noge, šake, kosu, okretati se u pokušaju da vidiš svoju pozadinu, lakat, opipavati lice, ukrštati oči ne bi li video svoj nos i nikada ne videti ono čime ustvari sve posmatraš.

Ništa mi nije jasno, ali me teši činjenica da bar u budućnosti postoji jedna Nataša, meni vrlo bliska, koja će od prve sve ovo da shvati. Ali valjda sam i to ja? Blaža je legao da spava, Janko mi ponudi Zabavnik i ja ga uzeh da se zabavim.

Šta je to stvarnost

Nema nijedne zvezde. Oblaci su se raspršili po celom nebu. Kad bih sad videla gde je Sunce i kad bih se okrenula tako da mi bude s leve strane, licem bih bila okrenuta u pravcu u kojem Zemlja stalno ide po svojoj orbiti. I znala bih pouzdano kuda idemo. Svejedno, znam da su sve zvezde na svojim mestima iznad ovih odlaka, svaka obavlja svoj posao, rotira, širi se ili se skuplja i juri neverovatnom brzinom naše galaksije – nekud. U odnosu na njihova međusobna rastojanja i udaljenosti od nas, mi u ovom vozu baš i nismo prelazili neku uočljivu razdaljinu. Ma koliko jurili, za njih smo sigurno ostajali na istom mestu, kao i one za nas.

Deneb na vrhu svog "Labuda" šezdeset hiljada puta sjajnije od Sunca, Jupiter vidljiv odavde kao tačka, a u prečniku dvanaest puta veći od Zemlje, brz kao munja, okreneće se oko sebe mnogo pre nego što stignemo kući... Iza njega i Saturna, Uran na kojem sviće svake četrdeset dve godine, a ispred nas i Venere brzi Merkur na kojem sviće svake druge njegove godine. U kvazarima udaljenim 15 milijardi svetlosnih godina (je li moguće da je išta udaljeno toliko da takav broj uopšte postoji?!) – sudaraju se, ustvari, sudarali su se atomi vodonika nevidljivi i sami sebi! Gurali su se pre tolike razdaljine da bi se smutili u neke galaksije... A ja se tu nešto brinem! Da li je moguće ovo i ono? Postoji li nemoguće pored takvih beskonačnosti prostora, masa, zračenja, brzina i vremena? Sme li iko kezavo da razvuče – Neeemoogu?!

Jurili smo kroz potpun mrak, jeli sendviče i nutkali se pivom i mineralnom vodom. Mrvili smo po celom kupeu. Pored prozora su se nizala svetla sa Zemlje kao meteori kad prolaze kroz atmosferu. Oni su putovali na jednu stranu, mi na drugu. Znala sam šta mi piše na voznoj karti i da je to kuda putujem, grad u kojem živim, ali ne i u koji deo mog života me nosi ovaj kupe i šta moj život i ja jedno drugom spremamo.

Možda je vreme kroz koje putujemo u svom veku poput ovog voza? Možeš da uđeš, da sedneš i čutiš dok ne stigneš, čak ni kartu da ne platiš; možeš nešto da saznaš čitajući knjigu, novine ili kroz razgovor sa kondukterom i saputnicima; možeš da uživaš u slikama koje se nižu u četvrtastom ramu prozora kupea, kao Nata sada; a možeš i da prespavaš do svoje stanice.

Formiram li ja onu 50-godišnju Maru ispred sebe, kao što je jedno šestogodišnje dete formiralo mene pitajući se "zašto sam ja baš ja? Što nisam neko drugi?" Šta ako joj već sad postavim neku minu? Ali valjda sam i ono ja, pa ću se snaći nekako sa ovom sobom.

Nikada se neću dovoljno navići na život. Svet je kao neko biće koje se neprestano trudi da te iznenadi, kao učiteljica bar dvadeset godina starija od tebe, koja te uvek zatekne pitanjem tebi nepoznatog odgovora iz sledeće lekcije. Stalno se nižu nova otkrića, nove bolesti i katastrofe, nove nauke, valute i okolnosti. Neprestano niču novi ljudi na novim umovima i željama da kreiraju svet. I uvek se iznova strašno iznenadim, a zatim sasvim naviknem. A, šta drugo mi preostaje? Gde da smestim svu tu iznenađenost? Moram li da se navikavam na sve, da bih mogla novo da podnesem zajedno sa svojim životom ili se to radi po inerciji?

Ni sam sebi čovek nije dokučiv. Svakog dana iskrсне mu nova potreba i nov pravac kretanja. Taman danas nauči svoj život, kad sutra

dobije sasvim novu, nepoznatu knjigu o njemu – potpuno neidentifikovanu emociju i kompletno iznenađujuću vezu dve misli. Pa, kako onda da se sama nosim sa celim tim svetom? Tek što shvatim da imam momka zaista zaljubljenog u mene, a on pogleda u neke obližnje noge. Taman ubedim čoveka svog života da je baš to, on mi se prepusti, a ja osetim nelagodu zbog tog iznenadnog poklona, jer shvatim da mi možda i nije potreban.

Siroma život, uporno pokušava da nam saopšti da ne možemo da ga planiramo.

I šta je to sa tom potrebom da se izmišlja nekakva drugačija stvarnost? Jesam li ja to opaljena? Šta me je napravilo takvom? Zvezde? Ili sam sama sebi kriva. Da li je i to pisalo u zvezdama? I pored toga sigurno je da svako živi u svojoj stvarnosti. Kakva god da je istina, ona nema nikakvo dejstvo, dok je čovek ne usvoji. Jedna ista istina može me baciti u paniku, razveseliti ili biti sjajna razbibriga. Kako ono kaže Brana: “To kako se osećaš zavisi od onog što sebi govoriš”. Mora da su to te misli... A ako ne mislimo iste stvari ti i ja povodom istih istina, znači li to da je neko od nas dvoje nije u pravu? A ako ni ja ne mislim uvek kao ja?

Uopšte, da li je prerada stvarnosti u priču ili sliku – umetnost ili nekakva anomalija uma? Umanomalija?

- Šta kažeš na one dve umetnice? – upitao sam kolegu, dok je čitao svoju knjigu na omiljenom mu francuskom, udobno zavaljen na svom ležaju.

- Rekao sam ti.

- Da odemo sad da se upoznamo?

- Idiote. Čekao si deset dana... Sad si se setio! Lepo sam ti govorio da im pridemo.

- Pa... Bolje ikad nego nikad... - nisam baš znao šta pametnije da mu odgovorim. Bio je u pravu, kao i uvek, jer je bio veoma načitan.

- Izem ti letovanje – planu opet – dobijem alergiju na sunce, a ti me vučeš po ceo dan da ih tražimo po plažama! Ne možeš ih navatati kad stalno nekud jurcaju!

- Pa, sad su tu...

- Zinule su mi patike, pa moram u ovim tvojim lakovanim, za izlazak, svuda da idem! Mobilni mi crk'o, zezaju nas u hotelu - onaj direktor samo nas premešta iz sobe u sobu zbog stranih gostiju i još

pokvarim stomak! Tek danas sam se okupao k'o čovek, a ti samo o njima! A čim ih vidiš zavežeš se... Pa, šta ako voliš slike, ne znači da su i slikarke dobre.

- Ma, one sigurno misle da smo mi neki idioti – predomislio sam se – uh...

- Znaš li ti uopšte šta hoćeš?

- Mislim da znam.

- E, pa kad misliš... Samo bez panike. Budi praktičan.

- Bio bih, ali ipak mi je panika.

- Stvari po sebi nisu strašne, strašne su samo misli koje o njima imaš – veoma praktično i ljutito kolega je bacio svoje štivo i rekao odlučno: – Jel' idemo ili ne?

- Pa, kako ćemo? – splasnuo sam.

- Odnećemo im sok – to reče, obu moje lakovane cipele i izade iz kupea, a ja pođoh za njim.

Mama kaže da sa zabave treba otići kad je najbolje. A kad je čoveku najbolje kad uvek želi bolje? Da sam počela da pišem knjigu o SVEMU gde bih završila i kako da je završim u sred SVEGA?... Odlično, onda bih to mogla da učinim bilo gde: završim priču, a onda nastavim da živim inkognito.

Voz je zalajao pored naše ograde. Nikad ih nisam voleo, pa sam glasno zalajao i ja za tom metalnom bukom i ona prođe.